

طلیعه گزیده ای از

فقه طه و آل یاسین

صلوات الله و سلامه علیهم أجمعین

۱۱۰ حدیث معارفی

حضرت آیه الله شیخ حیدر تربتی کربلائی

طلیعه گزیده ای از
فقه طه و آل یاسین
صلوات الله و سلامه علیهم أجمعین

یکصد و ده حدیث معارفی

حضرت آیه الله شیخ حیدر تربتی کربلائی

سرشناسه: یکصد و ده حدیث معارفی، طلیعه کتاب «گزیده‌ای از فقه طه و
آل یاسین صلی الله علیهم اجمعین»
نام پدیدآورنده: حضرت آیه الله حیدر تربتی کربلائی مدّ ظلّه
تایپ و ویرایش: محدّثه تربتی
طرح جلد: محدّثه تربتی
نسخه پیش چاپ

ارتباط گیری

وب سایت حضرت آیه الله تربتی کربلائی مدّ ظلّه

<https://www.torbatikarbalaee.com>

رایانامه: Zabihe.ale.mohammad@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۳۷۰۰۶۶۱۲

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر برای مؤلف محفوظ است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ كُنْ وَلِيَّكَ الْمُحْتَرِّينَ الْحَسَنَ الْهَدْيَ صَلَوَاتِكَ عَلَيَّ
وَعَلَى آبَائِي فِي هَذِهِ السَّبْعَةِ وَفِي كُلِّ سَبْعَةٍ وَلِيًّا حَافِظًا
وَقَائِدًا فَاضِلًا وَكَافِيًّا حَتَّى تَسْكُنَ أَرْضَكَ طَوْعًا
وَمَتَّعَ خَيْرَ فِيمَا طَوَّلَا

زيارة الإمام صاحب الزمان صلوات الله عليه يوم الجمعة و هو يومه

الذي يظهر فيه عجل الله فرجه الشريف

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي يَهْتَدِي بِهِ الْمُهْتَدُونَ، وَيُفَرِّجُ بِهِ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ. السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُهَذَّبُ الْخَائِفُ. السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَلِيُّ النَّاصِحُ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِينَةَ النَّجَاةِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ الْحَيَاةِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ. السَّلَامُ عَلَيْكَ عَجَّلَ اللَّهُ لَكَ مَا وَعَدَكَ مِنَ النَّصْرِ وَظُهُورِ الْأَمْرِ. السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، أَنَا مَوْلَاكَ، عَارِفٌ بِأَوْلَاكَ وَأُخْرَاكَ، أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِكَ وَبِآلِ بَيْتِكَ، وَأَنْتَ ظُهُورُ ظُهُورِكَ وَظُهُورُ الْحَقِّ عَلَى يَدَيْكَ، وَأَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ يَجْعَلَ لِي مِنَ الْمُنتَظِرِينَ لَكَ وَالتَّابِعِينَ، وَالتَّاصِرِينَ لَكَ عَلَى أَعْدَائِكَ، وَالْمُسْتَشْهَدِينَ بَيْنَ يَدَيْكَ فِي جُمْلَةِ أَوْلِيَائِكَ. يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ! صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ بَيْتِكَ، هَذَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ، وَهُوَ يَوْمُكَ الْمُتَوَقَّعُ فِيهِ ظُهُورُكَ، وَالْفَرَجُ فِيهِ لِلْمُؤْمِنِينَ عَلَى يَدِكَ، وَقَتْلُ الْكَافِرِينَ بِسَيْفِكَ، وَأَنَا يَا مَوْلَايَ! فِيهِ ضَيْفُكَ وَجَارُكَ، وَأَنْتَ يَا مَوْلَايَ! كَرِيمٌ مِنْ أَوْلَادِ الْكِرَامِ، وَمَأْمُورٌ بِالصِّيَافَةِ وَالْإِجَارَةِ، فَأَضْفِنِي وَأَجْرِنِي، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ الطَّاهِرِينَ».

جمال الأسبوع: ص ٣٧.

الصلاة على ولي الأمر المنتظر

صلوات الله عليه و عجل الله فرجه الشريف

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَابْنِ أَوْلِيَائِكَ، الَّذِينَ فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ، وَأَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَ طَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيراً. اللَّهُمَّ انْتَصِرْ بِهِ لِدِينِكَ، وَانْصُرْ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ وَ أَوْلِيَاءَهُ، وَشِيعَتَهُ وَانْصَارَهُ، وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ. اللَّهُمَّ أَعِزَّهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ بَاغٍ وَ طَاغٍ، وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ، وَ احْرُسْهُ وَ امْنَعْهُ أَنْ يُوَصَلَ إِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَ احْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ وَ آلَ رَسُولِكَ، وَ أَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَ أَيِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَ انْصُرْ نَاصِرِيهِ، وَ اخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَ اقْصِمْ بِهِ جَبَابِرَةَ الْكُفْرَةِ، وَ اقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِينَ، وَ جَمِيعَ الْمُلْحِدِينَ، حَيْثُ كَانُوا وَ أَيْنَ كَانُوا، مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ امْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَ أَظْهِرْ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ، عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ، وَ اجْعَلْني اللَّهُمَّ مِنْ أَنْصَارِهِ وَ أَعْوَانِهِ، وَ أَتْبَاعِهِ وَ شِيعَتِهِ، وَ ارْزُقْني فِي آلِ مُحَمَّدٍ مَا يَأْمُلُونَ، وَ فِي عَدُوِّهِمْ مَا يَحْذَرُونَ، إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ».

مصباح المتهجد: ص ٤٠٥. جمال الأسبوع: ص ٤٩٣، البلد الأمين: ص ٣٠٦.

الْقَوْلُ مِنِّي فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ
قَوْلُ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ
فِي مَا سَرَّوْا وَمَا أَعْلَنُوا
وَفِي مَا بَلَغَنِي عَنْهُمْ
وَفِي مَا لَمْ يَبْلُغَنِي

(حديث شماره ١٠٤)

کتاب نامه

۸	انحصار طریق وحی و عصمت آن
۹	مقدمه
۱۱	اجازات
۳۲	احیاء امر آل محمد صلی الله علیه
	محتمل حدیث آل محمد کیست؟
۳۳	قرآن و عترت دو یادگار و خلیفه رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم
۳۶	اهمیت و جایگاه معرفت و ولایت اهل بیت اطهار علیهم السلام
۵۲	تنها قرآن شناسان، اهل بیت نبوت می باشند
	شهادت ثالثه مقدسه
	علم دین چیست
۵۳	احکام شرع ثابت اند
۵۶	تفقه در دین
۶۱	جایگاه فقیه صالح
۶۸	وظیفه فقیه صالح در مقابله با بدعت ها
۷۰	لزوم احتیاط و توقف در جای شبهه
۸۰	جایگاه خمسی
۸۱	جایگاه حدیث و سخن اهل بیت اطهار علیهم السلام
۸۳	صوفیان همگی مخالف اهل بیت نبوت می باشند
۸۵	کمال ایمان:.... قول قول آل محمد است و بس
۸۷	تسلیم معصوم
۸۸	ولایت فاطمی
	حدیث لوح، سر الله و دین انبیاء و ملائکه
۹۸	پی نوشت ها

انحصار طریق وحی و عصمت آن

حضرت الله تبارک و تعالی فرموده است:

«...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ»^۱.

... و تمام آنچه را که پیامبر برای شما آورده (بیاورد) بگیرید (پذیرفته و عمل کنید) و از آنچه شما را از آن نهی کرده (کند) خودداری کرده و از (نافرمانی) خدا بپرهیزید. همانا خداوند سخت کیفر است.

حضرت الله عزوجل فرموده است:

«وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ»^۲.

و او (پیامبر) هرگز از روی هوی سخن نمی گوید * همانا سخن او جزوحی نیست که (به وی) وحی می شود.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، و صلى الله على محمد وآله الطاهرين،
ولعنة الله على أعدائهم أجمعين إلى أبد الآبدين.

برای شیعیان آگاه به سنت مطهره اهل بیت اطهار علیهم صلوات الله اهمیّت و جایگاه والای حدیث آن حضرات مخفی نیست، بایسته است برای ضبط و حمل و احتمال علوم اهل بیت اطهار علیهم السلام از واسطه های امین و مستنّ به حبّ آنان فراگرفته و با اخذ اجازه به افراد قابل انتقال داد. لذا این کمترین عبد محمد و آل محمد صلوات الله وسلامه علیهم این کتاب شریف که شامل بیش از یکصد و ده حدیث از احادیث ارزشمند اهل بیت نبوت صلوات الله علیهم اجمعین در برخی معارف مهم است را که در آغاز کتاب «گزیده ای از فقه طه و آل یاسین صلی الله علیهم» برای خود نوشته ام تا توشه ای نورانی برای دنیا و آخرت خود فراهم نموده باشم، و بدینوسیله به اهل مودّت خالصانه به آن حضرات تقدیم می کنم، مشروط به آن که در مظانّ اجابت دعا مرا از دعای خیرشان محروم ننمایند. و برخی از طرق اجازات ضمیمه می گردد.

در این جا بعضی از طرق این جانب به احادیث و روایات اهل بیت اطهار صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین را ذکر می نمایم؛ از جمله آن ها از استاد بزرگوارم عالم گرانقدر، مدافع ولایت اهل بیت علیهم السلام آیه الله سید محمد علی موحد ابطحی فرزند آیه الله سید مرتضی موسوی موحد ابطحی اصفهانی قدس سرهما. که این جانب از محضر شریف این عالم بزرگوار و فقیه

عالیقدر - که در سال‌های درازی بهره علمی وافر در زمینه تفسیر و فقه و حدیث و معارف اهل بیت اطهار علیهم‌السلام برده‌ام - از مشایخ ایشان و از آن‌ها سید طائفه و رهبر شیعیان در عصر خود، آیه‌الله حاج آقا سید حسین طباطبایی بروجردی و آیه‌الله سید عبدالهادی شیرازی و شیخ آقا بزرگ تهرانی صاحب کتاب «الذریعة فی تصانیف الشیعة» و سایر مشایخ ایشان به طرق و اسانید ایشان به حاجی میرزا حسین نوری طبرسی صاحب کتاب «مستدرک الوسائل» به طرق ذکر شده ایشان در «خاتمة المستدرک» نقل می‌نمایم.

و نیز روایت می‌کنم از سید استاد آیه‌الله سید محمد علی موحد ابطحی از آیه‌الله مرعشی نجفی قدس سرهما به طرق ایشان از کتب حدیث ائمه و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام. و از دای مکرّم ایشان مرحوم حاج سید محمد فقیه احمد آبادی فرزند بزرگ صاحب مکیال المکارم شهید آیت الله سید محمد تقی موسوی اصفهانی قدس سرهما به طریق خود که در اجازه ایشان به این جانب آورده است.

و از مرجع عالیقدر مرحوم آیت الله سید محمد باقر شیرازی قدس سره به طرق ایشان. و از محقق و نویسنده عالیقدر و پرتلاش صاحب تالیفات فراوان و ریاست مرکز احیاء میراث اسلامی حضرت آقای سید احمد حسینی اشکوری سلمه الله و حفظه به طرق ایشان و از آن‌ها از شیخ اجازه و استادش صاحب الذریعة به طرق و اسانیدش که در کتاب «الإسناد المصنّف إلى آل المصطفی» ذکر نموده است.

و از مرحوم محقق عالیقدر آقای شیخ اسماعیل معزی ملایری محقق و جامع موسوعه ارزشمند «جامع احادیث الشیعة»، و دیگر علماء اعلام شیعه که یا کتباً و یا شفاهاً این جانب را مفتخر به اجازه نموده‌اند رضوان الله علیهم و اسکنهم جنّاته.

و از مورّخ محقق فاضل و پرتألیف جناب آقای سید سلمان آل طعمة الموسوی الحائری حفظه الله از بسیاری از علمای امامیه و غیر آنان ...

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على سيد الانبياء وآله وعلماهم المرسلين
 محمد رسول الله وآله الطيبين الطاهرين ^{عليهم السلام} واللعن على اعدائهم الى يوم
 الدين
 اما بعد فقد استبحار في الرواية عمار العلماء والادعلام الشيخ خيرا
 التبحر ^{في} فاجزته على شرط الرواية ^{ان} يرى عني كلاما صحت ^{في} لروايتها
 من كتب الحديث المعتمدة للإمامية بطريق المنفعة الحاشية ^{لله}
 والائمة عليهم عن مشايخي الكرام منهم من سمعناهم في اجازتنا
 لا يتر الله السيوفها بدين المنفعة المعشقة ^{في} وأوصيه
 بالصدق والأمانة وأن لا يساغف بالثغاة في مواضع الاجابة .

تم المقدسة : ^{السرور} على المصداق ^{الذي} في ^{الخط}
 عوة عمار الادب ١٤٢٠

المسائل

في

الإجازات

محمّد بن علي الإجازات علماء الإسلام في حقّ الذي إلهامه

أبى الله العظيم السيد أبي العالي شهاب الدين الحسيني المكي الشافعي

قدس سرّه الشريف

الشيخ محمد بن أبي

إجازات الشيوخ بخطوطهم

جمعها

السيد محمد بن الحسيني

الإجازة للزعيم الدين في عصرنا السيد المرتضى النجفي العلي

بسم الله الرحمن الرحيم والحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهرين
الطاهرين

فلقد تشرفت بزيارة السيدة فاطمة بنت الإمام موسى بن جعفر عليهما السلام ببلدة قم
المسجلة عام ١٣١٤ الهجرية القمرية فاحببت مع زعيم الشيعة في وقته العلامة الكبير
آية الله السيد سحاب الدين النجفي المرتضى دام ظلّه الماروف، فخرجتني حديثاً للرواية
واجازتها فاستدّ حضوراً، كرامة وفضلاً منه بالاستجازة من السيد العامر الثاني
في الرواية عن مشايخي في الحديث والرواية إلى أصول شايخ الحديث وسيدهم
في طلب الإجازة في الرواية، ثم أمدّ ذلك غيرة بواسطة غير واحد من الأفاضل
في إرسالها، لكنني استصغرت نفسي واستعظمت طلب مثله عن مثلي الإجازة
في الرواية، وله المنزلة الكبيرة والمقام الأرفع في العلم الإسلاميه، وخاصة في
الحديث والرواية.

ثم إن عصر يوم الاثنين المصادف لاول شهر ربيع ربيع ١٣٤٤ التقري مع شهر
جمادى الثمانية عام ١٣٤٥ من شهر الربيع جاءني بعض السادة الكرام من النجف
المعظمين رسولاً من مثله، ان السيد دام ظلّه ألكه قبل يومين في ارسال
الإجازة المزبورة لساحته.

فرايت ح أن ترك اجابته دعوة مثله والتأخير في طاعته وإمكان استحياء أدلوا
وعفاناً، يكره اهانة ومهانة واستصغار الطلبه،
فغضت على ارسال اجازة في الرواية بطريق عن مشايخي ولطيف دام ظلّه عن مشايخي
الرجاحة

، امثالاً لأخوه ، رضى الله عنه ، وباروت الى طائفة وان اسلمت ما ياتي التآدي
لنفسه ، فاجر غفرانه ، فخر في جنب العترة عن مخالفة ديسل الخطب ومن من
الفضل والتوصل ، وكتب في من العجبة دليل
وقد كتب بأسلاف في الاستمارة من الله ببارك ذلك في العجزة كمن في العجزة العلة
المركب تاج الدين الرازي ، والسيد مهنا بن من البدني وغيرهم ، وفي اجازة السيد
سباسة ارواحهم ، واستفوت بالقرآن الكريم فقد جابت هذه الآية الكريمة
و قد سجل على المزين الرحيم - الذي يملك حين تقدم - وتعليق في الساعدين
- انه هو السميع العليم . الشراء ٢٢

فقد اجرت له امام الله طه وأيام تمتع المسلمين بجهده الشريف ان يردني عني
ما صحت لي روايته من اعماء وقرائه وإجازة من ائمة اولئك ، واجيز لي روايته وفي
العجزة لرواية من كتب اصحابنا السالطين والاصول والمصنفات ورواياتهم
عن روايتي عن صاحبني الاعظم من صاحبني خلفاً من سلف اجازة مصلة منهم الى
المراجع والاصول والمصنفات لمروهم المسطورة في العجزة ، منهم سيد الطائفة زرعي
في عصره استاذي ابي الله العظيم الحاج آقا حبيب الطباطبائي البروجري ،
والرحيم من سيد السيد استاذ آية الله العظمى السيد محمد باقر الشيرازي ، وسيد
في عصره الحاج آقا بزرگ الخراساني صاحب الذرية ، وسيد صاحبني من تلامذة آية الله العظمى
الحقيقي : الثاني ، والعراقي ، والاصفهاني ، والعمري ، وسيدنا سرارهم وسيدنا في طه
كما اجرت له ادام الله طه ان يردني عني جميع مصنفاتي في علوم القرآن ، والعلوم ، والتأويل
واصول المبادئ ، والحدس والمبادئ والرجال ، والسيرة والتاريخ الائمة منهم ، والسنن والآداب
والأدعية والزيارات وسائر العلوم العقلية والعملية ، واسئله كالأرمي وشرفني
فقرني بالاستمارة ، كما جرت عليه سنن الاولياء والعلما والخدام في اجازة
الحدس ، ان يتم الامساك بالشفاعة عند آباءه وأجداده الطاهرين والسئلة
من رتبة النبي الى علي المرتضى والترقي للتعق في الدين وتقدمه ومن
العامة وان يجعل عند لقائه مطمئنة راضية مرضية . كنه بناء الدائرة المبد
الغني الى عهده العتي ، صرح علي بن المرتضى المدرسي الى بطي الهمهاني

الاجازة المسطرة غفرانه

٢٥
١٣٦٢ = ١٤١٥
يرم النور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَمَرَّ شِدْنَا بِآيَاتِهِ
 الْقَوِيَّةِ وَحَجَّجَنَا بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ إِلَى
 الشَّرِيعَةِ الْمَرْضُوعَةِ وَالطَّرِيقَةِ
 السَّوِيَّةِ وَتَقَضَّلَ عَلَيْنَا بِصُوفِ
 النِّعَمِ الْجَسِيَّةِ وَالْمَوَاهِبِ السَّنِيَّةِ
 وَمَنْ أَعْظَمَ النِّعَمِ وَأَسْنَى الْمَوَاهِبِ
 وَجُودَ الْمُحَدِّثِينَ النَّاطِقِينَ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ
 لَشَّرِيعَةِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَأَخْبَارِ
 الْأَنْبِيَاءِ الطَّاهِرِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ
 وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ

٢

أما بعد فان العالم الفاضل المحدث
 الصالح الورع اللزعي الأمامي
 الشيخ حيدر علي الكر بلائي أبد
 الله تعالى ووفقه لمراضيه
 التمسني ان اجزله روايته الأخبار
 المروية عن الأئمة الأطهار الأبرار
 صلى الله عز وجل عليهم ما اظلم
 الليل واضاء النهار وهو حقيق بك
 واهل السلك هذه المسالك
 فاجبته واجزته ان يروى عني

٣
 ما جاز لي روايته بطرقة المتعددة
 عن مشايخي الكرام بأسانيدهم
 المنصلة إلى الأئمة البررة المعصومين
 الغمام عليهم الصلوة والسلام
 ما جازني به العالم النحرير والحج
 النجيب أسوة العلماء والمجاهدين
 الحاج أقاميرزا محمد الاحمد آبادي
 الشهير بالاحمد آبادي (طبيب)
 وهذه صورة اجازته أكتبها
 لأن فيها فوائد جمّة

۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَفَعَ قَدْرَ الْعُلَمَاءِ وَفَضَّلَ
 مَدَادَهُمْ عَلَى دَمِ الشَّهَدَاءِ وَأَوْطَأَ
 لَهُمْ أَجْنَءَ مَلَائِكَةِ السَّمَاءِ وَجَعَلَهُمْ
 وَرَثَةَ الْأَنْبِيَاءِ وَأَمْنَاءَ عَلَى عِبَادِهِ
 بَعْدَ الْحَجَجِ وَالْأَوْصِيَاءِ وَخَصَّهُمْ بِأَيَّةٍ
 أَنْهَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ وَ
 مَنْ عَلَى مِنْ حَقِّ مَنْهُمْ أَرْبَعِينَ حَدِيثًا
 بَانَ بَعَثُهُ فِيهَا عَالَمًا يَوْمَ الْجَزَاءِ وَ
 الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ
 مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الْأَمَنَاءِ
 الَّذِينَ أَشْرَفَتْ بِأَنْوَارِ صِفَاتِهِمُ الشَّرِيعَةِ

٥
 الفراء، وخُلِقَتْ لاجلهم الأرض والسماء
 وما بينهما وما تحث الصخرة الصماء، و
 على أوصياؤه وعثرته الذين فرغهم
 النبي صلى الله عليه وآله بالكتاب الذي
 أنزل عليه من السماء حيث قال صلى
 الله عليه وآله اني تبارك فيكم الثقلين
 كتاب الله وعثرته ما ان تمسكتم بهما
 لن تضلوا ابدا وفرض طاعتهم ومودتهم
 على الخلائق وجعلهم رزق الأرض و
 لعن من تخلف عنهم وأقدم لهم من الأعداء
 أو لهم المنصوص بكلمة من كنت مولاه فهذا
 علي مولاه والمنصوص بكلمة اليوم

اكلت لكم اه وبقوله تعالى وانه في ام
 الكتاب لدينا لعلي حكيم والنسئلن
 يومئذ عن النعيم ثم الحسن المزكي ثم
 الحسين سيد الشهداء ثم علي بن الحسين
 زين الأصفيا ثم محمد بن علي باقر علوا
 الأبناء ثم جعفر ابن محمد الصادق في
 الأرض والسماء ثم موسى ابن جعفر سيد
 الأنبياء والكاظم عن الأصفيا ثم علي ابن
 موسى غريب الغرباء ثم محمد ابن علي امام
 الأئمة كبا ثم علي ابن محمد الهادي الى
 طر بق سواء ثم حسن ابن علي الشافع يوم
 الجلاء والمظهر عسكري علي اشق الأصفيا
 ثم سمي جدّه وكنيته ومظهر كما لا ريب

٧
 ومظهر احكامه واياته والمنتم من اعدائه
 غوث الزمان صاحب العصر والزمان خاتم
 الأنبياء الذي يملأ الله تعالى به الأرض
 قسطا وعدلا بعد ما ملئت ظلما وجورا
 لو لم يبق من الدنيا الا يوم لطول الله ذلك
 اليوم حتى يخرج به ويظهره على الدين كله ولو كره
 المشركون ذلك ابن النبي المصطفى وابن علي المرتضى
 وابن فاطمة الزهراء وحي له الفداء صلوات
 الله عليهم اجمعين صلواته توجب لهم الرضا
 اللعن على اعدائهم والقاصين لحقوقهم و
 المقدسين عليهم والمنكرين لفضائلهم وشؤونهم
 الى يوم الجزاء وبعد فان من فضل الله تعالى
 على العباد ان سهل لهم طريق السداد وبين

١ لهم منهج الرشاد فجعل لدينه واحكامه حفظه
 وعلماء فضلاء مستودعين فصار ينقل الخلف
 منهم عن السلف ما استودعوا من اهل العصمة
 والشرف حفظا لها عن الضياع وصونا عن
 الانقطاع والتلف واهتم اهل الدين العلماء
 في ضبط ما ورد عنهم ورواية اخبارهم واثبات
 اثارهم خلفا عن سلف (ومن جملة من اقتدى
 بهم واهتم في ضبط اثارهم واخبارهم واستند
 في الزبر والدفاتر جناب السيد السند والمجرب
 المعتمد التاجي مناجي الرشاد والرشاد و
 الدارج مدارج الفضل والتداد والفهم
 العالي والفكر الكافي نور عبون العلماء وشوكة
 ظرب الفقهاء اللوزعي الاملي سيدنا المجد
 وسندنا الامجد (حاج اقا محمد) جعل الله

٩ عواقب اموره خير امن اوائله وايد للروح شريعه
 جده وارشاد الغافلين وتذكر العالمين ابن
 المرحوم المتقور المبرور السيد الفقيه العالم الكامل
 والورع الناطق الباذل والمجاهد العارض المياد
 ذي النصابين والتأليف الأنيقة والتخفيف
 الرشيق ابو المكارم سيدنا الفضال صاحب
 ابواب الجنات والمكياال العالم الرباني والحبيب
 الصديق مولانا الزكي النقي الحاج ميرزا محمد
 حشر الله تعالى مع النبي والوصي فانه دام توفيقه
 مع اشتغاله في الآيام والليالي بتحصيل العلم و
 ارشاد الناس بالمواعظ ونشر آثاره الجاه
 حفظه الله تعالى عن اعين الحاسد بن لم يخل عن
 التأليف والتصنيف فلهذا الف كتاب كرم المرام في
 اعمال شهر الصيام مشتملا على وظائف الانام في شهر

١٠ الصيام محنوا على تحقيقات علمية وشيئة و
 ند قيات انيفة فلعمري مع انه دام نابيد
 في عتقوان شبابه واول ائل اظهار شئونه وجماله
 ووقن الامر خبط ماله من نظير وكذا كتاب
 مفتاح الشرف مصباح لشئونه وجلاله
 فشكر الله سبحانه وجعله من حفظه اثار اهل
 البيت والعصمة صلوات الله عليهم اجمعين
 ثم انه حفظه الله تعالى وايد قد حضر عند بره
 من الزمان لهذا كره منا جر الشيخ الاسناد
 فاستجازني لحسن ظني بي فوجدته اهلا جليلا
 فاجزته ثمننا وثيرا كالانتظام في سلك الرواة
 والاندراج في خبهم ان بروي عن الحفيظ الفقير
 كلما صحبت لي روايته وحسنت لي روايته من كتب
 الاخبار التي عليها المدار في المصادر والامسا

١١ كالنكاح والوفاء والتهذيب والاستبصار والجمال
 وبصائر الدرجات للصفار وسائر الكتب المعبر
 عند أولى العلم والأبصار وكلها روى عن
 مشايخي العظام واساتيد الكرام عليهم رضوان
 الله الملك العلام منهم الشيخ الفقيه العالم
 الرياني والعالم الحبر الضماني أفضقها عصر
 اسناد المحققين ناصر الملة والدين محمد الاملا
 والمسلمين الحاكم الفاضل السيد محمد بن محمد
 علي المولى والعبيد مذكر اهل البقعة بمواعظ
 وطلسمات الامر بالمعروف والنهي عن المنكر
 القامع للمحدثين الذمى صار مرجعا للعلماء المشيخ
 وانتهت اليه الرئاسة والاستجازة والقضاة
 علم الاعلام ابنه الله الملك العلام ابو الامر امل
 والايام عن العلماء الاسلام حامى شريعة

سيد الامام مرغم افوف اهل الفقه والاثام
 شيخنا واسنادنا الاعظم ومولانا المعظم
 الوفي مولا محمد حسين المعروف بالفشارك
 طاب الله راسه الشريف عن شيخه
 واسناده قبله اهل الدين وكعبة المسلمين
 الشيخ زين العابدين المازندراني عن شيخه
 واسناده اسناد الفقهاء الكرام صاحب جواهر
 الكلام عن شيخه العاد السيد جواد عن شيخه
 الحبر النبيل والبحر العميق بحر العلوم عن شيخه
 الاسلام اثنا محمد باقر الاسناد عن شيخه افضل
 محمد اكل عن شيخه المجلسي عن والده النقي محمد تقی
 عن بهاء الملة والدين الشيخ البهائي عن مشايخه
 باسناد الكثرة الصحيحة النقية المزبورة في كتاب
 المستنقى بالاربعة عن الائمة الطاهرة صلوات الله عليهم

ومنهم الشيخ الفقيه العالم الزاهد العابد
 الناطق الحاكم الواعظ الباكي المناجي ربّه
 في الآثام واللبالي جامع المعقول والمنقول
 ملاذ العلماء والمجاهدين العالم الرباني مولانا
 الشيخ ابو الفضل التبريزي اللباني حشر الله مع
 الأئمة الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين
 عن شيخه وامته اسناد الصفياء والمجاهدين
 رئيس العلماء والمحققين حجة الاسلام والمسلمين
 ابيه الله على العالمين العالم الرباني الحاج ميرزا
 حبيب الله الغروي الجبلافي باسناد المشيخة
 الى الأئمة الطاهرين المحفوظة في محله ثم
 اوصيك يا ولدي وقرّة عيني بثقوى الله
 المنجي من الملوكات في المعاش والمعاد وان
 تروى كل حديث تربّي ان ترويه ثم ترويه

١٢٤

فقال عليه السلام حديث ترويه خير من ألف
 حديث ترويه والشمس منك وأوصيك أن لا تنسأ
 من الدعوات في الحيوة وبعد الممات سيما في
 مظان الأجابات وفي الوثرات وعقيب الصلوة
 وإذا وفقت للشرف بأحد العتبات العاليتين
 للزيارات كما أوصاني بذلك مشايخي في طي
 الصدقات والأجازات فأنفق في فقير فقير إلى الدعوات
 في الحيوة والممات حرره العبد الأثم محمد بن ابوالقاسم
 الطبيب الشهير بالأحد آبادي في ليلة الثالث عشر من شهر
 رجب المرجب من سنة ١٣٥٨ الهجرية الموافق

وأما الشمس منك الدعاء في الحيوة والممات
 حرره الأحمق محمد بن محمد نفي الموسوي قهقري

٢٤ ذي الحجة الحرام ١٤٢٣ هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على محمد سيد الأنبياء والمرسلين ، وعلى آله
الطيبين الطاهرين ، ولعنة الله على أعدائهم ومخالفينهم أجمعين إلى يوم الدين .
وهذه ، فإن شيخنا المجلل العلامة المحجة الشيخ حيدرة التبريزي الكركلائي طلب إلى وكره
الطلب تواضعاً منه أن أجيزه في الرواية ونقل الحديث المأثور عن أهل البيت عليهم السلام ، ولما
رأيت إجابته فزناً عليّ لمقام الصحبة ورابطة الولاء الخالص عن الشوائب أجزت له الرواية
عني بطريقي المعروفة عن أعلامنا الأجلاء ، وأخص منهم بالذكر شيخني الثقة الأمين المؤمن
الشيخ محمد حسن المعروف بالشيخ آقا بزرگ الطهراني - تهنأه الله بالرحمة والرضوان - بطريقه
الذكر كونه في ثبته المطبوع « الأسناد المصنف إلى آل المصطفى » ، ولشيخ التبريزي حفظه الله
أن يروي عني عن سفايجي ما صدرت لي روايته ، ولأمراني بحاجة إلى وصيته بشئ من
لوائيم التحفظ على الموازين الصحيحة بهذا الشأن ، فإنه حفظه الله عني عن التوجيه وملزمت
طريق الدقة ولوائيم التخصّص الدقيق .

أشهدنا الله تعالى جميعاً إلى ما فيه صلاح الدنيا والآخرة وجنبنا عن متابعة الأهواء
وما يسئ بدينا ويشكك في معتقداتنا ، وهو خير موفى ومعين .

كتبت في يوم الأحد الثاني والعشرين من شعبان المعظم سنة ١٤٣٧ بيد الراحي عفو

السيد احمد الحسيني

ر به الشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله المعصومين
الطاهرين

وبعد : فإن جناب فخر الأماثل وصفوة الأفاضل العالم العامل فضيلة
الشيخ هيدر حسين مرياتي الكربلائي قد استجازني

فأجزته أن يروي عني جميع ما صحت لي روايته من الكتب الأربعة
الكافي والتهذيب والاستبصار ومن لا يحضره الفقيه وغيرها من
مؤلفات مشايخي العظام واساتيدي الكرام كالشيخ آغا بزرك
الطهراني والشيخ محمد رضا الأصفهاني والشيخ يوسف الخراساني
والسيد شهاب الدين المرعشي والسيد محمد مهدي الخراساني والسيد
محمد سعيد الحكيم والسيد محمد الحسيني الشيرازي وغيرهم ممن
رووا بأسانيدهم المعتبرة الى علماء العترة المطهرة وأئمة علومنا
البررة عليهم الصلاة والسلام لاسيما الطرق المسطرة في خاتمة
مستدرك الوسائل والمشجرة في مواقع النجوم فليرو بهذه الطرق لمن
يشاء وسماحته ممن لا يوصي بمراعاة النقول والأحتياط والضبط في
النقل والرواية كما هو المأمول منه أيده الله لمراضيه راجياً منه أن
لا ينساني من الدعاء والغفران مصلياً على النبي وآله الكرام ما اشرق
صبح ودجا ضلام قلله درّه وعليه سبحانه أجره والحمد لله أولاً وآخراً
. حرر في كربلاء المشرفة بلد الأمام احسين بن علي عليهما السلام

بتاريخ ١٠ شعبان المعظم سنة ١٤٤٠ هـ

وأنا الأحقر السيد سلمان نجل المغفور له السيد هادي بن السيد محمد
مهدي آل طعمة من آل فائز الموسوي الحائري

سلمان آل طعمة

احیاء امرآل محمد صلی الله علیهم

حدیث ۱- عبد السلام بن صالح هروی گوید: از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام شنیدم که می فرمود:

«رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا».

خداوند رحمت کند کسی را که امر ما را زنده بدارد.

عرض کردم: چگونه می شود امر شما را زنده داشت؟ فرمود:

«يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا، وَ يُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَبَعُونَا».^۳

علوم ما را فرا گیرد و به مردم بیاموزد، زیرا اگر مردم محاسن و تدارك کلام ما را بدانند بی گمان از ما پیروی کنند.

محمل حدیث آل محمد کیست؟

۲- شعیب حداد گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود:

«إِنَّ حَدِيثَنَا صَعْبٌ مُسْتَضَعَبٌ، لَا يَحْتَمِلُهُ إِلَّا مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، أَوْ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، أَوْ عَبْدٌ امْتَحَنَ اللَّهَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ، أَوْ مَدِينَةٌ حَصِينَةٌ».

البته حدیث ما سخت و سختی طلب است، آن را تحمل نمی تواند بکند جز: فرشته مقرب (درگاه الهی)، یا پیغمبر مرسل، یا بنده (مؤمنی) که خدا دلش را با ایمان آزموده

باشد، یا شهری بارودار (نفوذ ناپذیر).

عمرو از شعیب پرسید: ای شعیب! (مقصود از) مدینه حصینه (شهر با برج و بارو) چیست؟
گفت: من خود معنی آن را از امام صادق علیه السلام پرسیدم به من فرمود:
«الْقَلْبُ الْمُجْتَمَعُ»^۴.

(مقصود) دل خاطر جمع (و قلبی مطمئن به معرفت صحیح که بر اثر شک‌ها و هواها و شبهه‌ها متفرق نشده، و در او وهم داخل نشده باشد) است.

قرآن و عمرت دو یادگار و خلیفه رسول الله صلی الله علیه وآله

۳- حدیث ثقلین را رسول الله صلی الله علیه وآله حدّ اقل در پنج زمان و مکان مختلف بیان فرمودند و روایات آن فوق حدّ تواتر است در منابع فرق، و جای هیچ شک و شبهه‌ای در صدور و متن آن نیست، و از آن‌هاست روایت ابن عباس که گوید: رسول الله صلی الله علیه وآله بر فراز منبر رفتند، و خطبه‌ای ایراد فرمودند و مردم گرد آن حضرت جمع شدند، پس فرمودند:

«يَا مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ أَنِّي مَقْبُوضٌ، وَأَنَّ ابْنَ عَمِّي عَلِيًّا مَقْتُولٌ، وَأَنِّي أَيُّهَا النَّاسُ أَخْبِرْكُمْ خَبْرًا إِنَّ عَمِلْتُمْ بِهِ سَلِمْتُمْ، وَإِنْ تَرَكْتُمُوهُ هَلَكْتُمْ: إِنَّ ابْنَ عَمِّي عَلِيًّا (عَلَيْهِ السَّلَامُ) هُوَ أَخِي، وَهُوَ وَزِيرِي، وَهُوَ خَلِيفَتِي، وَهُوَ الْمُبْلَغُ عَنِّي، وَهُوَ إِمَامُ الْمُتَّقِينَ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، إِنْ اسْتَرَشَدْتُمُوهُ أُرْسَدَكُمْ، وَإِنْ تَبِعْتُمُوهُ نَجَوْتُمْ، وَإِنْ خَالَفْتُمُوهُ ضَلَلْتُمْ، وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُ فَاللَّهُ أَطَعْتُمْ، وَإِنْ عَصَيْتُمُوهُ فَاللَّهُ عَصَيْتُمْ، وَإِنْ بَايَعْتُمُوهُ فَاللَّهُ بَايَعْتُمْ، وَإِنْ نَكَلْتُمْ بَيَعْتَهُ فَبَيْعَةُ اللَّهِ نَكَلْتُمْ. إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْزَلَ عَلَيَّ الْقُرْآنَ، وَهُوَ الَّذِي مَنْ خَالَفَهُ ضَلَّ، وَمَنْ ابْتَغَى عِلْمَهُ عِنْدَ غَيْرِ عَلِيٍّ هَلَكَ. أَيُّهَا النَّاسُ! إِسْمَعُوا قَوْلِي، وَاعْرِفُوا حَقَّ نَصِيحَتِي، وَلَا تَخْلُفُونِي فِي أَهْلِ بَيْتِي إِلَّا بِالَّذِي أُمِرْتُ بِهِ مِنْ

حِفْظِهِمْ؛ فَإِنَّهُمْ حَامَتِي، وَ قَرَّابَتِي، وَ إِخْوَتِي، وَ أَوْلَادِي، وَ إِنَّكُمْ مَجْمُوعُونَ وَ مُسَاءِلُونَ عَنِ الثَّقَلَيْنِ. فَانْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُقُونِي فِيهِمَا. إِنَّهُمْ أَهْلُ بَيْتِي، فَمَنْ آذَاهُمْ آذَانِي، وَ مَنْ ظَلَمَهُمْ ظَلَمَنِي، وَ مَنْ أَذَلَّهُمْ أَذَلَّنِي، وَ مَنْ أَعَزَّهُمْ أَعَزَّنِي، وَ مَنْ أَكْرَمَهُمْ أَكْرَمَنِي، وَ مَنْ نَصَرَهُمْ نَصَرَنِي، وَ مَنْ خَذَلَهُمْ خَذَلَنِي، وَ مَنْ طَلَبَ الْهُدَى فِي غَيْرِهِمْ فَقَدْ كَذَّبَنِي. أَيُّهَا النَّاسُ! اتَّقُوا اللَّهَ، وَ انْظُرُوا مَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ إِذَا لَقِيتُمُوهُ، فَإِنِّي خَصَمٌ لِمَنْ آذَاهُمْ، وَ مَنْ كُنْتُ خَصَمَهُ خَصَمْتُهُ، أَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ».^۵

ای مؤمنان! همانا خداوند عزوجل به من وحی کرده است که من جان می‌دهم و پسرعمویم علی کشته می‌شود و همانا من ای مردم! به شما خبری می‌دهم که اگر بدان عمل کنید، سالم بمانید و اگر آن را وانهید، هلاک شوید: همان پسرعمویم علی علیه‌السلام، او برادر و وزیر و جانشین من است و همانا اوست تبلیغ کننده از سوی من و اوست امام متقیان و رهبر دست و روسفیدان. اگر از او ره جویی کنید، شما را ره نماید و اگر از پی او روید، نجات می‌یابید و اگر با او مخالفت کنید، گمراه شوید و اگر از او اطاعت کنید، خدا را فرمانبرداری کرده‌اید و اگر از او نافرمانی کنید، خدا را نافرمانی کرده‌اید و اگر با او بیعت کنید با خدا بیعت کرده‌اید و اگر بیعت با او را بشکنید، بیعت خدا را شکسته‌اید. خداوند عزوجل قرآن را بر من فروفرستاده و قرآن همان است که هر کس با او مخالفت کند، گمراه شود و هر که علم خود از نزد جز علی جوید، (بر اثر طی نمودن مسیر باطل)، هلاک شود. ای مردم! سختم را بشنوید و حق اندرزم را بشناسید و پس از من با خاندانم جز آن که دستور حفظ آن‌ها را دادم، مخالفت نکنید؛ زیرا آن‌ها حوزه (و پیرامون) من و خویشان و برادران و فرزندان من هستند. همانا (در قیامت) گرد هم خواهید آمد و در مورد ثقلین مورد بازرسی قرار خواهید گرفت. پس بنگرید پس از من

یکصد و ده حدیث معارفی / ۳۵

درباره‌ی آن‌ها چگونه رفتار می‌کنید. همانا آن‌ها خاندان من هستند، پس هرکس آن‌ها را بیازارد، مرا آزرده و هرکه به آنان ستم کند، به من ستم کرده و هرکس آنان را خوار کند، مرا خوار کرده و هرکس آنان را عزیز بدارد، مرا عزیز داشته و هرکس آنان را گرامی بدارد، مرا گرامی داشته و هرکه آنان را یاری کند، مرا یاری کرده و هرکس آنان را خوار نماید، مرا خوار نموده است و هرکه از غیر آن‌ها هدایت بجوید، پس به درستی که مرا تکذیب کرده است. ای مردم! از (نافرمانی) خدا بپرهیزید و بنگرید آن‌گاه که او را ملاقات خواهید کرد، چه خواهید گفت. من خصم آن کسی هستم که آزارشان دهد و هرکس که من خصم وی باشم، او را مغلوب خواهم ساخت. این سخن خود را می‌گویم و از خدا برای خود و شما آمرزش می‌جویم.

۴- رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ، وَعِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي، فَإِنَّ اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ قَدْ عَاهَدَ إِلَيَّ أَنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ كَهَاتَيْنِ، وَ جَمَعَ بَيْنَ مُسَبِّحَتَيْهِ. وَلَا أَقُولُ كَهَاتَيْنِ. وَ جَمَعَ بَيْنَ الْمُسَبِّحَةِ وَالْوُسْطَى. فَتَسْبِقُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى، فَتَمَسَّكُوا بِهِمَا لَا تَزِلُّوا، وَلَا تَضِلُّوا، وَلَا تَقْدَمُوهُمْ فَتَضِلُّوا»^۶

به درستی که دو چیز را برای شما به یادگار می‌گزارم، تا آن هنگام که به آن دو روی آورید (از ایشان پیروی نمایید)، هرگز گمراه نخواهید شد، کتاب خداوند و عترتم، اهل بیت من؛ زیرا خداوند مهربان و آگاه، با من عهد نموده است که آن دو هرگز از یکدیگر جدا نشوند تا زمانی که در کنار حوض کوثر، همچون این دو انگشتم، بر من وارد شوند (و در این حال پیامبر دو انگشت تسبیح گو (اشاره) را کنار هم قرار داد) و نه همچون این دو انگشت (و انگشت اشاره و وسط را کنار هم قرار داد) و هیچ کدام از آن دو بر دیگری

پیشی نخواهد گرفت. پس به آن دو چنگ زنید (از آنان پیروی نمایید) و دور و گمراه نشوید و بر آنان پیشی نگیرید که گمراه خواهید شد.

و رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ وَعَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَاعْلَمُوا أَنَّ عَلِيًّا لَكُمْ أَفْضَلُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، لِأَنَّهُ مُتَرْجِمٌ لَكُمْ عَنْ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى».^۷

به درستی که دو چیز گران بها (که مسئولیت آن‌ها سنگین است) را در میان شما به جا می‌گزارم: کتاب الله و علی بن ابی طالب را، و همانا علی بن ابی طالب او برای شما از کتاب الله افضل (بهتر) است، زیرا به تحقیق او برای شما ترجمه (و تفسیر کننده و زبان) از کتاب الله می باشد.

اهمیت و جایگاه معرفت و ولایت اهل بیت اطهار علیهم السلام

۵- حذیفه بن اسید غفاری گوید: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

«يَا حَذِيفَةُ! إِنَّ حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ بَعْدِي عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، الْكُفْرُ بِهِ كُفْرٌ بِاللَّهِ، وَالشِّرْكُ بِهِ شِرْكٌ بِاللَّهِ، وَالشَّكُّ فِيهِ (بِهِ) شَكٌّ فِي اللَّهِ، وَالْإِلْحَادُ فِيهِ الْإِلْحَادُ فِي اللَّهِ، وَالْإِنْكَارُ لَهُ إِنْكَارٌ لِلَّهِ (بِاللَّهِ)، وَالْإِيمَانُ بِهِ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ؛ لِأَنَّهُ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ، وَوَصِيُّهُ، وَإِمَامُ أُمَّتِهِ، وَمَوْلَاهُمْ، وَهُوَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ، وَعُرْوَةُ الْوُثْقَى الَّتِي لَا انْفِصَامَ لَهَا، وَسَيِّهْلُكُ فِيهِ اثْنَانِ وَلَا ذَنْبَ لَهُ: مُحِبُّ غَالٍ، وَمُقَصِّرٌ (وَمُبْغِضٌ). يَا حَذِيفَةُ! لَا تُفَارِقَنَّ عَلِيًّا فَتُفَارِقَنِي، وَلَا تُخَالِفَنَّ عَلِيًّا فَتُخَالِفَنِي. إِنَّ عَلِيًّا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ. مَنْ أَسْخَطَهُ فَقَدْ أَسْخَطَنِي، وَمَنْ أَرْضَاهُ فَقَدْ أَرْضَانِي».^۸

ای حذیفه! همانا پس از من، حجت خدا بر شما علی بن ابی طالب است. کافر شدن (نسبت به جایگاه) او، مانند کافر شدن نسبت به خداست و شریک قرار دادن کسی با

یکصد و ده حدیث معارف / ۳۷

او در جایگاه وی، شرک به خداست. شک کردن در (منزلت‌ها و جایگاه) او، شک به خدا و الحاد ورزیدن در مورد او الحاد به خداوند و انکار (برتری‌ها و منزلت‌های) او، انکار خداست و ایمان به (ولایت) او، ایمان به خداوند است؛ زیرا او برادر پیامبر خدا و جانشین او و امام (پیشواری) امت او و مولای (سرور) آنان است و اوست ریسمان محکم و ناگسستنی خداوند. و به زودی در مورد او دو گروه به هلاکت خواهند افتاد، در حالی که او در این مورد گناهی ندارد: گروه اول: دوست دار غلوکننده و گروه دوم: آنان که در مورد منزلت‌های او، کوتاهی کنند. ای حذیفه! از علی جدا مشو که اگر چنین کنی، از من جدا شده ای، و با علی مخالفت نکن که اگر چنین کنی، با من مخالفت ورزیده‌ای. همانا علی از من است و من از اویم. هر که او را به غضب آورد، پس به تحقیق مرا به غضب آورده است و هر که او را خشنود سازد، پس به تحقیق مرا خشنود ساخته است.

۶- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: ابن الکوّاء نزد امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و عرض کرد (از معنی این آیه پرسید):

«وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ».

براعراف مردانی باشند که همه را از رخسارشان می‌شناسند.

(به چه معناست؟) فرمود:

«نَحْنُ عَلَى الْأَعْرَافِ نَعْرِفُ أَنْصَارَنَا بِسِيمَاهُمْ، وَنَحْنُ الْأَعْرَافُ الَّذِي لَا يُعْرِفُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا بِسَبِيلِ مَعْرِفَتِنَا، وَنَحْنُ الْأَعْرَافُ يُعْرِفُنَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصِّرَاطِ، فَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ عَرَفَنَا وَعَرَفْنَاهُ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ إِلَّا مَنْ أَنْكَرَنَا وَأَنْكَرْنَاهُ. إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَوْ شَاءَ لَعَرَّفَ الْعِبَادَ نَفْسَهُ، وَلَكِنْ جَعَلْنَا أَبْوَابَهُ، وَصِرَاطَهُ، وَسَبِيلَهُ، وَالْوَجْهَ الَّذِي يُؤْتِي مِنْهُ، فَمَنْ عَدَلَ عَنِ وِلَايَتِنَا، أَوْ فَضَّلَ عَلَيْنَا غَيْرَنَا، فَإِنَّهُمْ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاصِبُونَ. فَلَا

سَوَاءٌ مِّنْ اَعْتَصَمَ النَّاسُ بِهِ، وَلَا سَوَاءٌ حَيْثُ ذَهَبَ النَّاسُ إِلَىٰ عُيُونٍ كَدَرَةٍ،
يَفْرُغُ بَعْضُهَا فِي بَعْضٍ، وَذَهَبَ مَنْ ذَهَبَ إِلَيْنَا إِلَىٰ عُيُونٍ صَافِيَةٍ، تَجْرِي بِأَمْرِ
رَبِّهَا، لَا نَفَادَ لَهَا وَلَا انْقِطَاعٌ».^۹

ما (اهل بیت) بر اعراف هستیم. یاران خود را از چهره هایشان می‌شناسیم. ما هستیم
اعراف که خداوند عزوجل جز از راه معرفت ما، شناخته نمی‌شود. و ما هستیم اعراف که
خداوند عزوجل، روز قیامت (جایگاه) ما را روی صراط می‌شناساند. بنابراین وارد
بهشت نخواهد شد مگر آن که (منزلت‌های) ما را بشناسد (علم و اقرار داشته باشد) و ما
او را (به این ویژگی) بشناسیم. و وارد آتش نخواهد شد مگر آن که (منزلت‌های) ما را
انکار کند و ما (علم و ایمان) او را انکار کنیم. همانا خداوند تبارک و تعالی، اگر اراده
می‌نمود، خود را (بی واسطه) به بندگان می‌شناساند، اما (چنین اراده نفرمود، بلکه) ما را
درها و راه و مسیر (شناخت) خود، قرار داد. (ما اهل بیت را، واسطه و راه شناخت خود و
وسیله رسیدن به فیوضات (معرفتی و قربی و حبّی) خود قرار داد). و ما را همان جهتی قرار
داد که باید از آن سو به خدا روی آورده و توجّه کنند. پس کسانی که از ولایت (و
هدایت) ما سرباز زنند، یا دیگران را بر ما برتری دهند،

«فَإِنَّهُمْ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاصِبُونَ».^{۱۰}

پس همانا آنان از (دریافت حقیقت) صراط مستقیم دور افتادند.

هرگز برابر نیستند آنان که مردم به آن‌ها پناه می‌برند (اهل بیت پیامبر)، با آنان که خود
محتاج پناهندگی به دیگران (جز رهبران معصوم) هستند؛ زیرا اینان به سوی چشمه‌های
آب تیره و اندک که از چشمه‌ای به چشمه‌ی دیگر می‌ریزد، رفتند و آن کسانی که به
سوی ما (اهل بیت، برای دریافت معارف) آمدند، به سوی چشمه‌های صاف و زلالی
روی آوردند که آب آن‌ها به فرمان پروردگار جاری است و پایانی ندارد و همواره جاریست.

۷- اصبح بن نباته گفت: خدمت مولا امیرالمؤمنین علیه‌السلام نشسته بودم که ابن الکوّاء وارد

شده، عرض کرد: یا امیرالمؤمنین! این کلام خداوند عزوجل:

«وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا، وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى، وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا».

و نیکی آن نیست که از پشت (جز مسیر اصلی)، وارد خانه‌ها شوید، بلکه نیکی آن است که تقوا پیشه کنید و از درب خانه‌ها، وارد آن شوید.

(چه معنایی دارد؟) فرمود:

«نَحْنُ الْبُيُوتُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ تُؤْتَى مِنْ أَبْوَابِهَا. وَ نَحْنُ بَابُ اللَّهِ وَ بُيُوتُهُ الَّتِي يُؤْتَى مِنْهُ. فَمَنْ بَايَعَنَا وَ أَقْرَبَ بَوْلَانِيْنَا، فَقَدْ أَتَى الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا، وَ مَنْ خَالَفَنَا وَ فَضَّلَ عَلَيْنَا غَيْرَنَا، فَقَدْ أَتَى الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا».^{۱۱}

ما همان خانه‌هایی هستیم که خداوند دستور داده از درب آن وارد شوید. ما درب خانه‌های خدا هستیم که از آن باید به سوی او رفت. هرکس با ما بیعت کند و به ولایت ما اقرار نماید، خانه‌ها را از در آن وارد شده است و هرکس با ما مخالفت کند و دیگری را بر ما مقدم دارد، از پشت وارد خانه‌ها شده است.

۸- مولی امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیتی به کمیل فرمودند:

«... يَا كَمِيلُ! مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا أَنَا أَفْتَحُهُ، وَ مَا مِنْ شَيْءٍ (سِرٍّ) إِلَّا وَ الْقَائِمُ يَخْتِمُهُ. يَا كَمِيلُ! «ذُرِّيَّةٌ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» يَا كَمِيلُ! لَا تَأْخُذْ إِلَّا عَنَّا تَكُنْ مِنَّا ...».^{۱۲}

ای کمیل! دانشی نیست مگر این که من آن را گشودم و هیچ چیزی (راز) نیست مگر این که حضرت قائم آن را به پایان خواهد رساند. ای کمیل! (این است مقصود از آیه): «ذُرِّيَّةٌ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ». ذریه‌ای که بعضی از آن‌ها از بعض دیگرند، و خدا شنوا و داناست، (تمام اهل بیت چنین هستند). ای کمیل! جزاز ما (معارف را) نگیر تا

۴۰ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»
از ما باشی.

۹- حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه در خطبه‌ای فرمودند:
«... وَأَبْعَدُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ مِمَّنْ أَخْفَى الْغَدْرَ وَطَلَبَ الْحَقَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِ فَتَاهُ...»
۱۳.

... و دوری گزینید؛ خدا شما را رحمت کند، از آن که بی وفایی (و مکر) خود را مخفی کرده و
حق را از غیر اهل حق، طلب نموده و گمراه شده است ...
۱۰- امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود:

«مَنْ تَمَسَّكَ بِنَا لِحَقِّ، وَمَنْ سَلَكَ غَيْرَ طَرِيقِنَا غَرِقَ».^{۱۴}
هرکس پیرو آثار ما شود، به ما پیوسته است و هرکه از غیر راه ما رود، غرق شود.
۱۱- امام علی بن الحسین زین العابدین علیه السلام فرمودند:

«... مَنْ فَارَقَنَا هَلَكَ، وَمَنْ تَبِعَنَا نَجَا، وَالْمُفَارِقُ لَنَا وَالْجَاهِدُ لَوْلَايَتِنَا كَافِرٌ،
... نَحْنُ نُورٌ لِمَنْ تَبِعَنَا، وَهُدًى لِمَنْ اهْتَدَى بِنَا، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنَّا فَلَيْسَ مِنَ
الْإِسْلَامِ فِي شَيْءٍ، وَبِنَا فَتَحَ اللَّهُ الدِّينَ وَبِنَا يَخْتِمُهُ، وَبِنَا أَطْعَمَكُمُ اللَّهُ عُشْبَ
الْأَرْضِ، وَبِنَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَطْرَ السَّمَاءِ، وَبِنَا أَمَنَكُمُ اللَّهُ مِنَ الْغَرَقِ فِي بَحْرِكُمْ، وَ
مِنَ الْخَسْفِ فِي بَرِّكُمْ، وَبِنَا نَفَعَكُمُ اللَّهُ فِي حَيَاتِكُمْ، وَ فِي قُبُورِكُمْ، وَ فِي
مَحْشَرِكُمْ، وَعِنْدَ الصِّرَاطِ، وَعِنْدَ الْمِيزَانِ، وَعِنْدَ دُخُولِكُمُ الْجَنَّةِ، ...».^{۱۵}

... هرکسی که از ما [اهل بیت] جدا شود هلاک گردد، و کسی که از ما پیروی کند
نجات یابد، و جدا شونده از ما و منکر ولایت ما کافر است،... ما [اهل بیت] نوری
روشنگر برای کسی که از ما پیروی کند هستیم، و هدایت هستیم برای کسی که بخواهد
به ما هدایت شود، و هرکس که با ما [اهل بیت] نباشد [در راه و پیرو ما نباشد] از اسلام
نصیب و بهره‌ای ندارد. همانا خدا به سبب ما دین را گشوده و به سبب ما به اتمام

یکصد و ده حدیث معارفی / ۴۱

می‌رساند، و به سبب ما به شما از گیاهان زمین روزی می‌دهد، و همانا خداوند به سبب ما قطرات آب را از آسمان برای شما فرو می‌فرستد، و خداوند به خاطر ما [و انتساب شما به ما] شما را از غرق شدن در دریای تان و فرورفتن در بیابانتان حفظ می‌نماید، و خداوند در زندگانی دنیا و در میان قبر و در روز محشر و هنگام عبور از پل صراط و هنگام ارزش‌گذاری اعمال و هنگام وارد شدن شما در بهشت، به سبب ما، شما را نفع می‌رساند ...

۱۲- حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَالْوَلَايَةِ. وَلَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ. فَأَخَذَ النَّاسُ بِأَرْبَعٍ وَتَرَكُوا هَذِهِ، يَعْنِي الْوَلَايَةَ»^{۱۶}.

اسلام روی پنج پایه نهاده شده: نماز و زکات و روزه و حج و ولایت و به هیچ چیز مانند ولایت فریاد زده نشد؛ (اما) مردم آن چهار تا را گرفتند و این یکی - ولایت - را رها کردند.

۱۳- امام محمد باقر علیه السلام فرمود:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَالْوَلَايَةِ لَنَا أَهْلِ الْبَيْتِ. فَجُعِلَ فِي أَرْبَعٍ مِنْهَا رُخْصَةٌ، وَلَمْ يُجْعَلْ فِي الْوَلَايَةِ رُخْصَةٌ. مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ لَمْ تَكُنْ عَلَيْهِ الزَّكَاةُ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ (لَهُ) عِنْدَهُ مَالٌ فَلَيْسَ عَلَيْهِ حَجٌّ، وَمَنْ كَانَ مَرِيضاً صَلَّى قَاعِداً، وَأَفْطَرَ شَهْرَ رَمَضَانَ، وَالْوَلَايَةُ: صَحِيحاً كَانَ أَوْ مَرِيضاً أَوْ ذَا مَالٍ أَوْ لَا مَالَ لَهُ فَهِيَ لَازِمَةٌ (وَاجِبَةٌ)»^{۱۷}.

اسلام بر پنج پایه استوار شده است: برپاداشتن نماز، به مصرف رساندن زکات، حج خانه کعبه، روزه ماه رمضان، ولایت (مخصوصاً برای) ما اهل بیت. در چهار قسمت از این احکام تخفیفی منظور شده است ولی در دوستی ما تخفیفی نیست. کسی که ثروتی

نداشته باشد، پرداخت زکات براو واجب نیست و کسی که هزینه موجود نداشته باشد، حج براو واجب نیست. و کسی که بیمار باشد، باید نماز را نشسته بخواند و روزه ماه رمضان را افطار کند. اما در مورد ولایت، شخص سالم باشد یا بیمار، ثروت مند باشد یا مالی در اختیار نداشته باشد، (در هر صورت) ولایت براو لازم و واجب است.

۱۴- سلیمان بن خالد گوید: مردی از اهل بصره از امام باقر علیه السلام چنین پرسید: همانا عثمان اعمی (کور) از حسن (بصری) روایت می‌کند که او گفته است: آنان که علم را پنهان می‌کنند، بوی ناخوشایند شکم آنان، اهل آتش (جهنمیان) را آزار می‌دهد. شنیدم امام علیه السلام در پاسخ او فرمودند:

«فَهَلْكَ إِذَا مُؤْمِنٌ آلٍ فِرْعَوْنَ! كَذَبُوا. إِنَّ ذَلِكَ مِنْ فُرُوجِ الزُّنَاةِ. مَا زَالَ الْعِلْمُ مَكْتُومًا قَبْلَ قَتْلِ ابْنِ آدَمَ. فَلْيَذْهَبِ الْحَسَنُ يَمِينًا وَشِمَالًا. لَا يُوجَدُ الْعِلْمُ إِلَّا عِنْدَ أَهْلِ بَيْتٍ نَزَلَ عَلَيْهِمْ جَبْرَائِيلُ».^{۱۸}

بنابراین سخن او، مؤمن آل فرعون (که علم خویش را نهان می‌داشت) هلاک شده است؟! آنان دروغ می‌گویند. آن بوی ناخوشایند (که اهل جهنم را می‌آزارد)، بوی عورت زناکاران است. و همواره پیش از کشته شدن فرزند آدم (هابیل)، علم نهان بوده است (حاملان آن، بسیار کم بوده‌اند). پس حسن، (در پی علم) به راست و چپ برود. علم جز در نزد اهل بیتی که جبرئیل بر آنان نازل شده است، جایی دیگر یافت نخواهد شد. ۱۵- ابوبصیر گوید: از امام محمد باقر علیه السلام درباره شهادت زن‌زاده پرسیدم که آیا پذیرفته می‌شود؟ فرمود: نه. گفتم: حکم بن عتیه می‌پندارد که پذیرفته می‌شود، پس حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ لَا تَغْفِرْ لَهُ ذَنْبَهُ. مَا قَالَ اللَّهُ لِلْحَكَمِ: «إِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ»، فَلْيَذْهَبِ الْحَكَمُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَوَاللَّهِ! لَا يُوجَدُ الْعِلْمُ إِلَّا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ نَزَلَ عَلَيْهِمْ جَبْرَائِيلُ».^{۱۹}

یکصد و ده حدیث معارفی / ۴۳

خدایا! گناه او را بروی مورد بخشش قرار نده. خداوند به حکم نفرموده است: «إِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَ سَوْفَ تُسْأَلُونَ»، (بلکه این مطلب را به پیامبر فرموده است). بنابراین حَکَم، باید به راست و چپ (خاور و باختر) روی آورده (به هردری بزند). پس به خدا سوگند! علم و دانش (درست و بدون خطا و اشتباه) راجز از خانواده‌ای که جبرئیل بر آنان فرود آمده است، به دست نخواهد آورد.

۱۶- حضرت امام محمد باقر علیه السلام به سلمة بن کُهیل و حکم بن عتیبه فرمودند: «شَرِّقَا وَ غَرِّبَا لَنْ تَجِدَا عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا يَخْرُجُ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ».^{۲۰} (در جستجوی علم) به شرق و غرب عالم بروید. هرگز هیچ علم صحیحی (خالی از اشکال) نمی‌یابید مگر آنچه از جانب ما اهل بیت خارج می‌شود.

۱۷- زید شحام گوید: از امام باقر علیه السلام در تفسیر سخن خداوند عزوجل: «فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ» پس بایسته است که آدمی به خوراک خود نظر کند». عرضه داشتم: مقصود از «خوراک انسان» در این آیه چیست؟ فرمود:

«عِلْمُهُ الَّذِي يَأْخُذُهُ عَمَّنْ يَأْخُذُهُ».^{۲۱}

(مقصود) علمی است که اخذ می‌کند (و براساس آن ایمان می‌آورد)، بنگرد از چه کسی اخذ می‌کند.

۱۸- زراره گوید: خدمت حضرت امام محمد باقر علیه السلام بودم که مردی از اهل کوفه از آن حضرت درباره کلام امیرالمؤمنین علیه السلام که فرمود: «سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُكُمْ بِهِ» - هر چه خواهید از من پرسید، پس درباره چیزی از من نخواهید پرسید جز آن که شما را به آن خبرده‌ام»، پرسید، حضرت در پاسخ فرمود:

«إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ عِنْدَهُ عِلْمٌ شَيْءٍ إِلَّا خَرَجَ مِنْ عِنْدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَلْيَذْهَبِ النَّاسُ حَيْثُ شَاءُوا، فَإِنَّ اللَّهَ لَيْسَ الْأَمْرُ إِلَّا مِنْ هَاهُنَا».^{۲۲}

همانا هیچ کس نیست که درباره چیزی بداند جز آن که این دانش او از نزد امیرالمؤمنین علیه‌السلام خارج شده است. بایسته است که مردم هر کجا خواهند بروند. پس به خدا سوگند! علم درست جز اینجا نیست». و در این حال، حضرت، با دست خود، به خانه خود اشاره فرمود. (مقصود خانه نبوت است).

۱۹- حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام درباره آیه کریمه: «فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» پس اگر نمی‌دانید از اهل ذکر پرسید» فرمود: رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمود: «الذِّكْرُ أَنَا، وَالْأَيُّمَةُ أَهْلُ الذِّكْرِ».

(مقصود از «الذکر» من هستم، و امامان (معصوم) اهل ذکر می‌باشند.

و حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام درباره سخن الله تعالی: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ» و همانا آن ذکر است برای تو و برای قوم تو و بزودی پرسیده شوید» فرمود: «نَحْنُ قَوْمُهُ، وَنَحْنُ الْمَسْئُولُونَ».^{۲۳}

ما (اهل بیت نبوت) قوم او (رسول الله) هستیم، و آنان که (باید مرجع علمی و) مورد سؤال قرار گیرند ما هستیم.

۲۰- حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام فرمودند:

«عَشْرٌ مِنْ لِقَائِي اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ بِهِنَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَالْإِقْرَارُ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَحُجُّ الْبَيْتِ، وَالْوَلَايَةُ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ، وَالْبَرَاءَةُ مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ، وَاجْتِنَابُ كُلِّ مُسْكِرٍ».^{۲۴}

ده چیز است که هر کس (هنگام مرگ) خداوند عزوجل را با (ایمان و عمل به) آن‌ها ملاقات نماید، داخل بهشت خواهد شد: گواهی دادن به این که خدای جز الله نیست، و این که محمد صلی الله علیه وآله پیامبر اوست. و اقرار به آنچه که او از جانب خدای عزوجل آورده

یکصد و ده حدیث معارفی / ۴۵

است. و به پا داشت نماز، پرداخت زکات، روزه‌ی ماه رمضان، به جا آوردن حج، و ولایت اولیاء خدا و بیزاری جستن از دشمنان خداوند و پرهیز کردن از هر چیز مست کننده‌ای.

۲۱- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ دَعَائِمَ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ مِنْ وَلَدِهِ (صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ)».^{۲۵}

اسلام بر پنج ستون بنا شده است. بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت امیرمؤمنان و امامان از فرزندان او (صلوات الله عليهم).

۲۲- عبدالرحمان بن کثیر می‌گوید: از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در مورد آیه:

«فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» پرسیدم، فرمود:

«الذِّكْرُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ أَهْلُهُ الْمَسْئُولُونَ».

«ذکر» محمد صلی الله علیه و آله است و ما «اهل ذکر» و پرسش شوندگان هستیم.

ابن کثیر می‌گوید: عرض کردم: (مراد از ذکر در این سخن خدا: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ» چیست؟ فرمود:

«إِيَّانَا عَنِّي، وَنَحْنُ أَهْلُ الذِّكْرِ، وَنَحْنُ الْمَسْئُولُونَ».^{۲۶}

مقصود خداوند ما هستیم و ما «اهل ذکر» هستیم و ما هستیم آنان که مورد سؤال قرار می‌گیرند (مرجع علمی).

۲۳- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«وَاللَّهِ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِأَحَدٍ خَيْرَةً فِي اتِّبَاعِ غَيْرِنَا، وَإِنَّ مَنْ وَاَفَقْنَا خَالَفَ عَدُوَّنَا، وَمَنْ وَاَفَقَ عَدُوَّنَا فِي قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ فَلَيْسَ مِنَّا، وَلَا نَحْنُ مِنْهُمْ».^{۲۷}

به خدا سوگند! خداوند برای هیچ کس اختیاری برای پیروی از غیر ما (اهل بیت) قرار نداده است. به درستی که هر کس موافق ما باشد، با دشمنان ما مخالفت می‌کند و کسی

که با دشمنان ما در گفتار و کردار، موافقت کند، به سبب پیروی از دشمنان ما، از ما نیست و ما از او نیستیم.

۲۴- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«... یا یُونُسُ! إِذَا أَرَدْتَ الْعِلْمَ الصَّحِيحَ فَعِنْدَنَا أَهْلُ الْبَيْتِ. فَإِنَّا وَرَثَتُهُ، وَ أَوْتِنَا شَرْحَ الْحِكْمَةِ، وَ فَضْلَ الْخِطَابِ».

ای یونس! اگر خواستار علم صحیح هستی، (بدان) نزد ما اهل بیت است. پس به درستی که ما وارث علم صحیح هستیم، و شرح حکمت و فصل الخطاب (داوری) به ما داده شده است».

(راوی گوید): عرض کردم: ای فرزند پیامبر خدا! (آیا) هرکس از اهل بیت باشد، آنچه را اهل بیت از فرزندان علی و فاطمه علیهما‌السلام (امامان اهل بیت)، ارث برده‌اند (ودیعت‌های علم و امامت را) به ارث می‌برند؟ فرمود:

«ما وَرَثَتُهُ إِلَّا الْأَيْمَةُ الْإِثْنَا عَشَرَ».

جز امامان دوازده‌گانه هیچ شخص دیگری، این میراث را به ارث نمی‌برد.

عرض کردم: ایشان را برایم نام ببرید، ای فرزند پیامبر خدا. فرمودند:

«أَوَّلُهُمْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَ بَعْدَهُ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ، وَ بَعْدَهُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، وَ بَعْدَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَاقِرُ، ثُمَّ أَنَا، وَ بَعْدِي مُوسَى وَلَدِي، وَ بَعْدَ مُوسَى عَلِيُّ ابْنُهُ، وَ بَعْدَ عَلِيٍّ مُحَمَّدٌ (ابْنُهُ)، وَ بَعْدَ مُحَمَّدٍ عَلِيُّ (ابْنُهُ)، وَ بَعْدَ عَلِيٍّ الْحَسَنُ (ابْنُهُ)، وَ بَعْدَ الْحَسَنِ الْحُجَّةُ (ابْنُهُ). اصْطَفَانَا اللَّهُ، وَ طَهَّرَنَا، وَ أَوْتِنَا مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، ...»^{۲۸}.

اول آنها علی بن ابی طالب علیه‌السلام است و پس از او حسن و حسین و پس از ایشان، علی بن الحسین و بعد از او محمد بن علی باقر، سپس منم، و پس از من فرزندانم

یکصد و ده حدیث معارفی / ۴۷

موسی، و پس از موسی، فرزندش علی، و پس از علی، محمد، و بعد از محمد؛ علی است و پس از علی، حسن و پس از حسن، حجت است. خداوند ما را برگزیده و پاکیزه نموده است و آنچه را به هیچ یک از جهانیان نداده، به ما عطا فرموده است.

۲۵- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام به یونس بن ظبیان فرمود:

«يَا يُونُسُ! إِذَا أَرَدْتَ الْعِلْمَ الصَّحِيحَ فَخُذْ عَنْ أَهْلِ الْبَيْتِ، فَإِنَّا رَوَيْنَاهُ وَأَوْتَيْنَا شَرْحَ الْحِكْمَةِ وَفَصْلَ الْخُطَابِ. إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَانَا وَآتَانَا مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ».^{۲۹}

ای یونس! هرگاه علم صحیح خواستی از اهل بیت پیامبر بگیر. علم را به ما داده اند و حکمت و فصل الخطاب (آشنایی به همه زبان ها) را برای ما تشریح کرده اند، خداوند ما را برگزیده و به ما داده است چیزی که به هیچ کس در جهان نداده است.

۲۶- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«كَذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مِنْ شِيعَتِنَا وَهُوَ مُسْتَمْسِكٌ بِعُرْوَةِ غَيْرِنَا».^{۳۰}

دروغ گوید آن که گمان می کند از شیعیان ماست، حال آن که به غیر ما تمسک می جوید.

و فرمود:

«كَذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يَعْرِفُنَا وَهُوَ مُسْتَمْسِكٌ بِعُرْوَةِ غَيْرِنَا».^{۳۱}

دروغ می گوید آن که می پندارد (حقوق و منزلت) ما را می شناسد در حالی که به ریسمان دیگری چنگ زده است (احکام، معارف و علوم را از غیر ما اخذ می کند).

۲۷- علی بن سوید سائی گفت: حضرت ابوالحسن اول (موسی بن جعفر علیه السلام) هنگامی

که در زندان بودند به من نوشتند:

«وَأَمَّا مَا ذَكَرْتَ يَا عَلِيُّ! مِمَّنْ تَأْخُذُ مَعَالِمَ دِينِكَ، لَا تَأْخُذَنَّ مَعَالِمَ دِينِكَ عَنْ غَيْرِ شِيعَتِنَا. فَإِنَّكَ إِنِ تَعَدَّيْتَهُمْ، أَخَذْتَ دِينَكَ عَنِ الْخَائِنِينَ، الَّذِينَ خَانُوا

اللَّهُ وَرَسُولَهُ وَخَانُوا أَمَانَاتِهِمْ. إِنَّهُمْ أَوْتَمَنُوا عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، فَحَرَفُوهُ وَبَدَّلُوهُ. فَعَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَلَعْنَةُ رَسُولِهِ، وَلَعْنَةُ مَلَائِكَتِهِ، وَلَعْنَةُ آبَائِ الْكَرَامِ الْبَرَّةِ، وَلَعْنَتِي، وَلَعْنَةُ شِيعَتِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».^{۳۲}

ای علی (بن سوید)! و اما آنچه ذکر کردی در این مورد که از چه کسی نشانه‌های راه دینت را فراگیری: نشانه‌های دین خود را از غیر شیعیان ما فرا نگیری؛ زیرا همانا اگر از ایشان تجاوز نمایی (راه شریعت را از آنان یاد نگیری، احکام) دینت را از خیانت کاران - همان کسانی که به خداوند و پیامبرش و سپرده‌های (اوامر و نواهی) ایشان خیانت کردند - فرا گرفته‌ای. آنان را بر کتاب خدای بزرگ و برتر (قرآن عظیم) امین قرار دادند، پس آنان کتاب خدا را تحریف و دگرگون کردند. پس بدین جهت لعنت خدا و پیامبر و فرشتگان الهی و پدران گرامی و نیکو رفتار من و لعنت من و شیعیانم تا روز رستاخیز بر ایشان باد.

۲۸- حضرت امام موسی کاظم علیه‌السلام در حالی که در زندان بودند، در جواب پرسش‌های علی بن سوید سائی چنین مرقوم فرمودند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ الَّذِي بَعَّظَمَتِهِ وَ نُورِهِ أَبْصَرَ قُلُوبَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بَعَّظَمَتِهِ وَ نُورِهِ عَادَاهُ الْجَاهِلُونَ، وَ بَعَّظَمَتِهِ وَ نُورِهِ ابْتَغَى مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ، بِالْأَعْمَالِ الْمُخْتَلِفَةِ، وَ الْأَدْيَانِ الْمُتَضَادَّةِ، فَمُصِيبٌ، وَ مُخْطِئٌ، وَ ضَالٌّ، وَ مُهْتَدٍ، وَ سَمِيعٌ، وَ أَصَمٌّ، وَ بَصِيرٌ، وَ أَعْمَى حَيْرَانٌ. فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَرَفَ، وَ وَصَفَ دِينَهُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. أَمَّا بَعْدُ! فَإِنَّكَ أَمْرٌ وَأَنْزَلَكَ اللَّهُ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ بِمَنْزِلَةٍ خَاصَّةٍ، وَ حَفِظَ مَوَدَّةَ مَا اسْتَرَعَاكَ مِنْ دِينِهِ، وَ مَا أَلْهَمَكَ مِنْ رُشْدِكَ، وَ بَصَرَكَ مِنْ أَمْرِ دِينِكَ بِتَفْضِيلِكَ إِيَّاهُمْ، وَ بَرَدَكَ الْأُمُورَ إِلَيْهِمْ. كَتَبَتْ تَسَالُنِي عَنْ

یکصد و ده حدیث معارفی / ۴۹

أُمُورٍ كُنْتُ مِنْهَا فِي تَقِيَّةٍ، وَ مِنْ كِثْمَانِهَا فِي سَعَةٍ. فَلَمَّا انْقَضَى سُلْطَانُ
الْجَبَابِرَةِ، وَ جَاءَ سُلْطَانُ ذِي السُّلْطَانِ الْعَظِيمِ، بِفِرَاقِ الدُّنْيَا الْمَذْمُومَةِ إِلَى
أَهْلِهَا، الْعُتَاةِ عَلَى خَالِقِهِمْ، رَأَيْتُ أَنْ أُفْسِرَ لَكَ مَا سَأَلْتَنِي عَنْهُ، مَخَافَةَ أَنْ يَدْخُلَ
الْحَيَرَةُ عَلَى ضَعْفَاءِ شِيعَتِنَا مِنْ قَبْلِ جَهَالَتِهِمْ، فَاتَّقِ اللَّهَ عَزَّ ذِكْرُهُ وَ خَصَّ لِذَلِكَ
الْأَمْرَ أَهْلَهُ، وَ احْذَرِ أَنْ تَكُونَ سَبَبَ بَلِيَّةٍ عَلَى الْأَوْصِيَاءِ، أَوْ حَارِشاً عَلَيْهِمْ
بِإِفْشَاءِ مَا اسْتَوْدَعْتُكَ، وَ إِظْهَارِ مَا اسْتَكْتَمْتُكَ، وَلَنْ تَفْعَلَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ: إِنَّ أَوَّلَ
مَا أَنْهَى إِلَيْكَ أَنِّي أُنْعِي إِلَيْكَ نَفْسِي فِي لَيْالِي هَذِهِ، غَيْرَ جَارِعٍ وَ لَا نَادِمٍ وَ لَا شَاكٍّ
فِيمَا هُوَ كَائِنٌ، مِمَّا قَدْ قَضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ حَتَمَ. فَاسْتَمْسِكْ بِعُرْوَةِ الدِّينِ
أَلِ مُحَمَّدٍ، وَ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى الْوَصِيِّ بَعْدَ الْوَصِيِّ، وَ الْمُسَالَمَةَ لَهُمْ، وَ الرِّضَا بِمَا
قَالُوا. وَ لَا تَلْتَمِسْ دِينَ مَنْ لَيْسَ مِنْ شِيعَتِكَ، وَ لَا تُحِبَّنْ دِينَهُمْ. فَإِنَّهُمْ
الْخَائِنُونَ الَّذِينَ خَانُوا اللَّهَ، وَ رَسُولَهُ، وَ خَانُوا أَمَانَاتِهِمْ، وَ تَدْرِي مَا خَانُوا
أَمَانَاتِهِمْ؟ أُتُّمُّنُوا عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، فَحَرَّفُوهُ وَ بَدَّلُوهُ، وَ دُلُّوا عَلَى وِلَاةِ الْأَمْرِ
مِنْهُمْ فَأَنْصَرَفُوا عَنْهُمْ. فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ لِبَاسِ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ».^{۳۳}

بسم الله الرحمن الرحيم، ستایش خاص خداوند والای بزرگی است که با عظمت و نور
خود، دل های مؤمنین را بینا کرد. به سبب عظمت و نور او، افراد نادان با او دشمنی کنند.
و از جهت عظمت و نور اوست که هرکس در آسمان ها و زمین است، وسیله به درگاه او
می جوید، با انجام کارهای گوناگون و آیین های متضاد. پس یکی به راه درست و آن
دیگری به خطا رود. یکی گمراه و دیگری راه یافته است. یکی شنوا و آن دیگری
ناشنوا. یکی بینا و آن دیگری کور و سرگردان است. پس ستایش برای خدایی است که

دین خود را به حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله شناساند و آن را برای وی توصیف نمود.

اما بعد؛ پس به راستی که تو مردی هستی که خداوند منزلت مخصوصی را به تو در میان خاندان محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله عنایت کرده است و در قلب تو دوستی آنچه از دین الهی به تو سپرده و آنچه را که از رشد و هدایت به تو الهام فرموده است، قرار داده است. و تو را در امر دینت، چنان بینا ساخته است که آن‌ها (امامان حق) را برتری دادی و امور را به آنان بازگرداندی. (باری) در نامه‌ات درباره چیزهایی از من پرسیده‌ای که من از پاسخ به آن‌ها در تقیّه بودم و به ناچار بایستی آن‌ها را کتمان کنم. پس، آنگاه که دوران سلطنتِ ستمگران سلطه جوسپری شد و زمان چیرگی سلطانی که سلطنت عظیم دارد (خدا) فرا رسید (عمرم به آخر رسید)، دنیای نکوهیده را به اهل آن . که از (دستورات) خالق خویش سرپیچی کردند . وامی‌گزارم؛ صلاح دیدم آنچه را از من پرسیده بودی برای شرح دهم، از ترس این که مبدا شیعیان کم بصیرت ما، از روی نادانی، به سرگردانی دچار شوند. پس از (نافرمانی) خداوند، عزّ ذکره، بترس و این امر (امامت یا آنچه برای می‌نویسم) را، به اهل آن مخصوص دار (دیگران را شایسته آن ندان یا برای غیر اهل آن فاش نکن). و بر حذر باش از این که سبب گرفتاری اوصیاء شوی یا کسی را علیه آنان به شورش اندازی؛ بدین وسیله که آنچه به عنوان امانت به تو سپرده‌ام افشا کنی و رازهایی را که پوشاندن آن‌را از تو خواسته‌ام، آشکار سازی، و ان شاء الله هرگز چنین نخواهی کرد. همانا نخستین مطلبی را که به تو گزارش می‌دهم، خبر مرگ خودم است که در همین شب‌ها، رخ خواهد داد در حالی که هیچ بی‌تابی، پشیمانی و شکّی (یا شکایتی) درباره آنچه شدنی خواهد بود و خداوند عزّوجلّ مقّرر فرموده است، ندارم. پس به دستاویز محکم دین که آل محمد هستند، و به دستاویز محکمی که وصی پس از وصی (امامی پس از امام دیگر) باشد، چنگ زده و تسلیم آن‌ها باش و بدان چه گفته‌اند، راضی و خشنود باش. و خواستار دین کسی جز شیعیان نباش و دین آنان را دوست

یکصد و ده حدیث معارفی / ۵۱

نداشته باش؛ زیرا که همانا آنان خیانت کارانی هستند که به خدا و پیامبرش خیانت کردند و به امانت‌هایی که به آن‌ها سپرده شده بود نیز خیانت نمودند. و آیا می‌دانی چه خیانتی به امانت‌های آنان کردند؟ کتاب خدا به آنان سپرده شده بود، آن را تحریف کرده و تغییر دادند. به (پیروی از) سرپرستان خود، راهنمایی شده بودند ولی از آن‌ها رو گرداندند. پس به جهت خیانت در امانت، خدا جامه گرسنگی و ترس را برای کیفر کاری که کردند در برآنان کرد».

۲۹- حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام به ابراهیم بن ابی محمود فرمودند:

«يَا بْنَ أَبِي مَحْمُودٍ! إِذَا أَخَذَ النَّاسُ يَمِينًا وَشِمَالًا فَالْزِمْ طَرِيقَتَنَا، فَإِنَّهُ مَنْ لَزِمَنَا لَزِمْنَا، وَمَنْ فَارَقَنَا فَارْقَنَا».^{۳۴}

ای پسر ابی محمود! وقتی مردم به طرف راست و چپ گرایش پیدا کنند، تواز راه ما منحرف نشو؛ زیرا به درستی که هرکس دست از ما بردارد، ما نیز از او دست برمی‌داریم و هر که از ما جدا شود ما نیز از او جدا می‌شویم (به سبب پویندن راهی جز راه ما، از ما جدا خواهد شد).

۳۰- حسین بن خالد گوید: حضرت امام رضا علیه السلام فرمود:

«شِيعَتُنَا الْمُسْلِمُونَ لِأَمْرِنَا، الْأَخِذُونَ بِقَوْلِنَا، الْمُخَالِفُونَ لِأَعْدَائِنَا، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ كَذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَّا».^{۳۵}

شیعیان ما کسانی هستند که تسلیم امر ما هستند و به دستورات ما گردن می‌نهند. با دشمنان ما مخالفت می‌کنند. بنابراین هرکس چنین نباشد از (شیعیان) ما نیست.

۳۱- حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند:

«كَمَالُ الدِّينِ وَلَايَتُنَا، وَالْبَرَاءَةُ مِنْ عَدُوِّنَا».^{۳۶}

کمال دین ولایت ما اهل بیت و بیزاری جستن از دشمنان ما است.

تنها قرآن‌شناسان، اهل بیت نبوت می‌باشند

۳۲- قتاده بن دعامة مفسر و فقیه اهل بصره بر امام محمد باقر علیه السلام داخل شد و حضرت از او پرسش‌هایی فرمود و وی به رای خود پاسخ داد و در پایان امام علیه السلام به او فرمودند:

«وَيُحَكِّكُ يَا قَتَادَةُ! إِنَّمَا يَعْرِفُ الْقُرْآنَ مَنْ حُوطِبَ بِهِ».^{۳۷}

وای بر تو ای قتاده! (معارف) قرآن را تنها آن کسی می‌شناسد که به او (قرآن و وحی) خطاب شده است (خاندان وحی و نه غیر آنان).

شهادت ثالثه مقدسه

۳۳- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«إِنَّا أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِ نَوَّةِ اللَّهِ بِأَسْمَائِنَا. (إِنَّهُ) لَمَّا خَلَقَ (اللَّهُ) السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثَلَاثًا، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ثَلَاثًا، أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا ثَلَاثًا».^{۳۸}

ما نخستین خاندانی هستیم که خداوند نام ما را بزرگ داشت. چون خدا آسمان‌ها و زمین را آفرید، به یک ندا دهنده دستور داد تا فریاد زد: گواهی می‌دهم که خدایی جز الله نیست. سه بار. گواهی می‌دهم محمد صلی الله علیه و آله رسول الله است. سه بار. گواهی می‌دهم که علی به حق امیر مؤمنان است. سه بار.

علم دین چیست؟

۳۴- حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ: آيَةٌ مُحْكَمَةٌ، أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ، أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ، وَمَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ».^{۳۹}

یکصد و ده حدیث معارفی / ۵۳

همانا علم (منحصر فقط در) سه چیز است: آیه محکمه (معارف و عقائد صحیح)، فریضه عادلّه (علم فقه یا اخلاق)، سنّت قائمه (اخلاق یا علم فقه). و غیر از اینها فضل (زاید) است.

۳۵- حضرت مولانا امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام در ضمن نامه‌ای که برای قاضی خود در اهواز مرقوم فرمودند، نوشتند:

«...الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ: آيَةٌ مُحْكَمَةٌ، وَ سُنَّةٌ مُتَّبَعَةٌ، وَ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ، وَ مِلَاكُهُنَّ أَمْرُنَا».

...علم سه چیز است: آیه محکمه (معارف حقّه و سنّت متّبعه (پیروی از معصوم) فریضه عادلّه (اخلاق) و ملاک (صحت و قبول) آن، امر ما اهل بیت است.

احکام شرع ثابت اند

۳۶- پیامبر عظیم الشان اسلام، حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله ضمن خطبه‌ای که در روز هجدهم ذی الحجه سال دهم هجرت در غدیر خم ایراد نمود، فرمود:

«... لَا حَلَالَ إِلَّا مَا أَحَلَّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ هُم (أي أهل البيت عليهم السلام)، وَ لَا حَرَامَ إِلَّا مَا حَرَّمَهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ هُم (أي أهل البيت عليهم السلام). وَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَرَّفَنِي الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ، وَ أَنَا عَرَفْتُ عَلِيًّا. مَعَاشِرَ النَّاسِ! مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَقَدْ أَحْصَاهُ اللَّهُ فِيَّ، وَ كُلِّ عِلْمٍ عَلَّمَنِيهِ قَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِيًّا، وَ الْمُتَّقِينَ مِنْ وَلَدِهِ، وَ هُوَ الْإِمَامُ الْمُبِينُ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ فِي سُورَةِ يُس: وَ كُلِّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ، مَعَاشِرَ النَّاسِ! وَ كُلُّ حَلَالٍ دَلَّلْتُكُمْ عَلَيْهِ وَ كُلُّ حَرَامٍ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ، فَإِنِّي لَمْ أَرْجِعْ عَنْ ذَلِكَ، وَ لَمْ أَبَدِّلْ. أَلَا! فَادْكُرُوا ذَلِكَ وَ احْفَظُوهُ، وَ تَوَاصَوْا بِهِ، وَ لَا تُبَدِّلُوهُ وَ لَا تُغَيِّرُوهُ. أَلَا! وَ إِنِّي أُجَدِّدُ الْقَوْلَ: أَلَا!

فَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ، وَآتُوا الزَّكَاةَ، وَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ. أَلَا! وَ
إِنَّ رَأْسَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ أَنْ تَنْتَهُوا إِلَى قَوْلِي، وَتُبَلِّغُوهُ مَنْ لَمْ يَحْضُرْ، وَتَأْمُرُوهُ
بِقَبُولِهِ، وَتَنْهَوُهُ عَنْ مُخَالَفَتِهِ، فَإِنَّهُ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَمَنِّي، وَ لَا أَمْرٌ
بِمَعْرُوفٍ وَلَا نَهْيٍ عَنِ مُنْكَرٍ إِلَّا مَعَ إِمَامٍ مَعْصُومٍ ...»^{۴۱}

... ای مردم! ... حلالی نیست جز آنچه خدا و رسولش و امامان حلال کرده باشند، و
حرامی نیست مگر آنچه خدا و رسولش و امامان حرام کرده باشند. خداوند عزوجل حرام
و حلال را به من شناسانده است و من آن را به علی شناسانده‌ام. ای مردم! هیچ علمی
نیست مگر آن که خدا آن را در من جمع نموده است و هر علمی را که فرا گرفته‌ام، به علی و
متقین از فرزندان او، آموخته‌ام. اوست «امام مبین» که خداوند در سوره یاسین از آن یاد
نموده است: «وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ». و همه چیز را در امام مبین جمع
کردیم»، ... ای مردم! و هر حلالی که شما را به آن راهنمایی کردم و هر حرامی که شما را از
آن نهی نمودم، هرگز از آن بازنگشته و تغییر نداده‌ام. آگاه باشید! این مطلب را به یاد
داشته باشید و آن را حفظ و به یکدیگر سفارش کنید و آن را تبدیل نکنید و تغییر ندهید
(در حلال و حرام خداوند، تغییری ایجاد نکنید). آگاه باشید! و من سخن را تکرار
می‌کنم: هشیار باشید! نماز را بپا دارید و زکات را بپردازید و به کار نیک امر کنید و از
کار ناپسند، نهی نمایید. آگاه باشید که بالاترین امر به معروف آن است که سخن مرا
بپذیرید و ملاک قرار دهید و آن را به آن که حاضر نیست، برسانید و او را از طرف من به
قبول سخن من امر کنید و از مخالفت با آن باز دارید؛ چرا که این دستوری از جانب
خدای عزوجل و از جانب من است و هیچ امر به معروف و نهی از منکری (میسر)
نیست، مگر با امام معصوم

یکصد و ده حدیث معارفی / ۵۵

«أَيُّهَا النَّاسُ! حَلَالٌ حَلَالٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَحَرَامٌ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. أَلَا وَقَدْ بَيَّنَّهُمَا اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي الْكِتَابِ، وَبَيَّنَّتُهُمَا لَكُمْ فِي سُنَّتِي وَسِيرَتِي، وَبَيَّنَّهُمَا شُبُهَاتٌ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَبَدَعٌ بَعْدِي. مَنْ تَرَكَهَا صَلَحَ لَهُ أَمْرُ دِينِهِ، وَصَلَحَتْ لَهُ مَرْوَتُهُ وَعِرْضُهُ، وَمَنْ تَلَبَّسَ بِهَا وَقَعَ فِيهَا وَاتَّبَعَهَا؛ كَانَ كَمَنْ رَعَى غَنَمَهُ قُرْبَ الْحِمَى. وَمَنْ رَعَى مَاشِيَتَهُ قُرْبَ الْحِمَى، نَازَعَتْهُ نَفْسُهُ إِلَى أَنْ يَرْعَاهَا فِي الْحِمَى. أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مَحَارِمُهُ، فَتَوَقَّوْا حِمَى اللَّهِ وَمَحَارِمَهُ».^{۴۲}

ای مردم! حلال من (آنچه را به امر خدا حلال کرده‌ام) تا روز قیامت حلال است و حرام من (آنچه را به امر خداوند حرام کرده‌ام) تا روز قیامت حرام است. آگاه باشید که خداوند آن‌ها را در قرآن بیان نموده و من در سنت و سیره‌ام آن‌ها را بیان کرده‌ام و در میان آن‌ها (حلال و حرام)، شبهه‌هایی از شیطان و بدعت‌هایی پس از من است. هرکس این شبهه‌ها و بدعت را ترک نماید، امر دین، مروّت و آبروی خود را نیکو قرار داده است، و هرکس خود را به آن (شبهه‌ها) آلوده کند، به بدعت‌ها دچار شده و در پی آن رود، مانند کسی است که گوسفندانش را نزدیک مرز چراگاه بچراند؛ نفس او و سوسه‌اش می‌کند که آن‌ها را در چراگاه پس مرز نیز بچراند. آگاه باشید سرزمین هریادشاهی مرزی دارد و مرز خدا، محرمات (ممنوعیت‌های) اوست. پس مراقب مرزهای فرمان‌های خدا و محرمات او باشید.

۳۸- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«حَلَالٌ مُحَمَّدٌ حَلَالٌ أَبَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَحَرَامُهُ حَرَامٌ أَبَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَا يَكُونُ غَيْرُهُ، وَلَا يَجِيءُ غَيْرُهُ».^{۴۳}

آنچه حلال محمد است برای همیشه تا روز قیامت حلال است و آنچه حرام محمد است برای همیشه تا روز قیامت حرام است و جزاین نبوده و نباید جزاین باشد.

۵۶ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

۳۹- و امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند:

«مَا أَحَدٌ ابْتَدَعَ بِدْعَةً إِلَّا تَرَكَ بِهَا سُنَّةً».^{۴۴}

کسی نیست که بدعتی بنیان نهد مگر این که سنتی را ترک کرده باشد.

۴۰- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«مَا خَلَقَ اللَّهُ حَلَالًا وَلَا حَرَامًا إِلَّا وَلَهُ حَدٌّ كَحَدِّ الدُّورِ، وَإِنَّ حَلَالَ مُحَمَّدٍ حَلَالٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَحَرَامُهُ حَرَامٌ أَبَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».^{۴۵}

خداوند حلال و حرامی را نیافریده مگر این که برای آن مانند حدّ و مرز خانه، حدّ و مرز قرار داده است و به درستی که حلال محمد حلال است تا روز قیامت و حرام محمد نیز حرام است تا روز قیامت

تفقه‌درین

۴۱- رسول الله صلی الله علیه وآله به صحابی گران قدر خود ابوذری رضی الله عنه چنین فرمود:

«... يَا أَبَا ذَرٍّ! إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَقَهَّهُ فِي الدِّينِ، وَزَهَّدَهُ فِي الدُّنْيَا، وَبَصَّرَهُ بِغُيُوبِ نَفْسِهِ، ...».^{۴۶}

... ای ابوذر! هنگامی که خداوند عزوجل بخواهد به بنده‌ای خیر برساند، او را در امور دین بینا و آشنا ساخته و وی را در دنیا زاهد قرار می‌دهد و عیب‌هایش را به او می‌نماید، ...

۴۲- حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

«الْكَمَالُ كُلُّ الْكَمَالِ؛ التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ، وَ الصَّبْرُ عَلَى النَّائِبَةِ، وَ تَقْدِيرُ الْمَعِيشَةِ».^{۴۷}

به درستی که کمال انسان و اوج به کمال رسیدن او؛ تفقه نمودن در دین (پذیرش دین همراه با فهم و درک)، و صبر نمودن در هنگام سختی، و داشتن اقتصاد (میان‌ه‌روی) در زندگی است.

۴۳- حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

یکصد و ده حدیث معارفی / ۵۷

«لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ: التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ، وَحُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الرَّزَايَا».^{۴۸}

بنده ای حقیقت ایمان را به کمال نرساند مگر این که در او سه خصلت باشد؛ فهمیدن احکام دین، و خوب اقتصاد نمودن در امور زندگی، و صبر بر مصیبت ها و پیشامدهای بد.

۴۴- عمر بن حنظله گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم: دو نفر از اصحاب خودمان (از شیعیان) راجع به وام یا میراثی با یکدیگر اختلافی پیدا می کنند و نزد سلطان و قاضیان وقت (که از عامه هستند) برای محاکمه می روند، آیا انجام دادن این کار جایز است؟ حضرت فرمود: «مَنْ تَحَاكَمَ إِلَيْهِمْ فِي حَقٍّ أَوْ بَاطِلٍ فَإِنَّمَا تَحَاكَمَ إِلَى الطَّاعُوتِ، وَمَا يَحْكُمُ لَهُ فَإِنَّمَا يَأْخُذُ سُحْتًا، وَإِنْ كَانَ حَقًّا ثَابِتًا، لِأَنَّهُ أَخَذَهُ بِحُكْمِ الطَّاعُوتِ، وَقَدْ أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُكْفَرَ بِهِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاعُوتِ، وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ».

کسی که برای موضوعی، حق یا باطل، برای محاکمه نزد آن ها برود، به درستی که برای دریافت حکم الهی، نزد طاغوت رفته است و هر آنچه که طاغوت برایش بدان حکم کند، هرچند حق مسلم وی باشد، اخذ به مال حرام نموده است. زیرا آن مال را بنابر حکم طاغوت دریافت کرده است. و این درحالی است که خداوند امر فرموده که به طاغوت کافر (و روی گردان) باشند. پروردگار تعالی می فرماید: می خواهند نزد طاغوت برای محاکمه بروند حال آن که به ایشان دستور داده شده که نسبت به آن کافر باشند.

عرض کردم: پس باید چگونه عمل کنند؟ فرمود:

«يَنْظُرَانِ إِلَى مَنْ كَانَ مِنْكُم مِّمَّنْ قَدْ رَوَى حَدِيثَنَا، وَنَظَرَ فِي حَلَالِنَا وَحَرَامِنَا، وَعَرَفَ أَحْكَامَنَا، فَلْيَرْضَوْا بِهِ حَكْمًا، فَإِنِّي قَدْ جَعَلْتُهُ عَلَيْكُمْ حَاكِمًا، فَإِذَا حَكَمَ بِحُكْمِنَا، فَلَمْ يَقْبَلْهُ مِنْهُ، فَإِنَّمَا اسْتَحَفَّ بِحُكْمِ اللَّهِ، وَ

عَلَيْنَا رَدٌّ، وَالرَّادُّ عَلَيْنَا الرَّادُّ عَلَى اللَّهِ، وَهُوَ عَلَى حَدِّ الشِّرْكِ بِاللَّهِ».

نظرکنند به شخصی از خود شما (شیعه) که حدیث ما را روایت می‌کند و در حلال و حرام ما نظر می‌افکند و احکام ما را می‌فهمد، پس باید به حکمیت او راضی شوند چرا که من او را حاکم شما قرار دادم. اگر حاکم طبق دستور ما حکم دهد و یکی از آن‌ها از او نپذیرد، به درستی که حکم خدا را سبک شمرده و حکم ما (اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله) را رد کرده است و همانا آنکس که حکم ما را رد کند، حکم خدا را رد کرده و این کار در حدّ شرک و ورزیدن به خداست.

عرض کردم: اگر هر کدام از آن دو، یک نفر از اصحاب ما (شیعیان) را انتخاب کند و به نظارت او در حقّ خویش راضی شود، ولی آن دو در حکم اختلاف کنند و منشأ اختلافشان، اختلاف حدیث شما باشد، (تکلیف چیست؟) فرمود:

«الْحُكْمُ مَا حَكَمَ بِهِ أَعَدْلُهُمَا، وَأَفْقَهُهُمَا، وَأَصْدَقُهُمَا فِي الْحَدِيثِ، وَأَوْزَعُهُمَا، وَلَا يَلْتَفِتُ إِلَى مَا يَحْكُمُ بِهِ الْآخَرُ».

حکم درست آن است که از بین آن دو نفر، فرد عادلتر و فقیه‌تر و راست‌گوتر در حدیث و پرهیزکارتر آن را صادر کند و نباید به حکم دیگری اعتنا شود.

گفتم: اگر هر دو آن‌ها نزد شیعیان عادل و پسندیده باشند و هیچ یک بر دیگری برتری نداشته باشد، باید چطور عمل کنند؟ فرمود:

«يُنْظَرُ إِلَى مَا كَانَ مِنْ رِوَايَتِهِمَ عَنَّا فِي ذَلِكَ الَّذِي حَكَمَا بِهِ، الْمُجْمَعُ عَلَيْهِ مِنْ أَصْحَابِكَ، فَيُؤْخَذُ بِهِ مِنْ حُكْمِنَا، وَيُتْرَكُ الشَّاذُّ الَّذِي لَيْسَ بِمَشْهُورٍ عِنْدَ أَصْحَابِكَ، فَإِنَّ الْمُجْمَعُ عَلَيْهِ لَا رَيْبَ فِيهِ. وَإِنَّمَا الْأُمُورُ ثَلَاثَةٌ؛ أَمْرٌ بَيْنَ رُشْدِهِ فَيَتَّبَعُ، وَأَمْرٌ بَيْنَ غَيْهِ فَيُجْتَنَبُ، وَأَمْرٌ مُشْكِلٌ يُرَدُّ عِلْمُهُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: حَلَالٌ بَيْنٌ، وَحَرَامٌ بَيْنٌ، وَشُبُهَاتٌ بَيْنَ

یکصد و ده حدیث معارفی / ۵۹

ذَلِكَ، فَمَنْ تَرَكَ الشُّبُهَاتِ نَجَا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَمَنْ أَخَذَ بِالشُّبُهَاتِ ارْتَكَبَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَهَلَكَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ».

باید آنچه آنان براساس احادیث ما که مورد اتفاق نزد اصحاب توسست، حکم نموده‌اند، مورد توجه قرار گیرد و آنچه را که نزد شیعیان مورد اتفاق و مشهور نیست، رها شود. زیرا در آنچه مورد اتفاق است تردیدی نیست و همانا امور بر سه قسم است؛ ۱- امری که درستی و هدایت آن روشن است و باید از آن پیروی شود. ۲- امری که گمراهی آن روشن است و باید از انجام آن پرهیز شود. ۳- امری که مشکل است (درستی یا نادرستی آن آشکار نیست) و باید برای دریافت حقیقت آن به خداوند و پیامبرش ارجاع داده شود. پیغمبر صلی الله علیه و آله فرموده است: حلالی است روشن و حرامی است روشن و در میان آن‌ها اموری است مشتبه (پوشیده و نامعلوم). هر آنکس که امور مشتبه را رها کند؛ از محرمات نجات یافته و هرکس به امور مشتبه عمل کند، لاجرم مرتکب محرمات نیز شده و ندانسته هلاک خواهد شد.

عرضه داشتیم: اگر هر دو حدیث (مورد استناد) مشهور باشند و افراد مورد اعتماد آن را از شما روایت کرده باشند (چطور)؟ فرمود:

«يُنْظَرُ فَمَا وَافَقَ حُكْمُهُ حُكْمَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، وَخَالَفَ الْعَامَّةَ، فَيُؤْخَذُ بِهِ، وَ يُتْرَكُ مَا خَالَفَ حُكْمُهُ حُكْمَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، وَوَافَقَ الْعَامَّةَ».

باید توجه شود، هر کدام از آن دو حدیث که مطابق قرآن و سنت و مخالف غیر شیعیان است، باید به آن عمل کنند. و آن حدیثی که مخالف قرآن و سنت و موافق غیر شیعه باشد، رها شود. گفتم: فدایت شوم! به من بفرمایید اگر هر دو فقیه حکم را از قرآن و سنت به دست آورده باشند، ولی یکی از دو خبر را موافق عامّه (غیر شیعه) و دیگری را مخالف عامّه بباییم، به کدامیک عمل شود؟ فرمود:

۶۰ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

«ما خَالَفَ الْعَامَّةَ فِيهِ الرَّشَادُ».

آن حدیثی که مخالف عامّه باشد، حق است.

گفتم: فدایت شوم، اگر هر دو خبر موافق دو دسته از عامّه باشد؟ فرمود:

«يُنْظَرُ إِلَى مَا هُمْ إِلَيْهِ أَمِيلٌ حُكَّامُهُمْ وَقُضَائُهُمْ فَيُتْرَكُ وَيُؤْخَذُ بِالْآخَرِ».

نظر شود به خبری که حاکمان و قاضیان ایشان بیشتر بدان توجه دارند، ترک شده و به

آن حدیث دیگر عمل شود.

گفتم: اگر حاکمان عامّه به هر دو خبر باتوافق نظر دهند؟ فرمود:

«إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَرْجُهُ حَتَّى تَلْقَى إِمَامَكَ، فَإِنَّ الْوُقُوفَ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ خَيْرٌ مِنَ الْإِقْتِحَامِ فِي الْهَلَكَاتِ».^{۴۹}

چون چنین شد صبر کن تا امام خویش را ملاقات کنی، زیرا توقف نزد شبهات از افتادن

به هلاکت‌ها بهتر است.

۴۵- علی بن ابی حمزه گوید: شنیدم حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام می‌فرمودند:

«تَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ، فَإِنَّهُ مَنْ لَمْ يَتَفَقَّهْ مِنْكُمْ فِي الدِّينِ فَهُوَ أَعْرَابِيٌّ، إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ: لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ».^{۵۰}

دین را خوب بفهمید زیرا هر کس دین را خوب نفهمد مانند صحراگرد (ناآگاه) است.

خداوند در کتاب خویش می‌فرماید: تا در امر دین دانش اندوزند و چون بازگشتند قوم

خود را بیم دهند امید است که (از نافرمانی خداوند) بترسند.

۴۶- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«مَنْ أَرَادَ التَّجَارَةَ فَلْيَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ، لِيَعْلَمَ بِذَلِكَ مَا يَحِلُّ لَهُ مِمَّا يَحْرُمُ عَلَيْهِ، وَ مَنْ لَمْ يَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ ثُمَّ اتَّجَرَ تَوَرَّطَ الشُّبُهَاتِ».^{۵۱}

یکصد و ده حدیث معارفی / ۶۱

هر کس قصد انجام تجارت داشته باشد، نخست باید احکام دین را خوب یاد بگیرد، تا بداند که چه چیز برای او حلال است و چه چیز حرام. و آن کس که احکام دین را به خوبی نیاموخته باشد و به تجارت و کسب بپردازد، در شبهه‌ها (معاملات و اموال شبهه‌ناک) گرفتار و سردرگم خواهد شد.

۴۷- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا، زَهَّدَهُ فِي الدُّنْيَا، وَفَقَّهَهُ فِي الدِّينِ، وَبَصَّرَهُ عُيُوبَهَا، وَمَنْ أُوتِيَهُنَّ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».^{۵۲}

هنگامی که خدا خیر بنده ای را بخواهد؛ او را نسبت به دنیا بی‌رغبت، نسبت به دین آگاه و نسبت به عیب‌های دنیا بینا سازد و هر کس که این خصلت‌ها به وی داده شود، همانا خیر دنیا و آخرت به او داده شده است.

۴۸- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام به بشیر فرمود:

«لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَتَفَقَّهُ مِنْ أَصْحَابِنَا. يَا بَشِيرُ! إِنَّ الرَّجُلَ مِنْهُمْ إِذَا لَمْ يَسْتَغْنِ بِفِقْهِهِ احْتِاجَ إِلَيْهِمْ، فَإِذَا احْتِاجَ إِلَيْهِمْ أَدْخَلُوهُ فِي بَابِ ضَلَالَتِهِمْ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ».^{۵۳}

هیچ خیری در آن کس از شیعیان ما که دین را نمی‌فهمد، نیست. ای بشیر! همانا هنگامی که یک مرد از شیعیان ما از فهم دین بی‌نیاز نشده باشد، به آنان (مخالفین اهل بیت) نیازمند خواهد شد و چون به آن‌ها نیازمند شد، او را در گمراهی خویش وارد می‌کنند در حالی که نمی‌فهمد و نمی‌داند.

جایگاه فیه صالح

۴۹- از مولایمان امام حسن زکی عسکری علیه السلام روایت شده که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود:

«أَشَدُّ مِنْ يَتِيمِ الْيَتِيمِ الَّذِي انْقَطَعَ عَنْ أُمِّهِ وَأَبِيهِ، يُتِمُّ يَتِيمٍ انْقَطَعَ عَنْ إِمَامِهِ وَ لَا يَقْدِرُ عَلَى الْوُصُولِ إِلَيْهِ، وَ لَا يَدْرِي كَيْفَ حُكْمُهُ فِيمَا يُبْتَلَى بِهِ مِنْ شَرَائِعِ دِينِهِ. أَلَا فَمَنْ كَانَ مِنْ شِيعَتِنَا عَالِمًا بِعُلُومِنَا، وَ هَذَا الْجَاهِلُ بِشَرِيعَتِنَا الْمُنْقَطِعُ عَنْ مُشَاهَدَتِنَا، يَتِمُّ فِي حَجَرِهِ، أَلَا فَمَنْ هَدَاهُ وَ أَرَشَدَهُ وَ عَلَّمَهُ شَرِيعَتِنَا، كَانَ مَعَنَا فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى».^{۵۴}

شدیدتر از حال یتیمی که از پدر و مادرش جدا شده است، یتیم بودن یتیمی است که از امامش جدا شده و بردستیابی به امامش توانا نیست و آگاه نیست که حکم امام درباره امور دینی که بدان گرفتار است، چیست. آگاه باشید! هرکس از شیعیان ما، به علوم ما عالم باشد و این شخص که نسبت به شرع ما ناآگاه است. از دیدار ما محروم شده است و در بازداشت از دیدار ما بی‌سرپرست است. آگاه باشید! هرکس که او را هدایت و راهنمایی کند و شریعت ما را به او بیاموزد، در جمع انبیاء (در محضروالای خدا) همراه ما خواهد بود.

۵۰- حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«الْفُقَهَاءُ أَمَنَاءُ الرُّسُلِ مَا لَمْ يَدْخُلُوا فِي الدُّنْيَا».

فقیهان، تا هنگامی که وارد دنیا نشده‌اند، امین پیامبران هستند.

به حضرت عرض شد: ای پیامبر خدا! معنای ورود آنان در دنیا چیست؟ فرمود:

«إِتِّبَاعُ السُّلْطَانِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَاحْذَرُوا هُمْ عَلَى دِينِكُمْ».^{۵۵}

پیروی سلطان، پس چون چنین کنند نسبت به دین خود از آنان برحذر باشید.

۵۱- حضرت امام امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند:

«الْفَقِيهُ كُلُّ الْفَقِيهِ الَّذِي لَا يُقْنِطُ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، وَ لَا يُؤْمِنُهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ، وَ لَا يُؤْيِسُهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ، وَ لَا يُرَخِّصُ لَهَا فِي مَعَاصِي اللَّهِ».^{۵۶}

یکصد و ده حدیث معارفی / ۶۳

فقیه واقعی کسی است که؛ مردم را از رحمت خدا ناامید نکند، و از کيفرش این نگرداند، و از لطف او ایشان را مأیوس ننماید، و اجازه انجام معصیت به آن‌ها ندهد.

۵۲- و فرمودند:

«الْفَقِيهُ كُلُّ الْفَقِيه؛ مَنْ لَمْ يُقَيِّطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، وَلَمْ يُؤْيِسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ، وَلَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ».^{۵۷}

فقیه کامل کسی است که؛ مردم را از رحمت خدا ناامید، و از لطف خدا مأیوس نکند، و آن‌ها را از مکر او این نسازد.

۵۳- امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علی علیه السلام مکرراً می فرمود:

«... إِنَّ مِنْ حَقِّ الْعَالِمِ أَنْ لَا تُكْثِرَ عَلَيْهِ السُّؤَالُ، وَلَا تَجَرَّبْ بِثَوْبِهِ، وَإِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ جَمِيعاً وَخُصَّهُ بِالتَّحِيَّةِ دُونَهُمْ، وَاجْلِسْ بَيْنَ يَدَيْهِ، ... فَإِنَّمَا مَثَلُ الْعَالِمِ مَثَلُ النَّخْلَةِ، تَنْتَظِرُ بِهَا مَتَى يَسْقُطُ عَلَيْكَ مِنْهَا شَيْءٌ، وَالْعَالِمُ أَعْظَمُ أَجْراً مِنَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْغَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَإِذَا مَاتَ الْعَالِمُ ثَلِمَ فِي الْإِسْلَامِ ثَلَمَةً لَا يَسُدُّهَا شَيْءٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، ...».^{۵۸}

... همانا از جمله حقوق که عالم و دانشمند دارد آن است که از او زیاد سؤال نپرسی و (هنگامی که خسته شده و می‌خواهد برخیزد و برود) جامه او را نکشی (او را وادار به نشستن نکنی) و اگر بر او وارد شدی در حالی که گروهی نزد او بودند، به همه ایشان سلام کنی و او را به سلام و تحیت و الاتری اختصاص دهی و روبروی او بنشینی ... پس به درستی که مثل عالم، مثل درخت خرماست، منتظر هستی که چه هنگام چیزی (خرمایی) از آن برای تویفتد. اجرو مزد عالم از کسی که روزها را روزه گرفته و شب‌ها را به پا می‌ایستد (به راز و نیاز می‌گذراند) و جنگجوی در راه خدا بزرگ‌تر و برتر است و زمانی که عالم از دنیا می‌رود، در اسلام شکافی پدیدار می‌شود که تا روز رستاخیز چیزی

۶۴ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»
خلاً آن را پر نمی‌کند، ...

۵۴- ابان بن تغلب گوید: از امام محمد باقر علیه‌السلام مسأله‌ای پرسیده شد و حضرت پاسخ فرمود. سؤال کننده عرضه داشت: فقها این چنین نمی‌گویند. حضرت فرمود:

«يَا وَيْحَكَ! وَهَلْ رَأَيْتَ فَقِيهًا قَطُّ؟! إِنَّ الْفَقِيهَ حَقَّ الْفَقِيهِ؛ الزَّاهِدُ فِي الدُّنْيَا، الرَّاعِبُ فِي الْآخِرَةِ، الْمُتَمَسِّكُ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ».^{۵۹}
وای بر تو! آیا تو هرگز فقیه‌ی دیده‌ای؟! همانا فقیه حقیقی؛ آن کسی است که زاهد در دنیا، مشتاق آخرت، و چنگ‌زننده به سنت پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌وآله است.

۵۵- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«سَلِ الْعُلَمَاءَ مَا جَهِلْتَ، وَإِيَّاكَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ تَعْتَتًا، وَتَجَرِبَةً، وَإِيَّاكَ أَنْ تَعْمَلَ بِرَأْيِكَ شَيْئًا، وَخُذْ بِالْإِحْتِيَاظِ فِي جَمِيعِ أُمُورِكَ مَا تَجِدُ إِلَيْهِ سَبِيلًا، وَاهْرُبْ مِنَ الْفُتْيَا هَرَبًا مِنَ الْأَسَدِ، وَلَا تَجْعَلْ رَقَبَتَكَ عَتَبَةً لِلنَّاسِ».^{۶۰}

هر چه را که نمی‌دانی از علما (دین‌شناسان) سؤال کن، و مبادا سؤال کردند او را به مشقت بیان‌دازد و برای امتحان نمودن دانش او باشد، مبادا در موردی مطابق با نظر (و پسند) خودت عمل کنی، و همیشه مراعات احتیاط بنما، از فتوا دادن بترس همان طور که از شیر می‌ترسی، و گردنت را پل دیگران قرار نده.

۵۶- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«اعْرِفُوا مَنَازِلَ شِيعَتِنَا بِقَدْرِ مَا يُحْسِنُونَ مِنْ رِوَايَاتِهِمْ عَنَّا، فَإِنَّا لَا نَعُدُّ الْفَقِيهَ مِنْهُمْ فَفَقِيهًا حَتَّى يَكُونَ مُحَدِّثًا».

منزلت‌های شیعیان ما را با توجه به حجم روایات نیکوی آنان از ما بشناسید. پس به تحقیق ما فقیه‌ی را فقیه نمی‌شماریم مگر آن که محدث باشد. به حضرت عرض شد: آیا مؤمن محدث می‌شود؟! فرمود:

«يَكُونُ مُفْهَمًا وَالْمُفْهَمُ الْمُحَدَّثُ».^{۶۱}

مُفْهَم است (روح فقه را فهمیده شده)، و مُفْهَم مُحَدَّث است.

۵۷- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«خَبَرْتُ تَدْرِيهِ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ (عَشْرَةٍ) تَرْوِيهِ، إِنَّ لِكُلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً، وَلِكُلِّ صَوَابٍ نُورًا».

اگر یک حدیث را خوب درک کنی، بهتر از ده حدیث است که بازگویی آن‌ها باشی (و مفهوم آن را درک نکنی). همانا هر حقیقی، حقیقتی دارد و برای هر کار درستی، نوری هست.

سپس فرمود:

«إِنَّا وَاللَّهِ لَا نَعُدُّ الرَّجُلَ مِنْ شِيعَتِنَا فَقِيهًا حَتَّى يُلْحَنَ لَهُ فَيَعْرِفَ اللَّحْنَ. إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ: إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ فِتْنًا مُظْلِمَةً عَمِيَاءٌ مُنْكَسِفَةٌ، لَا يَنْجُو مِنْهَا إِلَّا النُّومَةُ. قِيلَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! وَمَا النُّومَةُ؟ قَالَ: الَّذِي يَعْرِفُ النَّاسَ وَلَا يَعْرِفُونَهُ. وَاعْلَمُوا أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّةٍ لِلَّهِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ سَيُعَمِّي خَلْقَهُ مِنْهَا بِظُلْمِهِمْ وَجَوْرِهِمْ وَإِسْرَافِهِمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ. وَلَوْ خَلَّتِ الْأَرْضُ سَاعَةً وَاحِدَةً مِنْ حُجَّةٍ لِلَّهِ، لَسَاخَتْ بِأَهْلِهَا، وَلَكِنَّ الْحُجَّةَ يَعْرِفُ النَّاسَ وَلَا يَعْرِفُونَهُ، كَمَا كَانَ يُوسُفُ يَعْرِفُ النَّاسَ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ. ثُمَّ تَلَا: يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ».^{۶۲}

همانا ما، به خدا قسم! مردی را که از شیعیان ما است، فقیه به شمار نمی‌آوریم مگر این‌که با رمز و کنایه با او حرف بزنیم و او معنای رمز و کنایه ما را بفهمد. همانا امیرالمؤمنین علیه السلام بر منبر کوفه فرمود: همانا پس از شما، فتنه‌هایی تاریک و کوری

آفرین و بی‌نور خواهد بود که از میان فتنه‌ها، جز «نومه» نجات نمی‌یابد. عرض شد: یا امیرالمؤمنین (نومه) چیست؟ فرمود: کسی که مردم را بشناسد ولی مردم او را نشناسند. و بدانید که زمین از حجتی که از جانب خداوند بر مردم قرار داده شده است، خالی نخواهد بود. ولی خداوند عزوجل به زودی مردم را به خاطر ظلم و ستم و اسراف آنان که بر خویش روا داشته اند، از دیدار حجت خود، کور خواهد کرد و اگر زمین یک ساعت از حجت خدا خالی بماند، به یقین اهل خود را فرو خواهد برد. ولی حجت خدا مردم را می‌شناسد و مردم او را نمی‌شناسند همان طور که یوسف مردم را می‌شناخت ولی آنان او را نمی‌شناختند. سپس حضرت این آیه را تلاوت فرمود:

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ.^{٦٣}

افسوس بر بندگان که هیچ رسولی برای آنان نیامد مگر آن که او را مسخره می‌کردند.

۵۸- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَوُضِعَتِ الْمَوَازِينُ، فَتَوَزَنَ دِمَاءُ الشُّهَدَاءِ مَعَ مِدَادِ الْعُلَمَاءِ، فَيَرْجَحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ».^{٦٤}

وقتی روز قیامت فرا برسد، خداوند عزوجل تمام مردم را در یک سرزمین جمع خواهد کرد و ترازوهای سنجش اعمال نهاده می‌شوند. آنگاه خون شهیدان را با جوهر قلم عالمان دین می‌سنجند. پس جوهر قلم علما، بر خون‌های شهیدان برتری می‌یابد.

۵۹- سلیمان بن خالد گوید: از امام صادق علیه‌السلام درباره آیه: «وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا» و هر کسی که به او حکمت داده شود، پس همانا خیر و نیکویی

بسیاری (در دنیا و آخرت) به او داده شده است»، پرسیدم، فرمود:

«إِنَّ الْحِكْمَةَ: الْمَعْرِفَةُ، وَالتَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ، فَمَنْ فَقَهُ مِنْكُمْ فَهُوَ حَكِيمٌ، وَمَا

یکصد و ده حدیث معارفی / ۶۷

أَحَدٌ يَمُوتُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَحَبَّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنْ فَقِيهٍ».^{۶۵}

همانا حکمت عبارت است از معرفت (شناخت دقیق) و بینش. به درستی که هر کدام از شما فقیه در دین باشد، اوست صاحب حکمت. و همانا از دنیا رفتن هیچ یک از مؤمنان نزد ابلیس خوشایندتر از مرگ مؤمن فقیه عادل نیست.

۶۰- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ الْفَقِيهُ ثَلِمَ فِي الْإِسْلَامِ ثُلْمَةٌ لَا يَسُدُّهَا شَيْءٌ».^{۶۶}

هنگامی که مؤمن فقیه عادل (فہیم مسایل دینی) دیده از جهان فرو می بندد، شکافی در اسلام پدید می آید که هیچ چیز آن را نمی بندد.

۶۱- حضرت امام موسی کاظم علیه السلام فرمودند:

«إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ بَكَتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ وَبِقَاعِ الْأَرْضِ الَّتِي كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَيْهَا، وَأَبْوَابُ السَّمَاءِ الَّتِي كَانَ يَصْعَدُ بِأَعْمَالِهِ فِيهَا، وَثَلِمَ فِي الْإِسْلَامِ ثُلْمَةٌ لَا يَسُدُّهَا شَيْءٌ. قَالَ: لِأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ الْفُقَهَاءَ حُصُونُ الْمُسْلِمِينَ، كَحِصْنِ سُوْرِ الْمَدِينَةِ لَهَا».^{۶۷}

هنگامی که فرد مؤمن بمیرد، فرشتگان و سرزمین هایی که خدا را در آن عبادت می کرده و درهای از آسمان که اعمالش از آن ها بالا می رفته، براو گریه می کنند و در اسلام شکافی می افتد که چیزی نمی تواند آن را پر کند. زیرا مؤمنان فقیه. مانند دژهای اطراف شهر. دژهای اسلام هستند.

۶۲- حضرت امام علی الرضا علیه السلام فرمود:

«أَفْضَلُ مَا يُقَدَّمُ الْعَالِمُ مِنْ مُحِبِّينَا وَمَوَالِينَا أَمَامَهُ لِيَوْمِ فَقَرِهِ وَفَاقَتِهِ وَذُلِّهِ وَ مَسْكَنَتِهِ، أَنْ يُغِيثَ فِي الدُّنْيَا مَسْكِيناً مِنْ مُحِبِّينَا مِنْ يَدِ نَاصِبٍ عَدُوٍّ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ. يَقُومُ مِنْ قَبْرِهِ وَ الْمَلَائِكَةُ صُفُوفٌ مِنْ شَفِيرِ قَبْرِهِ إِلَى مَوْضِعِ مَحَلِّهِ مِنْ

جَنَانِ اللَّهِ، فَيَحْمِلُونَهُ عَلَى أَجْنَحَتِهِمْ. يَقُولُونَ لَهُ: مَرْحَبًا طُوبَاكَ (طُوبَاكَ) يَا دَافِعَ الْكِلَابِ عَنِ الْأَبْرَارِ، وَيَا أَيُّهَا الْمُتَعَصِّبُ لِلْأُئِمَّةِ الْأَخْيَارِ».^{۶۸}

بهترین چیزی که عالم از دوستان و یاران ما، برای روز تهی دستی و تنگ دستی و خواری و بینوایی خویش، پیشاپیش می‌فرستد؛ فریادرسی او در دنیا از مسکین و بی‌نواپی از محبتین ما است که او را از دست ناصبی دشمن خدا و پیامبرش نجات دهد. از قبرش برمی‌خیزد در حالی که فرشتگان از کنار قبرش تا جایگاهش در بهشت‌های خداوند، صف کشیده‌اند و بر روی بال‌های خود، او را حمل می‌کنند، می‌گویند: آفرین! خوشا به حالت! ای دورکننده سگ‌ها از نیکان! ای غیرت‌مند در راه امامان پاک!

۶۳- اسحاق بن یعقوب می‌گوید: از نائب دوم امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف جناب محمد بن عثمان عمری رضی الله عنه خواستم نوشته‌ام را. که حاوی پرسش‌هایی بود که برایم مشکل بودند. به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برساند. در پاسخ من توقیعی (نوشته‌ای) از جانب حضرت به دست خط ایشان به من رسید مرقوم فرموده بودند:

«أَمَّا مَا سَأَلْتَ عَنْهُ أَرَشَدَكَ اللَّهُ وَثَبَّتَكَ: ... وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ، فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُوَاةِ حَدِيثِنَا، فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ، وَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ».^{۶۹}

اما آنچه را که پرسیده بودی، خداوند تو را رشد و کمال عنایت کند: ... و اما در اتفاقاتی که رخ می‌دهد پس به راویان احادیث ما مراجعه کنید، چراکه همانا آنان (به جهت روایت نمودن احادیث و نشر فرهنگ ما اهل بیت) حجت (و دلیل) من بر شما هستند و من حجت خداوند بر آنان هستم.

وَلِغِيهِ فَتْوَى صَاحِبِ الْمَقَابِلَةِ

۶۴- حضرت خاتم الانبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه وآله فرمودند:

«إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعَةُ فِي أُمَّتِي، فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ

اللَّهُ».^{۷۰}

آن زمان که بدعت‌ها در میان امت آشکار گردند، بر عالم واجب است علم خود را آشکار کند. پس هرکس به این وظیفه خود عمل ننماید، لعنت خداوند بر او باد.

۶۵- و فرمودند:

«إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ فِي أُمَّتِي، فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ، وَإِلَّا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ».^{۷۱}

آن زمان که بدعت‌ها در میان امت آشکار شود، بر عالم واجب است علم خود را آشکار سازد، هرکس به این وظیفه خود عمل نکند، لعنت خداوند و فرشتگان و مردم، همگی بر او باد.

۶۶- و از آن حضرت نقل شده که فرمود:

«كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ الْبِدْعُ، حَتَّى يَرْبُو فِيهَا الصَّغِيرُ، وَيَهْرُمُ الْكَبِيرُ، وَ يُسَلِمَ عَلَيْهَا الْأَعَاجِمُ؟! وَإِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ قِيلَ سُنَّةٌ، وَإِذَا عُمِلَ بِالسُّنَّةِ قِيلَ بَدْعَةٌ؟!».^{۷۲}

حال شما چگونه است آن هنگام که بدعت‌ها در میان شما آشکار گردد تا آن که کودکان با آن بزرگ می‌شوند و بزرگان با آن پیر می‌شوند و بیگانگان بر آن (دین آلوده به بدعت‌ها) اسلام می‌آورند و وقتی بدعت‌ها آشکار شدند، به آن‌ها سنت گفته می‌شود و چون به سنت عمل شود، (به آن) بدعت گفته شود.

۶۷- از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام روایت شده که فرمودند:

«إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ، فَعَلَى الْعَالِمِ أَنْ يُظْهِرَ عِلْمَهُ، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ سَلَبَ نُورَ الْإِيمَانِ».^{۷۳}

آن زمان که بدعت‌ها آشکار شوند، بر عالم واجب است علم خود را آشکار کند، اگر چنین نکند، (مبارزه با بدعت‌ها)، نور ایمان از او گرفته خواهد شد.

۷۰/ قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

۶۸- در حدیث صحیح از امام صادق علیه السلام است که رسول الله صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِذَا رَأَيْتُمْ أَهْلَ الرَّيْبِ وَالْبِدْعِ مِنْ بَعْدِي فَأَظْهِرُوا الْبِرَاءَةَ مِنْهُمْ، وَأَكْثِرُوا مِنْ سَبِّهِمْ، وَالْقَوْلَ فِيهِمْ، وَالْوَقِيعَةَ، وَبَاهِتُوهُمْ، كَيْلَا يَظْمَعُوا فِي الْفَسَادِ فِي الْإِسْلَامِ، وَيَحْذَرَهُمُ النَّاسُ، وَلَا يَتَعَلَّمُوا مِنْ بَدْعِهِمْ، يَكْتُبِ اللَّهُ لَكُمْ بِذَلِكَ الْحَسَنَاتِ، وَيَرْفَعَ لَكُمْ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِي الْآخِرَةِ».^{۷۴}

هرگاه پس از من اهل شک (و تردیداندازان) و اهل بدعت را دیدید از آن‌ها بی‌زاری جوید، و بسیار به آن‌ها دشنام دهید، و درباره آن‌ها بد گوید، به آنان طعن زنید و (با حجت‌های قاطع) آنان را بهت زده (و ناچار از سکوت کنید و خفه و وامانده سازید)، تا به فساد در اسلام طمع نکنند، و مردم از آن‌ها برحذر شوند (دوری کنند)، و از بدعت‌های آن‌ها نیاموزند، و تا خدا برای شما در برابر این کار حسنات نویسد، و درجات آخرت را برای شما بالا برد.

لزوم احتیاط و توقف در موضع شبهه

۶۹- امین وحی الهی جبرئیل علیه السلام فرمود: از شرط‌ها و پیمان‌های اسلام است:

«وَالْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَةِ، (وَالرَّدُّ) إِلَى الْإِمَامِ، فَإِنَّهُ لَا شُبْهَةَ عِنْدَهُ، ...».^{۷۵}

... و این است که در موضع شبهه (در برخورد با مسئله‌ای که حکم آن روشن نیست) توقف کند (از جانب خود حکمی صادر نکند) و آن را به امام رد کند (واگذار کند) چرا که شبهه‌ای نزد امام نیست (پاسخ صحیح همه سؤال‌ها نزد امام است)، ...

۷۰- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در حدیثی فرمودند:

«وَأِنَّمَا الْأُمُورُ ثَلَاثَةٌ: أَمْرٌ بَيْنَ رُشْدِهِ فَيَتَّبَعُ، وَأَمْرٌ بَيْنَ غَيِّهِ فَيُجْتَنَبُ، وَأَمْرٌ مُشْكِلٌ يُرَدُّ عِلْمُهُ (حُكْمُهُ) إِلَى اللَّهِ (وَإِلَى رَسُولِهِ) ... قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ:

یکصد و ده حدیث معارفی / ۷۱

حَلَالٌ بَيِّنٌ، وَ حَرَامٌ بَيِّنٌ، وَ شُبُهَاتٌ بَيْنَ ذَلِكَ، فَمَنْ تَرَكَ الشُّبُهَاتِ نَجَا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَ مَنْ أَخَذَ بِالشُّبُهَاتِ ارْتَكَبَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَ هَلَكَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ».

و همانا امور بر سه قسم هستند: امری که هدایت آن آشکار است از این رو مورد تبعیت واقع می شود. و امری که گمراهی آن آشکار است از این رو مورد اجتناب قرار می گیرد. و امری که مشکل است که علم آن به خدا و پیامبرش واگذار می شود. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: حلالی است آشکار و حرامی است آشکار و شبهه‌هایی (مسائلی که حلال و حرام بودن آن‌ها روشن نیست) میان آن. هرکس آن شبهه‌ها را رها کند (در پی عمل به آن‌ها نرود) از ارتکاب کارهای حرام نجات یابد و هرکس مرتکب امور مشتبه شود، مرتکب کارهای حرام شده و از موضعی هلاک می شود که از آن بی خبر است. سپس امام صادق علیه السلام در پایان این حدیث فرمودند:

«... فَإِنَّ الْوُقُوفَ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ خَيْرٌ مِنَ الْإِقْتِحَامِ فِي الْهَلَكَاتِ».^{۷۶}

... پس همانا توقف در موضع شبهه‌ها بهتر از گرفتار آمدن در سختی ترسناک مواضع هلاکت است.

۷۱- رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«حَلَالٌ بَيِّنٌ، وَ حَرَامٌ بَيِّنٌ، وَ بَيْنَهُمَا شُبُهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ. فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَ عَرْضِهِ، وَ مَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيهِ، أَلَا إِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ تَعَالَى مَحَارِمُهُ».^{۷۷}

حلالی است آشکار و حرامی است آشکار و در میان آن دو شبهه‌هایی وجود دارد که بیشتر مردم از آن آگاهی ندارند. بنابراین هرکس از عمل به شبهه‌ها بپرهیزد، برای دین و

۷۲ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

آبرویش خلاصی طلب نموده است و آن که در شبهه‌ها قرار گیرد (خود را به آن آلوده سازد) مرتکب انجام کار حرام شده است. (او) مانند چوپان گرداگرد مرز چراگاه است که نزدیک است در مرز قرار بگیرد (از حدّ خویش تجاوز نماید). آگاه باشید! همانا برای هر پادشاهی، مرزی است و به راستی که مرز خدای تعالی محرمات او (کارهایی که حرام کرده) است.

۷۲- خاتم الأنبياء صلی الله علیه وآله فرمودند:

«لَا يَكْمُلُ الْمُؤْمِنُ إِيمَانَهُ حَتَّى يَخْتَوِيَ عَلَى مِائَةِ وَثَلَاثِ خِصَالٍ: فِعْلٍ وَعَمَلٍ وَ نِيَّةٍ وَ بَاطِنٍ وَ ظَاهِرٍ... بَرِيئاً مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَاقِفاً عِنْدَ الشُّبُهَاتِ، ...»^{۷۸}

ایمان مؤمن کامل نمی‌شود تا وقتی که دارای یک صد و سه ویژگی باشد: فعل و عمل و نیت و پنهان و آشکارا... (از جمله آن‌ها این است که) از ارتکاب محرمات (کارهایی که خداوند آن‌ها را حرام کرده است) پاک باشد. نزد شبهه‌ها (اموری که حلال یا حرام بودن آن‌ها برایش آشکار نیست) توقف کند (به دنبال عمل به آن‌ها نباشد) ...

۷۳- سید الأنبياء و المرسلین محمد صلی الله علیه وآله به ابوذّر فرمودند:

«... يَا أَبَا ذَرٍّ! إِنَّ الْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يَتَّقُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الشَّيْءِ الَّذِي لَا يُتَّقَى مِنْهُ، خَوْفاً مِنَ الدُّخُولِ فِي الشُّبْهَةِ، ...»^{۷۹}

... ای اباذر! همانا تقواییشان کسانی هستند که از (نافرمانی) خدای عزّوجل دربارهِ چیزی که از آن پروا نمی‌شود (از انجام کاری که اجتناب از آن واجب نیست)؛ پرهیز می‌کنند از ترس این که به شبهه گرفتار آیند، ...

۷۴- حضرت ابوالقاسم محمد صلی الله علیه وآله فرمودند:

«الْأُمُورُ ثَلَاثَةٌ: أَمْرٌ تَبَيَّنَ لَكَ رُشْدُهُ فَاتَّبِعْهُ، وَأَمْرٌ تَبَيَّنَ لَكَ غَيُّهُ فَاجْتَنِبْهُ، وَأَمْرٌ اخْتَلَفَ فِيهِ فَرُدَّهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»^{۸۰}

امور سه دسته هستند: امری که هدایتش برای تو آشکار است، بنابراین از آن پیروی

یکصد و ده حدیث معارفی / ۷۳

کن. و امری که نادرستی آن برای تو آشکار است، از انجام آن پرهیز کن و امری که در آن اختلاف وجود دارد، آن را به خداوند عزوجل واگذار نما (خود را گرفتار آن نکن).

۷۵- مولای متقیان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند:

«حَلَالٌ بَيْنَ، وَ حَرَامٌ بَيْنَ، وَ شُبُهَاتٌ بَيْنَ ذَلِكَ، فَمَنْ تَرَكَ مَا اشْتَبَهَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ فَهُوَ لِمَا اسْتَبَانَ لَهُ أَتَرَكَ، وَ الْمَعَاصِي حِمَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، فَمَنْ يَرْتَعِ حَوْلَهَا يُوشِكُ أَنْ يَدْخُلَهَا».^{۸۱}

حلالی است آشکارا و حرامی است آشکارا و در میان آن شبهه‌هایی وجود دارد. هرکس موارد شبهه‌ی حرمت را ترک کند، گذشتن او از ارتکاب فعل حرامی که آشکار است؛ مسلّم‌تر خواهد بود. و گناهان مرزهای خداوند عزوجل (مناطق ممنوعه) است، بنابراین هرکس گرداگرد آن بگردد، نزدیک است که وارد آن شود (مرتکب محرمات شود).

۷۶- در عهدنامه امیرالمؤمنین علیه السلام به شهید مالک اشتر رضی الله عنه آمده است:

«... ثُمَّ اخْتَرْتُ لِلْحُكْمِ بَيْنَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيَّتِكَ فِي نَفْسِكَ، مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورُ، وَلَا تُمَحِّكُهُ (يُمَحِّكُهُ) الْخُصُومُ، وَلَا يَتِمَادِي فِي الرِّلَّةِ، وَلَا يَحْصُرُ مِنَ الْفَيْءِ إِلَى الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ، وَلَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَى طَمَعٍ، وَلَا يَكْتَفِي بِأَدْنَى فَهْمٍ دُونَ أَقْصَاءُ، وَأَوْقَفَهُمْ فِي الشُّبُهَاتِ، وَ أَخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ، ...».^{۸۲}

... سپس برای حکم نمودن در میان مردم، نیکوترین رعیت در نظر خود را برگزین از کسانی که کارها او را در تنگنا قرار ندهد، و کشمکش میان دو طرف دعوا او را به خشم و لجابت برنیانگیزد، و بر لغزش باقی نباشد (توبه را به تأخیر نیندازد)، و از قبول حق پس از دانستن آن ناراحت نشود، و نفس او به طمع روی نیاورد، و برای فهم حقیقت موضوعی، از تحقیق بسیار به کم بسنده نکند، و در برخورد با شبهه‌ها پرهیزکارترین باشد، و از همه بیشتر در پی به دست آوردن برهان و حجت باشد، ...

۷۷- حضرت مولی‌الموحدین امیرالمؤمنین صلوات‌الله‌وسلامه‌علیه‌فرمودند:

«أَمَّا بَعْدُ ... فَيَا عَجَبًا وَ مَا لِي لَا أَعْجَبُ مِنْ خَطَا هَذِهِ الْفَرَقِ (الْأُمَّة)، عَلَى اخْتِلَافِ حُجَجِهَا فِي دِينِهَا، لَا يَقْتَصُونَ (لَا يَقْتَفُونَ) أَثَرَنِي، وَلَا يَقْتَدُونَ بِعَمَلِ وَصِيِّ، (و لَا يُؤْمِنُونَ بِغَيْبٍ، وَ لَا يَعْفُونَ عَنْ عَيْبٍ)، (يَعْمَلُونَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَ يَسِيرُونَ فِي الشَّهَوَاتِ)، الْمَعْرُوفُ فِيهِمْ مَا عَرَفُوا، وَ الْمُنْكَرُ عِنْدَهُمْ مَا أَنْكَرُوا، (مَفْرَعُهُمْ فِي الْمُعْضَلَاتِ إِلَى أَنْفُسِهِمْ، وَ تَعْوِيلُهُمْ فِي الْمُهَمَّاتِ عَلَى آرَائِهِمْ)، كَانَ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ إِمَامُ نَفْسِهِ، (قَدْ أَخَذَ مِنْهَا) فِيمَا يَرَى بِعُرَى ثِقَاتٍ، وَأَسْبَابِ مُحْكَمَاتٍ».^{۸۳}

اما بعد ... شگفتا و چگونه تعجب نکنم از خطای این فرقه‌ها که از روی اختلاف در دلایشان درباره دینشان مرتکب شده‌اند. نه به دنبال آنچه به سوی پیامبر هدایت می‌کند، می‌روند و نه به کردار جانشین پیامبر اقتدا می‌کنند. و نه به غیب ایمان می‌آورند و نه از انجام هیچ عیبی (افراط و تفریط) دست می‌کشند. به شبهه‌ها عمل می‌کنند و در شهوت‌ها روان می‌شوند. «معروف» در میان آنان چیزی است که آن‌را بشناسند (بپسندند) و «منکر» نزد آنان چیزی است که خود آن‌را انکار کنند (خوش نداشته باشند). پناهگاه آنان در کارهایی که انجام آن‌ها سیار دشوار است، خودشان هستند (آنچه می‌پسندند) و اتکای آنان در کارهای مهم بر نظرهای خودشان است (خودمحور هستند). گویا که هر کدام از آنان، امام خویش است. محققاً چنین باور دارد که به استوارترین دستاویزها چنگ زده و محکم‌ترین وسیله‌ها را به کار برده است.

۷۸- در نامه حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام به عثمان بن حنیف آمده است:

«أَمَّا بَعْدُ يَا بَنَ حُنَيْفٍ! فَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّ رَجُلًا مِنْ فَتِيَّةِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ دَعَاكَ إِلَى مَادُبَةٍ، فَأَسْرَعْتَ إِلَيْهَا، تُسْتَطَابُ لَكَ الْأَلْوَانُ، وَ تُنْقَلُ إِلَيْكَ الْجِفَانُ، وَ مَا

یکصد و ده حدیث معارفی / ۷۵

ظَنَنْتُ أَنَّكَ تُجِيبُ إِلَى طَعَامِ قَوْمٍ عَائِلُهُمْ مَجْفُوعٌ، وَغَنِيَّتُهُمْ مَدْعُوعٌ، فَأَنْظِرْ إِلَى مَا تَقْضُمُهُ مِنْ هَذَا الْمَقْضَمِ، فَمَا اشْتَبَهَ عَلَيْكَ عِلْمُهُ فَالْفِطْهُ، وَمَا أَيْقَنْتَ بِطِيبِ وُجُوهِهِ فَقُلْ مِنْهُ».^{۸۴}

اما بعد، ای فرزند حنیف! به من خبر رسیده است که مردی از جوانان اهل بصره تورا به یک مهمانی فرخوانده است تونیز باشتاب به آن مهمانی رفتی. برای تو غذاهای نیکو و رنگارنگ آورده می شد و پی در پی کاسه ها به سوی توروان می شدند. در حالی که گمان نمی کردم تو مهمانی غذای گروهی را می پذیری که نیازمند آنان مورد جفا قرار گرفته و توانگران آنان دعوت شده باشند. بنگر به آنچه که از این خوردنی ها، تناول کردی (به این که صاحب خانه از چه راهی آن غذاها را تهیه کرده بود دقت کن). آنچه را که حلال یا حرام بودنش بر تو هویدا نبود، بیرون انداز (نخور) و غذایی را که به پاک بودن تمام جهات آن یقین یافتی، از آن بخور.

۷۹- حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

«وَإِنَّمَا سُمِّيَتْ الشُّبْهَةُ شُبْهَةً لِأَنَّهَا تُشْبِهُ الْحَقَّ، فَأَمَّا أَوْلِيَاءُ اللَّهِ فَضِيَاؤُهُمْ فِيهَا الْيَقِينُ، وَدَلِيلُهُمْ سَمْتُ الْهُدَى، وَأَمَّا أَعْدَاءُ اللَّهِ فَدُعَاؤُهُمْ فِيهَا الضَّلَالُ، وَدَلِيلُهُمُ الْعَمَى، فَمَا يَنْجُو مِنَ الْمَوْتِ مَنْ خَافَهُ، وَلَا يُعْطَى الْبَقَاءَ مَنْ أَحَبَّهُ».^{۸۵}

و همانا شبهه، شبهه نامیده شد چرا که شبیه به حق است. اما اولیاء خداوند نور آنان در برخورد با شبهه، یقین پیدا کردن است و راهنمای آنان راه هدایت است. اما دشمنان خداوند، بانگ آنان در برخورد با شبهه، گمراهی است و راهنمای آنان نابینایی (کورلی). بنابراین آن که از مرگ بترسد (به سبب ترس) از آن نجات نمی یابد و آن که جاودانگی را دوست می دارد (بدین جهت) جاودانگی به او بخشیده نمی شود.

۸۰- حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

«إِنَّ مَنْ صَرَّحَتْ لَهُ الْعِبْرُ عَمَّا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْمَثَلَاتِ، حَجَزَتْهُ التَّقْوَى عَنْ تَقَحُّمِ الشُّبُهَاتِ».^{۸۶}

همانا آن کس که عبرت‌های آنچه از عقوبت‌ها در مقابل اوست، برایش آشکار باشد، تقوا او را از این که به ورطه‌ی هولناک شبهه‌ها گرفتار آید، نگه می‌دارد.

۸۱- حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمودند:

«... يَا كَمِيلُ! أَخُوكَ دِينُكَ، فَاحْتِطْ لِدِينِكَ بِمَا شِئْتَ، ...».^{۸۷}

ای کمیل! برادرتودین توست، بنابراین در امر دینت به آنچه می‌توانی احتیاط کن.

۸۲- از وصیت‌های امیرالمؤمنین علیه‌السلام به فرزندشان امام حسن مجتبی علیه‌السلام:

«... وَأَوْصِيكَ يَا بُنَيَّ بِ... وَالصَّمْتِ عِنْدَ الشُّبُهَةِ، ... وَأَنْهَاكَ عَنِ التَّسَرُّعِ بِالْقَوْلِ وَالْفِعْلِ، ...».^{۸۸}

... ای فرزندم و وصیت می‌کنم تو را به ... و سکوت کردن در موضع شبهه ... و تو را نمی‌می‌کنم از این که در سخن گفتن و عمل کردن شتاب ورزی

۸۳- از حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام نقل شده است که فرمودند:

«الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبُهَةِ خَيْرٌ مِنَ الْإِقْتِحَامِ فِي التَّهْلُكَةِ، وَتَرْكُكَ حَدِيثًا لَمْ تَرَوْهُ خَيْرٌ مِنْ رِوَايَتِكَ حَدِيثًا لَمْ تُحْصِهِ، ...».^{۸۹}

ایستادگی در برابر شبهه‌ها بهتر از افتادن در ورطه‌ی هولناک هلاکت است و این که حدیثی را که معنای آن را تشخیص نمی‌دهی، واگذاری، بهتر از این است که حدیثی را که بر آن احاطه نداری، روایت کنی.

۸۴- از حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام نقل شده است که حضرت فرمودند:

«إِذَا اتَّقَيْتَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَتَوَرَّعْتَ عَنِ الشُّبُهَاتِ، وَأَدَيْتَ الْمَفْرُوضَاتِ، وَتَنَقَّلْتَ بِالنَّوَافِلِ، فَقَدْ أَكْمَلْتَ فِي الدِّينِ الْفَضَائِلِ».^{۹۰}

یکصد و ده حدیث معارفی / ۷۷

هنگامی که از انجام دادن کارهای حرام پروا نمودی و دامن از آلودگی به شبهه‌ها پاک داشتی و کارهای واجب را ادا کردی و نافله‌ها را نیز به جا آوردی، به راستی که فضیلت‌ها را در دین (خود) کامل کرده‌ای.

۸۵- حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

«الْوَرَعُ الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَةِ».^{۹۱}

پاکدامنی، توقف کردن نزد شبهه‌هاست.

و فرمودند:

«... وَلَا وَرَعَ كَالْوُقُوفِ عِنْدَ الشُّبْهَةِ، ...».^{۹۲}

... و هیچ پاکدامنی‌ای، مانند توقف نزد شبهه‌ها نیست، ...

و فرمودند:

«مِنَ الْحَزْمِ الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَةِ».^{۹۳}

از جمله موارد خودداری، توقف کردن نزد شبهه‌هاست.

۸۶- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«أَوْرَعُ النَّاسِ مَنْ وَقَفَ عِنْدَ الشُّبْهَةِ».^{۹۴}

پاکدامن‌ترین مردم آن کسی است که در شبهه‌ها باز ایستد.

۸۷- حضرت امام محمد باقر علیه السلام درباره این آیه: «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ

سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا، وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ - و آن کسانی که مرتکب گناهان

می‌شوند، جزای یک گناه مانند آن است و چهره‌های آنان را خواری و ذلت می‌پوشاند، برای

آنان هیچ بازدارنده‌ای از (عذاب) خدا وجود ندارد» فرمودند:

«هُؤُلَاءِ أَهْلُ الْبِدْعِ وَالشُّبْهَاتِ وَالشَّهَوَاتِ، يُسَوِّدُ اللَّهُ وُجُوهَهُمْ ثُمَّ يَلْقَوْنَهُ».^{۹۵}

آنان اهل بدعت‌ها و شبهه‌ها و شهوت‌ها هستند، خدا چهره‌هایشان را سیاه می‌کند

۷۸ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

سپس (در آن حال) او را ملاقات می‌کنند.

۸۸- حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام فرمودند:

«الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَةِ خَيْرٌ مِنَ الْإِقْتِحَامِ فِي الْهَلَكَةِ، وَتَرُكُّكَ حَدِيثًا لَمْ تَرَوْهُ خَيْرٌ مِنْ رِوَايَتِكَ حَدِيثًا لَمْ تُحْصِهِ».^{۹۶}

ایستادن (دست نگه داشتن) در مقابل شبهه بهتر از گرفتار شدن در هلاکت است و این که حدیثی را که معنای آن را تشخیص نمی‌دهی، واگذاری، بهتر از این است که حدیثی را که بر آن احاطه نداری، روایت کنی.

۸۹- زرارۀ بن أعین می‌گوید: به حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام عرض کردم: حق خدا بر بندگان چیست؟ فرمود:

«حَقُّ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ أَنْ يَقُولُوا بِمَا (مَا) يَعْلَمُونَ، وَيَكْفُوا عَمَّا لَا يَعْلَمُونَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَقَدْ وَاللَّهِ أَدَّوا إِلَيْهِ حَقَّهُ».^{۹۷}

حق خداوند بر بندگان این است که بدان چه علم دارند لب به سخن بکشایند و از آنچه درباره آن آگاهی ندارند، بگذرند (خود را به آن آلوده نکنند). آنگاه که چنین کردند به تحقیق حق خداوند را ادا کرده‌اند.

۹۰- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«... إِنَّ النِّكَاحَ أَحْرَى وَأَحْرَى أَنْ يُحْتَاطَ فِيهِ، وَهُوَ فَرجٌ، وَمِنْهُ يُكُونُ الْوَلَدُ...».^{۹۸}

... همانا نکاح سزاوارتر و اولی است که در آن بیشتر دقت و احتیاط شود، و این اختیار همبستری به کسی دادن است، و از این راه است که فرزند پیدا می‌شود

۹۱- فضیل بن عیاض گوید: از امام صادق علیه‌السلام پرسیدم: چه کسی پاکدامن است؟ حضرت امام علیه‌السلام فرمودند:

«الَّذِي يَتَوَرَّعُ مِنْ (عَنْ) مَحَارِمِ اللَّهِ، وَيَجْتَنِبُ هَوْلًا. وَإِذَا لَمْ يَتَّقِ الشُّبْهَاتِ،

وَقَعَ فِي الْحَرَامِ وَهُوَ لَا يَعْرِفُهُ».^{۹۹}

کسی که از انجام کارهایی که خداوند حرام فرموده است، دامن پاک بدارد، و از اینان (...). بپرهیزد. و وقتی که از انجام شبهه‌ها نهراسد، قطعاً به انجام کار حرام دچار خواهد شد درحالی که آن را نمی‌شناسد (از حرام بودن انجام آن کار آگاهی ندارد).

۹۲- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«الْعَامِلُ عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَى غَيْرِ (ال) طَرِيقٍ، لَا تَزِيدُهُ سُرْعَةً السَّيْرِ مِنَ الطَّرِيقِ إِلَّا بُعْدًا».^{۱۰۰}

کسی که بدون داشتن بینش صحیح عمل می‌کند، مانند کسی است که در بیراهه حرکت می‌کند. سرعت پیمایش او برایش جزدوری از مسیر اصلی، چیز دیگری ندارد.

۹۳- بعضی از خطبه‌های امام باقر علیه‌السلام، به امام صادق علیه‌السلام عرضه شد تا این که به موضعی رسیدند. حضرت فرمودند:

کفایت کن (بس کن) و ساکت شو.

سپس فرمودند:

«(إِنَّهُ) لَا يَسْعُكُمْ فِيمَا يَنْزِلُ بِكُمْ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ إِلَّا الْكَفُّ عَنْهُ، وَالتَّثَبُّتُ فِيهِ، وَالرَّدُّ إِلَى أُمِّمَةِ الْهُدَى، حَتَّى يَحْمِلُوكُمْ فِيهِ عَلَى الْقَصْدِ، وَيَجْلُوا عَنْكُمْ فِيهِ الْعَمَى، وَيُعْرِفُوكُمْ فِيهِ الْحَقَّ. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ».^{۱۰۱}

آنچه به دست شما می‌رسد که از درستی آن آگاهی ندارید، در مقابل آن وظیفه‌ای ندارید جز این که توقف کنید و بررسی نمایید و (آن را) به امامان هدایت و اگرار کنید تا شما را به حقیقت برسانند و کوری (گمراهی) را از شما برطرف سازند و حق را به شما بشناسانند، الله تعالی می‌فرماید: «پس پرسید از اهل ذکر اگر (آنچه) نمی‌دانید».

۸۰ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

۹۴- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام فرمودند:

«إِنَّ مَنْ أَجَابَ فِي كُلِّ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ لَمَجُونٌ» ۱۰۲

همانا کسی که به تمام آنچه از او پرسیده می‌شود، پاسخ گوید، حتماً دیوانه است.

۹۵- عبدالرحمان بن الحجاج گوید: به حضرت امام موسی کاظم علیه‌السلام گفتم: اگر دو نفر حاجی در حال احرام، با هم تیری پرتاب کنند و حیوانی را شکار کنند، آیا جان فدای آن شکار، بین آن دو نفر تقسیم می‌شود، یا هر کدامشان باید یک جان فدا تقدیم کنند؟ آن حضرت فرمود: نه. هریک باید به تنهایی جان فدای آن شکار را تقدیم کند.

گفتم: برخی از شیعیان حکم این مسأله را پرسیدند و من ندانستم پاسخ آن چیست؟ فرمود:

«إِذَا أَصَبْتُمْ مِثْلَ هَذَا فَلَمْ تَذَرُوا فَعَلَيْكُمْ بِالْإِحْتِيَاظِ حَتَّى تَسْأَلُوا عَنْهُ فَتَعْلَمُوا» ۱۰۳

اگر با چنین مسایلی برخورد کردید و حکم آن را ندانستید، باید احتیاط کنید، تا آن هنگام که از ما بپرسید و تکلیف خود را معلوم کنید.

۹۶- عبدالله بن وصّاح گوید: به عبد صالح حضرت امام موسی کاظم علیه‌السلام نوشتم: آنگاه که قرص خورشید ناپدید شود و شب رو کند سپس بردارای شب افزوده شده و خورشید از ما پوشیده شود و بر بالای کوه، سرخی بلند شود و مؤذنان اذان بگویند، آنگاه نماز گزارم و اگر روزه باشم افطار کنم یا صبر کنم تا آن سرخی که بالای کوه است از میان برود؟ امام علیه‌السلام در پاسخ من چنین نوشتند:

«أَرَى لَكَ أَنْ تَنْتَظِرَ حَتَّى تَذَهَبَ الْحُمْرَةُ وَتَأْخُذَ بِالْحَائِطَةِ لِدِينِكَ» ۱۰۴

باید منتظریمانی تا این که قرمزی از میان برود و باید در دین خود احتیاط کنی.

جایگاه خُمس

۹۷- مردی از بازرگانان فارس و پیروان امام رضا علیه‌السلام، به ایشان نامه نوشت و درباره

خمس اجازه خواست (تا ایشان به او ببخشند)، آن حضرت در پاسخ او نوشتند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ، ضَمِنَ عَلَى الْعَمَلِ الثَّوَابَ، وَ عَلَى الضَّيْقِ الْهَمَّ (وَعَلَى الْخِلَافِ الْعِقَابَ)، لَا يَحِلُّ مَالٌ إِلَّا مِنْ وَجْهِ أَحَلَّهُ اللَّهُ، وَإِنَّ الْخُمْسَ عَوْنًا عَلَى دِينِنَا، وَ عَلَى عِيَالَتِنَا، وَ عَلَى مَوَالِينَا، وَ مَا نَبْذُلُهُ وَ نَشْتَرِي مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَطْوَتَهُ، فَلَا تَزُودُهُ عَنَّا، وَ لَا تَحْرِمُوا أَنْفُسَكُمْ دُعَاءَنَا مَا قَدَرْتُمْ عَلَيْهِ، فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ، وَ تَمْحِصُ ذُنُوبَكُمْ، وَ مَا تَمْهَدُونَ لِأَنْفُسِكُمْ لِيَوْمٍ فَاقْتِكُمْ، وَ الْمُسْلِمُ مَنْ يَفِي لِلَّهِ بِمَا عَهْدَ إِلَيْهِ، وَ لَيْسَ الْمُسْلِمُ مَنْ أَجَابَ بِاللِّسَانِ، وَ خَالَفَ بِالْقَلْبِ، وَ السَّلَامُ»^{۱۰۵}

بسم الله الرحمن الرحيم همانا خداوند واسع و کریم است. برای انجام کار (ی که مورد رضایتش باشد) ثواب و برای تنگ نظری، غم و اندوه را ضمانت کرده است. هیچ مالی حلال نیست مگر از راهی که خداوند آن را حلال کرده است و به راستی که خمس یاری ما بردین و عیالات و دوستانمان است و وسیله بذل و بخشش ما و حفظ آبرویمان در برابر کسی است که از او بیم داریم. آن را از ما دریغ ندارید و خود را از دعای ما محروم نسازید تا آنجا که بر آن توانا هستید؛ زیرا پرداخت خمس، گشایش روزی شما و مایه پاک شدن گناهان شما و ذخیره‌ای است که برای روز بی‌نوائی خود پس‌انداز می‌کنید. و مسلمان تنها کسی است که برای خدا بدان چه با او پیمان بسته است، وفا کند. و مسلمان نیست کسی که به زبان پذیرا و به دل مخالف است، والسلام.

بایگاه حدیث و سخن اهل بیت اطهار علیهم السلام

۹۸- امام به حق ناطق حضرت جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«حَدِيثُ أَبِي، وَ حَدِيثُ أَبِي حَدِيثُ جَدِّي، وَ حَدِيثُ جَدِّي حَدِيثُ الْحُسَيْنِ،

وَ حَدِيثُ الْحُسَيْنِ حَدِيثُ الْحَسَنِ، وَ حَدِيثُ الْحَسَنِ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
(عَلَيْهِمُ السَّلَامُ)، وَ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ
حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».^{۱۰۶}

حدیث (و سخن) من حدیث پدر من است، و حدیث پدرم حدیث جد من است، و
حدیث جدم حدیث امام حسین است، و حدیث امام حسین حدیث امام حسن، و
حدیث امام حسن حدیث امیرالمؤمنین علیهم‌السلام است، و حدیث امیرالمؤمنین
حدیث رسول خدا است، و حدیث رسول خدا گفتار خداوند عزوجل است (امامان و
رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله از خود چیزی نمی‌گویند و آنچه می‌گویند همانند قرآن سخن
و خواست خداوند می‌باشد).

۹۹- قتیبه گوید: مردی مسأله‌ای از امام صادق علیه‌السلام پرسید و حضرت جوابش را فرمود،
آن مرد گفت: بفرمائید، اگرچنین و چنان باشد جوابش چیست؟ به او فرمود:

«مَهْ، مَا أَجَبْتُكَ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، لَسْنَا
مِنْ أَرَأَيْتَ فِي شَيْءٍ».^{۱۰۷}

خاموش، هرچه من به تو جواب دهم از گفته رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم است، ما
به هیچ وجه از خود رأی نداریم.

و عنبسة گوید: مردی از امام جعفر صادق علیه‌السلام سؤالی نمود و آن حضرت پاسخ او را دادند،
پس آن مرد عرض کرد: اگرچنین و چنان باشد سخن (قول دیگر) درباره آن چیست؟ به او فرمودند:
«مَهُمَا أَجَبْتُكَ فِيهِ لِشَيْءٍ (بِشَيْءٍ) فَهُوَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، لَسْنَا
نَقُولُ بِرَأْيِنَا مِنْ شَيْءٍ».^{۱۰۸}

هرگاه در مورد چیزی پاسخ را دادم بدان آن از رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله است، ما از
رای و نظر خویش چیزی نمی‌گوییم.

۱۰۰- جابر گوید: حضرت امام محمد باقر علیه السلام به من فرمود:

«يَا جَابِرُ! وَاللَّهِ لَوْ كُنَّا نُحَدِّثُ النَّاسَ أَوْ حَدَّثَنَا هُمْ بِرَأْيِنَا لَكُنَّا مِنَ الْهَالِكِينَ،
وَلَكِنَّا نَحَدِّثُهُمْ بِأَثَارٍ عِنْدَنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَتَوَارَثُهَا كَابِرٌ
عَنْ كَابِرٍ، نَكْنِزُهَا كَمَا يَكْنِزُ هَؤُلَاءِ ذَهَبَهُمْ وَفِضَّتَهُمْ».^{۱۰۹}

ای جابر! به حضرت الله سوگند اگر ما از روی رای و نظر خویش برای مردم حدیث می گفتیم از هالکان می شدیم، ولی ما به شما حدیث هایی می گوئیم که از رسول الله صلی الله علیه و آله گنجینه کرده ایم و آن را از پدران خود به ارث برده ایم، همانگونه که این مردم طلا و نقره خود را ذخیره می کنند.

۱۰۱- سماعة گوید: به ابو الحسن امام موسی کاظم علیه السلام عرض کردم: هر آنچه را که می فرمایید در کتاب الله و سنت او است و یا این که به رای و نظر خود می گوئید؟ فرمود:

«بَلْ كُلُّ شَيْءٍ نَقُولُهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّةِ نَبِيِّهِ».^{۱۱۰}

بلکه هر آنچه را که می گوئیم در کتاب الله و سنت پیامبر اوست.

۱۰۲- از امام باقر یا امام صادق علیهما السلام نقل شده که فرمود (تردید از راوی است):

«لَا تُكَذِّبُوا بِحَدِيثِ أَتَاكُمْ أَحَدٌ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْرُونَ لَعَلَّهُ مِنَ الْحَقِّ، فَتُكَذِّبُوا
اللَّهَ فَوْقَ عَرْشِهِ».^{۱۱۱}

حدیثی را که کسی از ما برای شما نقل کند (بدون تحقیق) تکذیب نکنید، پس به درستی که شما نمی دانید شاید که حق بوده باشد (که اگر آن کلام را ندانسته تکذیب کنید) خدا را از بالای عرش او تکذیب نموده اید (زیرا که سخن اهل بیت کلام خداوند است).

صوفیان بکلی مخالف اهل بیت نبوت می باشند

۱۰۳- محمد بن الحسین بن ابی الخطاب که از خواص اصحاب چند امام معصوم است گفت: با امام هادی علی بن محمد علیهما السلام در مسجد النبی بودم. گروهی از اصحاب حضرت نزد

ایشان آمدند و ابوهاشم جعفری از جمله آن‌ها بود. او سخنوری بلیغ بود و نزد حضرت جایگاهی بزرگ داشت. سپس گروهی از صوفیان داخل مسجد الرسول صلی‌الله‌علیه‌وآله شدند و به تهلل گفتن پرداختند، در حالی که حضرت امام علی‌هادی علیه‌السلام نشسته بودند و گروهی از یاران‌شان از جمله سخنور شیعه ابوهاشم جعفری، گرد آن حضرت بودند، امام فرمودند:

«لَا تَلْتَفِتُوا بِهَؤُلَاءِ (إِلَى هَؤُلَاءِ) الْخَدَّاعِينَ، فَإِنَّهُمْ خُلَفَاءُ (خُلَفَاءُ) الشَّيَاطِينِ، وَ مُخَرَّبُوا قَوَاعِدَ الدِّينِ، يَتَزَهَّدُونَ لِرَاحَةِ الْأَجْسَامِ، وَ يَتَهَجَّدُونَ لِصَيْدِ الْأَنْعَامِ، يَتَجَوَّعُونَ عُمراً حَتَّى يُدْبِخُوا (يُدْبِخُوا) لِلْإِيكَافِ حُمراً، لَا يَهْلِلُونَ إِلَّا لِعُرُورِ النَّاسِ، وَ لَا يُقِلُّونَ الْعِذَاءَ إِلَّا لِمَلَأِ الْعِيسَاءِ، وَ اخْتِلَاسِ قَلْبِ الدَّفَنَاسِ، يُكَلِّمُونَ النَّاسَ بِإِمْلَائِهِمْ فِي الْحُبِّ، وَ يَطْرَحُونَهُمْ بِإِذْلَالِهِمْ (بِإِذْلَالِهِمْ) بِأَدْلِيلِهِمْ فِي الْجُبِّ، أَوْرَادُهُمُ الرَّقْصُ وَ التَّصَدِيقَةُ، وَ أَذْكَارُهُمُ التَّرَنُّمُ وَ التَّغْنِيَةُ، فَلَا يَتَّبِعُهُمْ إِلَّا السُّفَهَاءُ، وَ لَا يَعْتَقِدُهُمْ إِلَّا الْحُمَقَاءُ. فَمَنْ ذَهَبَ إِلَى زِيَارَةِ أَحَدِهِمْ حَيّاً وَ مَيِّتاً، فَكَأَنَّمَا ذَهَبَ إِلَى زِيَارَةِ الشَّيْطَانِ وَ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ. وَ مَنْ أَعَانَ أَحَدًا مِنْهُمْ فَكَأَنَّمَا أَعَانَ يَزِيدَ وَ مُعَاوِيَةَ وَ أَبَا سُفْيَانَ».

به این نیزنگ‌بازان نگاه نکنید که جانشینان (هم‌پیمانان) شیاطین و ویران‌گران شالوده‌های دین هستند. برای آسایش تن، زهد پیشه می‌کنند و برای شکار شب زنده‌داری کنند، عمری را به گرسنگی سپری می‌کنند تا جاهلان را بفریبند. جز برای فریب مردم تهلل نمی‌گویند و از غذای اندک استفاده می‌کنند تا ظرف‌های بزرگ خود را پراز غذا کنند و دل‌های مردم پست و فرومایه را مجذوب خود سازند. با مردم مهربانانه سخن می‌گویند و با گمراهی‌های خود آنان را به درون چاه می‌افکنند. وردشان رقصیدن و سوت کشیدن است و ذکرشان ترنم و آوازه‌خوانی. تنها بی‌خردان از آن‌ها پیروی می‌کنند و ابلهان به آنان معتقد می‌شوند، هرکس به دیدار زنده یا مرده آنان برود، گویا به دیدار

یکصد و ده حدیث معارفی / ۸۵

شیطان و بت پرستان رفته و هرکس به یکی از آنان کمک کند؛ گویا به یزید و معاویه و ابوسفیان یاری کرده است.

یکی از یاران حضرت عرض کرد: حتی اگر (آن صوفی) به حقوق شما معترف باشد؟ حضرت نگاهی خشم آلود به او افکنده فرمودند:

«دَعْ ذَا عُنْكَ، مَنْ اعْتَرَفَ بِحُقُوقِنَا لَمْ يَذْهَبْ فِي عُقُوقِنَا، أَمَا تَدْرِي أَنَّهُمْ أَحْسَنُ طَوَائِفِ الصَّوْفِيَّةِ، وَالصَّوْفِيَّةُ كُلُّهُمْ (مُخَالِفُونَ) مِنْ مُخَالِفِينَا، وَطَرِيقَتُهُمْ مُغَايِرَةٌ لَطَرِيقَتِنَا، وَإِنْ هُمْ إِلَّا نَصَارَى وَمَجُوسُ هَذِهِ الْأُمَّةِ، أُولَئِكَ الَّذِينَ يَجْهَدُونَ فِي إِظْفَاءِ نُورِ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ «وَاللَّهُ مِتَمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»»^{۱۱۲}

این سخن را رها کن، آن کس که به حقوق ما معترف باشد، از ما سرپیچی نمی کند، مگر نمی دانی؟! اینان پست ترین طایفه صوفیان اند؟ و صوفیان همگی از مخالفان ما هستند، و روش آنان با روش ما مغایر است. آنان جز نصاری و مجوس این امت نیستند، آنان کسانی هستند که در خاموش کردن نور خداوند می کوشند، و خداوند نور خویش کامل می کند گرچه کافران نپسندند»^{۱۱۳}

کمال ایمان: ... قول قول آل محمد است و بس

۱۰۴- از امام جعفر صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ كُلَّهُ فَلْيَقُلْ: الْقَوْلُ مِنِّي فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ قَوْلُ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ، فِيمَا أَسْرَأَوْا (فِيمَا) مَا أَعْلَنُوا، وَفِيمَا بَلَّغَنِي عَنْهُمْ وَفِيمَا لَمْ يَبْلُغْنِي»»^{۱۱۴}

هرکسی خوش دارد که همه ایمان را کامل گرداند، پس بگوید: قول من در همه چیز قول آل محمد است، در آنچه پنهان نموده و آنچه آشکار ساخته اند، و در آنچه از جانب ایشان به من رسیده و در آنچه به من نرسیده است.

۸۶ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

۱۰۵- حضرت امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام فرمودند:

«أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْحَوْضِ وَمَعَنَا عِثْرَتُنَا، فَمَنْ أَرَادَنَا فَلْيَأْخُذْ بِقَوْلِنَا، وَلْيَعْمَلْ بِأَعْمَالِنَا، فَإِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ لَنَا شَفَاعَةٌ، فَتَنَافَسُوا فِي لِقَائِنَا عَلَى الْحَوْضِ، فَإِنَّا نَذُودُ عَنْهُ أَعْدَاءَنَا، وَنَسْقِي مِنْهُ أَوْلِيَائَنَا، وَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا، ... وَمَنْ تَرَكَ الْأَخْذَ عَمَّنْ أَمَرَ اللَّهُ بِطَاعَتِهِ قَيَّضَ اللَّهُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ...» ۱۱۵

من و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کنار حوض قرار می‌گیریم و خاندان ما هم با ما خواهند بود، هرکس می‌خواهد نزد ما بیاید باید به گفته‌های ما عمل کند و کارهای ما را انجام دهد. همانا ما اهل بیت، اهل (و صاحب) شفاعت هستیم؛ اینک برای ملاقات ما بشتابید. ما در کنار حوض (کوثر) هستیم دشمنان خود را از آن دور و دوستان خود را از آن سیراب می‌کنیم. هرکس از آن حوض سیراب گردد، هرگز تشنه نمی‌شود، ... و هرکس دریافت (معارف، احکام و اخلاق را) از کسی که حضرت الله امر فرموده به اطاعت نمودن از او ترک گوید، شیطانی براو مسلط می‌کند که همواره با او خواهد بود

توضیح: در کلام امام علیه‌السلام روشن است که هرکس سخنی جز سخن اهل بیت نبوت بگوید و یا سخن آنان ملاک در کارهایش نباشد، به یقین حضرت الله تعالی او را به شیطانی واگذار می‌کند تا این که مسلط بر نفس او گردد و او را برده خود سازد.

۱۰۶- در حدیث موثق از ابو حمزه ثمالی که گوید: امام جعفر صادق علیه‌السلام به من فرمودند:

«إِيَّاكَ وَالرِّئَاسَةَ، وَإِيَّاكَ أَنْ تَطَأَ أَعْقَابَ الرِّجَالِ».

از ریاست بپرهیز، و بپرهیز از اینکه دنبال مردم بروی.

ابو حمزه گوید: عرضه داشتم: قربانت گردم! ریاست را دانستم، اما اینکه دنبال مردم بروم، من دو سوم هر چه دارم از این است که دنبال مردم رفته‌ام. به من فرمود:

یکصد و ده حدیث معارفی / ۸۷

«لَيْسَ حَيْثُ تَذْهَبُ، إِلَّا أَنْ تَنْصِبَ رَجُلًا دُونَ الْحُجَّةِ فَتُصَدِّقَهُ فِي كُلِّ مَا قَالُ». ۱۱۶

چنین نیست که فهمیدی، مقصود این است که تو غیر از حجت خدا شخص دیگری را بدون دلیل (به جای او) به امامت برگزینی و هر چه گوید تصدیقش نمایی.
و آن حضرت به سفیان بن خالد مانند همین کلام را فرموده و اضافه نمودند:
«وَتَدْعُو النَّاسَ إِلَى قَوْلِهِ». ۱۱۷

و مردم را برای شنیدن (و پذیرفتن) گفتارش دعوت کنی.

تسلیم معصوم

۱۰۷- حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

«إِنَّكُمْ لَا تَكُونُونَ صَالِحِينَ حَتَّى تَعْرِفُوا، وَلَا تَعْرِفُوا حَتَّى تُصَدِّقُوا، وَلَا تُصَدِّقُوا حَتَّى تُسَلِّمُوا، أَبْوَاباً أَرْبَعَةً، لَا يَصْلُحُ أُولُهَا إِلَّا بِآخِرِهَا، ضَلَّ أَصْحَابُ الثَّلَاثَةِ، وَتَاهُوا تَيْهًا بَعِيدًا، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يَقْبَلُ إِلَّا الْعَمَلَ الصَّالِحَ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الْوَفَاءَ بِالشَّرْطِ وَالْعُهُودِ، فَمَنْ وَفَى لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ بِشَرْطِهِ، وَاسْتَعْمَلَ مَا وَصَفَ فِي عَهْدِهِ، نَالَ مَا عِنْدَهُ، وَاسْتَكْمَلَ مَا وَعَدَهُ، ...» ۱۱۸

به راستی شما مردمی صالح و شایسته نباشید، تا معرفت پیدا کنید، و معرفت پیدا نکنید تا باور کنید، و باور نکنید تا این که تسلیم شوید، چهار در است، که نخستین آن‌ها شایسته نباشد جز به همراهی آخرشان، آن‌ها که از سه در وارد شوند گمراه گردند، و در سرگردانی و گمگاه دوری بیافتند. به راستی حضرت الله تبارک و تعالی جز کار شایسته را نپذیرد، و جز وفاء به شرط و پیمان را نپذیرد، هر که برای خدا به قرار او بپاید و پیمانی که وصف نماید بکار بندد، بدان چه نزد خدا است برسد، و آنچه را وعده داده

۸۸ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»
است کاملاً دریابد

۱۰۸- حضرت امام محمد باقرویا امام جعفر صادق علیهما السلام فرمودند:
«لَا يَكُونُ الْعَبْدُ مُؤْمِنًا حَتَّى يَعْرِفَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْأَيُّمَةَ كُلَّهُمْ وَإِمَامَ
زَمَانِهِ، وَيَرُدَّ إِلَيْهِ، وَيُسَلِّمَ لَهُ، ...»^{۱۱۹}

بنده مؤمن نباشد تا این که به حضرت الله و رسولش و همه امامها و امام زمانش
معرفت داشته باشد، و در کارهایش به امام زمانش مراجعه کند، و تسلیم او باشد، ...

ولایت فاطمی علیها السلام

۱۰۹- حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:
«...وَلَقَدْ كَانَتْ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهَا طَاعَتُهَا مَفْرُوضَةً عَلَى جَمِيعٍ مَّنْ خَلَقَ اللَّهُ
مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَالطَّيْرِ، وَالْبَهَائِمِ «وَالْوَحْشِ»، وَالْأَنْبِيَاءِ، وَالْمَلَائِكَةِ، ...»
و همانا مسلماً اطاعت از (حضرت فاطمه که درودهای حضرت الله بر او باد) بر همه
آفریده‌های الله، از جنیان، انسان‌ها، پرندگان، چهارپایان، حیوان‌های وحشی، پیامبران
و فرشته‌گان واجب بوده (و می باشد)، ...^{۱۲۰}

حدیث لوح، سرالله و دین انبیاء و ملائکه

۱۱۰- ابوبصیر گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

پدرم به جابر بن عبد الله انصاری فرمود:

من با تو کاری دارم، چه وقت برای آسان تراست که تو را تنها بینم و درباره آن از تو
سؤال کنم؟ جابر به ایشان گفت: هر وقت شما دوست بدارید، پس روزی با او در خلوت
نشستند و به او فرمودند: درباره لوحی که آن را در دست مادرم حضرت فاطمه
علیها السلام دختر رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم دیده‌ای و آنچه مادرم به تو فرمود که
در آن لوح نوشته بود، به من خبر ده. جابر گفت: خدا را گواه می‌گیرم که من در زمان

یکصد و ده حدیث معارفی / ۸۹

حیات رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم خدمت مادر تان حضرت فاطمه علیها السلام رفتم و آن حضرت را به ولادت حضرت حسین علیه السلام تبریک گفتم، در دستشان لوح سبزی دیدم که گمان کردم از زمرد است و نوشته ای سفید در آن دیدم که چونان رنگ خورشید (درخشان) بود. به آن حضرت عرض کردم: ای دختر رسول الله! پدر و مادرم به قربانت، این لوح چیست؟ فرمود: این لوحی است که حضرت الله آن را به رسولش صلی الله علیه وآله وسلم اهدا فرموده، اسم پدرم و اسم شوهرم و اسم دو پسر و اسم اوصیاء از فرزندانم در آن نوشته است و پدرم آن را به عنوان مزدگانی به من عطا فرموده. جابر گوید: سپس مادر تان حضرت فاطمه علیها السلام آن را به من دادند، من آن را خواندم و رونویسی کردم. پس پدرم به او فرمود: ای جابر! آن را بر من عرضه میداری؟ عرض کرد: آری. آن گاه پدرم همراه جابر به منزل او رفتند، جابر صحیفه یی از پوست را بیرون آورد. پدرم فرمود: ای جابر، تو در نوشته ات نگاه کن تا من برایت بخوانم، جابر در نسخه خود نگریست و پدرم آن را قرائت فرمود، حتی حرفی با حرفی اختلاف نداشت. آن گاه جابر گفت: پس الله را گواه می گیرم که این گونه در آن لوح نوشته دیدم:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ لِمُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَ نُورِهِ وَ سَفِيرِهِ وَ حِجَابِهِ وَ دَلِيلِهِ، نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ مِنْ عِنْدِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: عَظُمَ يَا مُحَمَّدُ أَسْمَائِي، وَ اشْكُرْ نِعْمَائِي، وَ لَا تَجْحَدْ آيَاتِي. إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، قَاصِمُ الْجَبَّارِينَ، وَ مُدِيلُ الْمُظْلُومِينَ، وَ دَيَّانُ الدِّينِ. إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، فَمَنْ رَجَا غَيْرَ فَضْلِي، أَوْ خَافَ غَيْرَ عَذْلِي، عَذَّبْتُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، فَإِيَّايَ فَاعْبُدْ، وَ عَلَيَّ فَتَوَكَّلْ. إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ نَبِيًّا فَأُكْمِلَتْ أَيَّامُهُ، وَ انْقَضَتْ مُدَّتُهُ، إِلَّا جَعَلْتُ لَهُ وَصِيًّا. وَ إِنِّي فَضَّلْتُكَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ، وَ فَضَّلْتُ وَصِيَّكَ عَلَى الْأَوْصِيَاءِ، وَ أَكْرَمْتُكَ بِشَبْلُوكٍ وَ سَبْطُوكَ: حَسَنٍ وَ حُسَيْنٍ.

فَجَعَلْتُ حَسَنًا مَعْدِنَ عَلِيٍّ بَعْدَ انْقِضَاءِ مُدَّةِ أَبِيهِ. وَ جَعَلْتُ حُسَيْنًا خَازِنَ وَحْيِي، وَأَكْرَمْتُهُ بِالشَّهَادَةِ، وَ خَتَمْتُ لَهُ بِالسَّعَادَةِ، فَهُوَ أَفْضَلُ مَنْ اسْتُشْهِدَ، وَ أَرْفَعُ الشُّهَدَاءَ دَرَجَةً. جَعَلْتُ كَلِمَتِي الثَّامَّةَ مَعَهُ، وَ حُجَّتِي الْبَالِغَةَ عِنْدَهُ، بَعِثْتُهُ أَثِيبَ وَ أَعَاقِبُ. أَوْلُهُمْ: عَلِيُّ سَيِّدُ الْعَابِدِينَ، وَ زَيْنُ أَوْلِيَائِي الْمَاضِينَ. وَ ابْنُهُ شِبْهُ جَدِّهِ الْمَحْمُودِ مُحَمَّدٌ، الْبَاقِرُ عَلِيٌّ، وَ الْمَعْدِنُ لِحُكْمَتِي. سَيِّهْلُكُ الْمُرْتَابُونَ فِي جَعْفَرٍ الرَّادُّ عَلَيْهِ كَالرَّادِّ عَلَيَّ، حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَكْرِمَنَّ مَثْوَى جَعْفَرٍ، وَ لَأَسْرِنَهُ فِي أَشْيَاعِهِ وَ أَنْصَارِهِ وَ أَوْلِيَائِهِ. أَتِيحَتْ بَعْدَهُ مُوسَى فِتْنَةً عَمِيَاءَ حِنْدُسٍ، لِأَنَّ خَيْطَ فَرُضِي لَا يَنْقَطِعُ، وَ حُجَّتِي لَا تَخْفَى، وَ أَنَّ أَوْلِيَائِي يُسْقَوْنَ بِالْكَأْسِ الْأَوْفَى. مَنْ جَحَدَ وَاحِدًا مِنْهُمْ فَقَدْ جَحَدَ نِعْمَتِي، وَ مَنْ غَيَّرَ آيَةً مِنْ كِتَابِي، فَقَدْ افْتَرَى عَلَيَّ. وَ يَلُكُ لِلْمُفْتَرِينَ الْجَاحِدِينَ عِنْدَ انْقِضَاءِ مُدَّةِ مُوسَى، عَبْدِي وَ حَبِيبِي وَ خَيْرَتِي، فِي عَلِيٍّ وَلِيِّ وَ نَاصِرِي، وَ مَنْ أَضْعُ عَلَيْهِ أَعْبَاءَ التُّبُوءَةِ، وَ أَمْتَحِنُهُ بِالْإِضْطِلَاعِ بِهَا، يَقْتُلُهُ عَفْرِيَّتٌ مُسْتَكْبِرٌ، يُدْفَنُ فِي الْمَدِينَةِ الَّتِي بَنَاهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، إِلَى جَنْبِ شَرِّ خَلْقِي. حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَسْرِنَهُ بِمُحَمَّدٍ ابْنِهِ، وَ خَلِيفَتِهِ مِنْ بَعْدِهِ، وَ وَارِثِ عِلْمِهِ، فَهُوَ مَعْدِنُ عَلِيٍّ، وَ مَوْضِعُ سِرِّي، وَ حُجَّتِي عَلَى خَلْقِي، لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ بِهِ إِلَّا جَعَلْتُ الْجَنَّةَ مَثْوَاهُ، وَ شَفَعْتُهُ فِي سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، كُلُّهُمْ قَدْ اسْتَوْجَبُوا النَّارَ. وَ أَخْتِمُ بِالسَّعَادَةِ لِابْنِهِ عَلِيٍّ، وَلِيِّ وَ نَاصِرِي، وَ الشَّاهِدِ فِي خَلْقِي، وَ أَمِينِي عَلَى وَحْيِي. أَخْرَجَ مِنْهُ الدَّلَإِي إِلَى سَبِيلِي، وَ الْخَازِنَ لِعِلْمِي الْحَسَنَ. وَ أَكْمِلُ ذَلِكَ بِابْنِهِ مُحَمَّدٍ، رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ، عَلَيْهِ كَمَالُ مُوسَى، وَ بَهَاءُ عِيسَى، وَ صَبْرُ أَيُّوبَ. فَيَذُلُّ أَوْلِيَائِي فِي زَمَانِهِ، وَ

یکصد و ده حدیث معارف / ۹۱

تُتَهَادَى رُغُوسُهُمْ، كَمَا تُتَهَادَى رُغُوسُ التُّرْكِ وَالدَّيْلَمِ، فَيَقْتُلُونَ، وَيُحْرِقُونَ، وَيَكُونُونَ خَائِفِينَ، مَرْعُوبِينَ، وَجِلِينَ، تُصْبَغُ الْأَرْضُ بِدِمَائِهِمْ، وَيَفْشُو الْوَيْلُ وَالرَّئَةُ فِي نِسَائِهِمْ، أُولَئِكَ أَوْلِيَاءِي حَقًّا، بِهِمْ أَدْفَعُ كُلَّ فِتْنَةٍ عَمِيَاءَ حُنْدِسٍ، وَ بِهِمْ أَكْشِفُ الزَّلَازِلَ، وَأَدْفَعُ الْأَصَارَ وَالْأَغْلَالَ، أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ».^{۱۳۱}

بسم الله الرحمن الرحيم این نامه ای از جانب خداوند عزیز حکیم برای محمد پیامبر او و نور او و سفیر او و حجاب او (واسطه میان خالق و مخلوق) و راهنمای او، که روح الامین (حضرت جبرئیل) از نزد پروردگار جهان براو نازل شده است. ای محمد! اسماء مرا بزرگ شمار، و نعمت های مرا سپاسگزار، و الطاف مرا انکار مکن. همانا منم الله که جز من شایان پرستش نیست، منم شکننده جباران (ستمگران)، و انتقام جوی ستم دیده گان، و جزا دهنده روز رستاخیز. همانا منم الله که جز من شایان پرستش نیست، هر که جز فضل مرا امیدوار باشد، و از غیر عدالت من بترسد، او را عذابی کنم که هیچ يك از جهانیان را نکرده باشم، پس تنها مرا پرستش کن، و تنها بر من توکل نما. همانا من هیچ پیغمبری را مبعوث نساختم که دورانش کامل شود، و مدتش تمام گردد، جز این که برای او وصی و جانشینی قرار دادم. و همانا من تورا بر پیغمبران برتری دادم، و وصی ترا بر اوصیاء دیگر فضیلت دادم، و ترا به دو شیرزاده، و دو نوه ات: حسن و حسین گرامی داشتم. و حسن را بعد از سپری شدن روزگار پدرش معدن علم خود قرار دادم. و حسین را خزانه دار وحی خود ساختم، و او را به شهادت گرامی داشتم، و پایان کارش را به سعادت رسانیدم، پس او برترین شهداست، و مقامش از همه آن ها عالیتر است. کلمه تامه (معارف و حجج) خود را همراه او، و حجت رسای خود (براهین قطعی امامت) را نزد او قرار دادم، به سبب عترت او ثواب دهم و عقوبت کنم. نخستین آن ها سرور عبادت کنندگان، و زینت اولیاء

گذشته من است. و پسر او که مانند جدّ محمود (پسندیده) خود محمد است، او شکافنده علم من، و معدن حکمت من است. شك کنندگان در باره جعفر هلاک می‌شوند، هر که او را (به امامت) نپذیرد (و سخنش را اطاعت نکند) مانند آن است که مرا نپذیرفته، سخن و وعده پابرجای من است که: مقام جعفر را گرامی دارم، و او را نسبت به شیعیانش و یارانش و دوستانش مسرور سازم. پس از او (امام برحق) موسی است که (در زمان او) آشوبی سخت و گیج‌کننده فرا گیر شود، زیرا رشته وجوب اطاعت من منقطع نگردد، و حجّت من پنهان نشود، و همانا اولیای من با جامی سرشار سیراب شوند. هر کس یکی از آن‌ها را انکار کند، همانا نعمت مرا انکار کرده، و آن که يك آیه از کتاب مرا تغییر دهد، پس به تحقیق بر من دروغ بسته است. پس از گذشتن دوران بنده و دوست و برگزیده‌ام موسی، وای بر دروغ‌بندان و منکرین علیّ (الرضا) ولیّ و یاور من، و کسی که بارهای سنگین نبوّت را به دوش او گذارم، و بوسیله انجام دادن آن‌ها امتحانش کنم، او را مردی پلید و گردنکش (مأمون) می‌کشد، و در شهری که بنده صالح (ذو القرنین) آن را ساخته است، پهلوی بدترین مخلوقم (هارون) به خاک سپرده می‌شود. فرمان و وعده من ثابت شده که: او را به وجود پسرش محمد، و خلیفه‌اش پس از او، و وارث علمش مسرور سازم، پس اوست معدن علم من، و محلّ سرّ (و راز) من، و حجّت من بر خلقم، بنده‌ی به او ایمان نیاورد مگر این که بهشت را جایگاهش سازم، و شفاعت او را نسبت به هفتاد تن از خاندانش، که همگی مستوجب آتش باشند بپذیرم. و عاقبت کار پسرش علی را، که ولیّ و یاور من، و گواه در میان مخلوق من، و امین بر وحی من است به سعادت رسانم. از او به وجود آورم دعوت‌کننده بسوی راهم، و خزانه‌دار علمم حسن را. و این (رشته امامت) را به پسر او «م ح م د» که رحمت برای جهانیانست کامل کنم، او کمال موسی، و بهاء (شکوه و زیبایی) عیسی، و صبرایوب را دارد. پس در زمان (غیبت) او دوستانم خوار گردند، و سرهای آن‌ها هدیه فرستاده شود،

یکصد و ده حدیث معارفی / ۹۳

چنان که سرهای ترك و دیلم (کافران) هدیه فرستاده شود، پس کشته شوند، و سوزانده شوند، و آن‌ها ترسان، و بیمناک، و هراسان باشند، زمین از خونشان رنگین گردد، و ناله و وایلا در میان زنانشان بلند شود، آن‌ها دوستان حقیقی منند. به سبب آن‌ها هر آشوب سخت و تاریک را بزدایم، و به سبب آن‌ها زلزله‌ها و سنگینی‌ها و زنجیرها را دفع می‌نمایم، «برآنان درودها و رحمت از پروردگارشان باد، و تنها ایشانند، هدایت‌شدگان».

عبد الرحمن بن سالم گوید: ابوبصیر گفت: اگر در دوران عمرت جز این حدیث نشنیده باشی، تو را کفایت کند، پس آن را از نا اهلش مخفی دار.

و شیخ صدوق علیه‌الرحمه به روایت دیگر خود از جابر بن یزید جعفی از امام محمد باقر علیه‌السلام از جابر بن عبد الله الأنصاری روایت کند که گفت: ۱۲۲

برمولای خود حضرت فاطمه زهرا علیها السلام داخل شدم و در مقابل ایشان لوحی بود که پرتو آن چشم را خیره می‌کرد، و در آن دوازده نام بود: سه نام در روی و سه نام در پشت و سه نام در آخرو سه نام در حاشیه آن بود، پس آن‌ها را بر شمردم و دوازده نام بود. عرض کردم: این‌ها اسامی چه کسانی است؟ فرمود: این‌ها اسامی اوصیاء است، اولین ایشان پسر عموی من، و یازده نفر دیگر از فرزندان من هستند، که آخرین آنان حضرت قائم صلوات الله علیهم اجمعین است.

جابر گوید: نام محمد در سه موضع و نام علی در چهار موضع آن بود.

و همچنین شیخ صدوق علیه‌الرحمه به روایت دیگر خود از ابوالجارود، از حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام از جابر بن عبد الله الأنصاری روایت می‌کند که گفت: ۱۲۳

بر حضرت فاطمه زهرا علیها السلام داخل شدم و جلوی ایشان لوحی بود که در آن نام اوصیاء نوشته بود پس آن‌ها را شمردم دوازده بود که آخرین آن‌ها حضرت قائم بود، سه نام محمد و چهار تایی از آنان علی بود.

و روایت کند به دیگر سند خود از اسحاق بن عمار، از امام جعفر صادق علیه‌السلام که فرمود: ۱۲۴

ای اسحاق! آیا به تو بشارت ندهم؟

۹۴ / قسمتی از کتاب «گزیده‌ای از فقه طه‌وال یاسین»

گفتم: ای فرزند رسول خدا! فدای شما شوم، آری. فرمود:

صحیفه‌ای یافتیم که به املائی رسول الله و خط نوشته حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام است، و در آن نوشته است:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ،».

و حدیث لوح را همان گونه که در این باب نقل کردم ذکر فرمود. سپس حضرت امام صادق علیه‌السلام فرمود:

ای اسحاق! این دین ملائکه، و رسولان است، آن را از غیر اهلش صیانت کن، تا خداوند تورا صیانت کند، و کار تورا اصلاح کند.

سپس فرمود:

هر که به این عقیده باشد از عذاب خدای تعالی ایمن خواهد بود.

و همچنین شیخ صدوق علیه‌الرحمه به روایت دیگر خود از عبد الله بن محمد بن جعفر از جدش روایت کند که گفت: ۱۲۵

حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام فرزندانش را جمع کرد و عموی آن‌ها زید بن علی نیز در میان آن‌ها بود، سپس امام باقر علیه‌السلام نوشته‌ای را که به املائی رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و خط نوشته حضرت علی علیه‌السلام بود بیرون آوردند و در آن نوشته شده بود:

«هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ»،

و حدیث لوح را نقل کرد تا آن جا که می‌گوید:

«أُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ».

... سپس گوید:

این سر حضرت الله، و دین او، و دین ملائکه اوست، آن را صیانت کن، و از نااهلان و غیر اولیاء الله پنهان دار.

و شیخ طوسی قدس سره در کتاب الأُمالی به سند خود ... از محمد بن سنان، از حضرت ابو عبد

الله جعفر صادق علیه السلام نقل کرده که حضرت فرمود:

روزی پدرم به جابر فرمود: ای جابر! من با تو کاری دارم، می‌خواهم روزی با هم تنها باشیم. وقتی که با هم تنها شدند، پدرم به جابر فرمود: به من از آن لوحی که در دست مادرم حضرت فاطمه علیها السلام دیدی خبر بده. جابر عرضه داشت: خداوند را شاهد می‌گیرم من روزی به نزد فاطمه دختر رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم رفتم تا که تولد فرزندش حضرت حسین علیه السلام را تبریک بگویم، پس دیدم در دست آن حضرت لوحی سبزرنگ از زیر جرد سبزا، و در آن نوشته‌ای هست که از نور خورشید درخشان‌تر می‌باشد و از مشک از فروبیش معطرتر است. پس من عرض کردم: ای دختر رسول الله، این چیست؟ به من فرمود: این لوحی است که حضرت الله عزوجل آن را به پدرم هدیه داده است. در آن نام پدرم و شوهرم علی و نام سایر اوصیاء بعد از او از فرزندان من نوشته شده است. پس من از حضرتش خواش کردم که آن لوح را به من دهند تا از آن نسخه‌ای بردارم پس چنین نمود و من از آن نسخه‌ای برداشتم. پس حضرت امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم به وی فرمود: آیا می‌خواهی آن نسخه را با نسخه من مقابله کنیم. جابر گفت: بلی. جابر رفت از منزل آن نسخه را آورد که در روی کاغذ نوشته شده بود. پدرم به جابر گفت: تو به صحیفه خودت نگاه کن من هم صحیفه خودم را می‌خوانم. و در آن صحیفه نوشته شده است:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ، أَنْزَلَهُ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ. يَا مُحَمَّدُ! عَظَّمْتُ أَسْمَاءِي، وَاشْكُرْ نِعْمَائِي، وَلَا تَجْهَدْ أَلَايَ، وَلَا تَرْجُ سِوَايَ، وَلَا تَخْشَ غَيْرِي. فَإِنَّهُ مَنْ يَرْجُو سِوَايَ وَيَخْشَى غَيْرِي أَعَذَّبُهُ عَذَابًا لَا أَعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ. يَا مُحَمَّدُ! إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ. وَفَضَّلْتُ وَصِيَّكَ عَلَى الْأَوْصِيَاءِ. وَجَعَلْتُ الْحَسَنَ عَيْبَةً عَلَيَّ مِنْ

بَعْدَ انْقِضَاءِ مُدَّةِ أَبِيهِ. وَ الْحُسَيْنَ خَيْرَ أَوْلَادِ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، فِيهِ تَثْبُتُ
 الْإِمَامَةُ. وَ مِنْهُ يَعْقِبُ عَلِيُّ زَيْنُ الْعَابِدِينَ. وَ مُحَمَّدٌ الْبَاقِرُ لِعِلْمِي، وَ الدَّاعِي إِلَى
 سَبِيلِي عَلَى مِنْهَاجِ الْحَقِّ. وَ جَعَفَرُ الصَّادِقُ فِي الْعَقْلِ وَ الْعَمَلِ. تَنْشُبُ مِنْ بَعْدِهِ
 فَتْنَةُ صَمَاءَ، فَالْوَيْلُ كُلُّ الْوَيْلِ لِلْمُكَذِّبِ بِعَبْدِي وَ خَيْرَتِي مِنْ خَلْقِي مُوسَى. وَ
 عَلِيٍّ الرِّضَا يَقْتُلُهُ عَفْرِيتٌ كَافِرٌ، يُدْفَنُ بِالْمَدِينَةِ الَّتِي بَنَاهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ،
 إِلَى جَنْبِ شَرِّ خَلْقِ اللَّهِ. وَ مُحَمَّدٌ الْهَادِي إِلَى سَبِيلِي، الذَّابُّ عَنْ حَرِيمِي، وَ الْقَائِمُ
 فِي رَعِيَّتِهِ حَسَنٌ أَغْرَ. يَخْرُجُ مِنْهُ ذُو الْإِسْمَيْنِ عَلِيُّ وَ الْحَسَنُ. وَ الْخَلْفُ مَرْحَمَدُ،
 يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ، عَلَى رَأْسِهِ غَمَامَةٌ بَيَضَاءُ تُظِلُّهُ مِنَ الشَّمْسِ، يُنَادِي
 بِلِسَانٍ فَصِيحٍ يُسْمِعُهُ الثَّقَلَيْنِ وَ الْخَافِقَيْنِ، وَ: هُوَ الْمَهْدِيُّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ يَمْلَأُ
 الْأَرْضَ عَدْلًا كَمَا مِلَأَتْ جَوْرًا».^{۱۲۶}

بسم الله الرحمن الرحيم این نوشته‌ای از حضرت الله عزیز و حکیم است، که آن را روح
 الامین بر محمد نازل کرده است. ای محمد! نامه‌ای مرا بزرگ بشمار، و نعمتهایم را شکر
 گذار باش، و الطاف مرا انکار مکن، و به غیر از من به کسی امیدوار مباش، و از غیر من
 هم از کسی نترس. همانا کسی که به غیر من امیدوار باشد، و از غیر من بترسد، او را
 چنان عذاب می‌کنم که تاکنون هیچ کس را مانند او عذاب نکرده باشم. ای محمد!
 همانا من تورا بر پیامبرانم برگزیدم، و وصی تورا به سایر اوصیاء بتری دادم، و حسن را
 صندوقچه علم خودم نمودم تا این که بعد از پایان مدّت (امامت) پدرش جانشین او
 باشد. و حسین را که بهترین اولاد اولین و آخرین می‌باشد، و در (نسل) او تثبیت
 امامت است، و بعد از او هم علیّ زین العابدین (امام) است، و بعد از او محمد که
 شکافنده علم من است، و دعوت‌کننده مردم به راه من بر روش حقّ است، و بعد از او
 جعفر است که در عقل و عمل خود صادق است، و بعد از او دوره تاریکی و فتنه

یکصد و ده حدیث معارفی / ۹۷

می آید. پس وای و تمامی وای (و هلاکت) بر کسی که بنده و منتخب من از میان خلقم، موسی را تکذیب کند. بعد از او هم علی رضا است، او را یک عفریت کافر می کشد، و در شهری دفن می شود که بنده صالح من آن شهر را بنا کرده، و او را در کنار شروترین خلق خداوند دفن می کنند. و پس از او محمد هادی به راه من و دفاع کننده از حریم من، قیام کننده در میان رعیتش کریمانه (و به عدالت) و نیکویی است، و از (نسل) او دو نفر خارج می شوند صاحبان دو نام علی و حسن، و آخر از همه محمد است، که در آخر زمان ظاهر می شود، و بر سرش ابری سفید رنگ است که او را از تابش نور خورشید حفظ می کند، و با زبان بسیار فصیح مردم را صدا می کند. صدایش را به همه انسان ها و ملائکه می شنوند (و یا صدایش را می شنوند). و آن (صدا): این است همان مهدی از آل محمد (که) زمین را چنان که از ستم پر شده با عدالت پرمی کند.

«... دَعَوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ، وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» ۱۲۷

و صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ، وَ ظَالِمِيهِمْ، وَ قَاتِلِيهِمْ، وَ غَاصِبِي حُقُوقِهِمْ، وَ مُخَالِفِيهِمْ، وَ مُنْكَرِي فَضَائِلِهِمْ وَ مَنَاقِبِهِمْ، وَ مُدَّعِي شُؤْنِهِمْ وَ مَرَاتِبِهِمْ، وَ مَنْ قَاسَ بِآلِ مُحَمَّدٍ غَيْرَهُمْ، أَوْ حَرَفَ كَلَامَهُمْ، وَ مَنْ سَمِعَ بِذَلِكَ وَ رَضِيَ بِهِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ أَجْمَعِينَ إِلَى أَبَدِ الْأَبَدِينَ.

يا الله يا الله يا الله

تم بید الفقیر إلى رحمة الله تعالى عبد الزهراء علیها السلام

حیدر حسین حیدر الترتبی الکربلائی عفی الله عن والديه و عنه و غفر لهم

عید الله الأكبر یوم الغدیر سنة ۱۴۳۰

- ۱ - سوره (۵۹) الحشر آیه ۸.
- ۲ - سوره (۵۳) النجم آیه ۴ و ۵.
- ۳ - عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۱ ص ۳۰۷ ب ۲۸ ح و معانی الأخبار: ص ۱۸۰ ح ۱.
وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۹۲ ب ۸ ح ۳۳۲۹۷-۵۲ از العیون، بحار الأنوار: ج ۲ ص ۳۰ ب ۹ ح ۱۳ از المعانی والعیون.
- ۴ - الأمالی، الشیخ الصدوق: ص ۴ ح ۶ والخصال: ج ۱ ص ۲۰۷ ح ۲۷ و معانی الأخبار: ص ۱۸۹ ح ۱.
روضه الواعظین: ج ۱ ص ۲۱۱ و مختصر البصائر: ص ۳۳۹ ح ۱۸/۳۷۲ از شیخ صدوق.
- ۵ - الأمالی، الشیخ الصدوق: ص ۶۴ المجلس ۱۵ ح ۱۱. التّحصین: ص ۵۹۸، بشارة المصطفی: ص ۳۹، مشارق أنوار الیقین: ص ۵۲ مرسل با اختلاف.
- نهج الإیمان: ص ۱۵۴ و بحار الأنوار: ج ۳۸ ص ۹۴ ب ۶۱ ح ۱۰ از الأمالی.
- ۶ - الکافی: ج ۲ ص ۴۱۴ باب ما یکون به العبد مؤمناً... ح ۱.
- ۷ - مائة منقبة من مناقب أمير المؤمنين والأئمة عليهم السلام: ص ۱۱۶ المنقبة ۱۶.
- ۸ - الأمالی، الشیخ الصدوق: ص ۱۹۷ المجلس ۳۶ ح ۲. جامع الأخبار: ص ۱۳ الفصل ۵.
بحار الأنوار: ج ۳۸ ص ۹۷ ب ۶۱ ح ۱۴ از الأمالی.
- ۹ - الکافی: ج ۱ ص ۱۸۴ باب معرفة الإمام و الردّ إليه ... ح ۹. بصائر الدرجات: ص ۴۹۷ ب ۱۶ ح ۸. منتخب البصائر: ص ۵۵. تفسیر فرات: ص ۱۴۲ ح ۱۴۲-۱۷۴.
- ۱۰ - سوره (۲۳) المؤمنون آیه ۷۵: «وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاجِبُونَ».
- ۱۱ - الإحتجاج: ج ۱ ص ۲۲۷، مناقب آل أبي طالب عليهم السلام: ج ۲ ص ۲۴، تفسیر فرات: ص ۱۴۲ ح ۱۷۴-۱۴۲.
- بحار الأنوار: ج ۲۳ ص ۳۲۸ ب ۱۹ ح ۹ از الإحتجاج، و ج ۲۴ ص ۲۴۸ ب ۶۲ ح ۲ و ج ۴۰ ص ۲۰۵ ب ۹۴ ح ۱۲ از المناقب از أمير المؤمنين و امام محمد باقر علیهما السلام.

- ١٢ - تحف العقول: ص ١٧١، بشارة المصطفى: ص ٢٤.
وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١٠٣ ح ٣٣٣٢٨ از تحف العقول.
- ١٣ - بحار الأنوار: ج ٢٩ ص ٥٥٨ - از كتاب الإرشاد لِكَيْفِيَّةِ الطَّلَبِ فِي أُمَّةِ الْعِبَادِ تصنيف محمد بن الحسن الصَّفَّارِ از اصحاب امام حسن الزكيّ العسكري عليه السّلام.
- ١٤ - الخصال، حديث الأربعمائة: ج ٢ ص ٦٢٦ ح ١٠.
از آن: بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ٨٨ ب ٤ ح ٣٩ و ج ١٠ ص ١٠٤ ب ٧ ح ١.
- ١٥ - تفسير القمي: ج ٢ ص ١٠٤ - فَإِنَّهُ حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَنْدَبٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ أَسْأَلُ عَنْ تَفْسِيرِ هَذِهِ الْآيَةِ: «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ... وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»، فَكَتَبَ إِلَيَّ الْجَوَابَ: أَمَّا بَعْدُ.
و تفسير فرات الكوفي: ص ٢٨٣ ح ٣٨٤ - حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ مَعْنَعًا عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَنْدَبٍ قَالَ: أَخْرَجَ إِلَيْنَا صَحِيفَةٌ فَذَكَرَ أَنَّ أَبَاهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: جَعَلْتَ فِدَاكَ إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ وَضَعُفْتُ وَعَجَزْتُ عَنْ كَثِيرٍ مِمَّا كُنْتُ أَقْوَى عَلَيْهِ، فَأَحَبُّ جَعَلْتَ فِدَاكَ أَنْ تَعَلِّمَنِي كَلَامًا يَقَرِّبُنِي مِنْ رَبِّي وَيَزِيدُنِي فَهْمًا وَعِلْمًا. فَكَتَبَ إِلَيْهِ: قَدْ بَعَثْتُ إِلَيْكَ بِكِتَابٍ فَاقْرَأْهُ وَتَفَهَّمْهُ ... قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ... مَانَدُ تَفْسِيرِ قَمِي بَا اِنْدَكَ اخْتِلَافِي.
- و تفسير فرات الكوفي: ٢٨٥ ح ٣٨٥ - حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ [مَعْنَعًا]، عَنْ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ: كَتَبَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَنْدَبٍ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: جَعَلْتَ فِدَاكَ إِنِّي فِي ضَعْفٍ فَقَوِي. قَالَ: فَأَمَرَ عَلِيَّ الْحَسَنَ ابْنَهُ أَنْ اِكْتُبَ إِلَيْهِ كِتَابًا. قَالَ: فَكَتَبَ الْحَسَنُ: ... مَنْ فَارَقَنَا هَلَكَ - مَانَدُ تَفْسِيرِ قَمِي بَا اِنْدَكَ اخْتِلَافِي -.
- ١٦ - الكافي: ج ٢ ص ١٨ باب دعائم الإسلام ... ح ٣ والمحاسن: ج ١ ص ٢٨٦ ب ٤٦ ح ٤٢٩.
- ١٧ - الخصال: ج ١ ص ٢٧٧ ح ٢١.
- از آن: وسائل الشيعة: ج ١ ص ٢٣ ب ١ ح ٢٤ و بحار الأنوار: ج ٦٥ ص ٣٧٦ ب ٢٧ ح ٢١.
- ١٨ - بصائر الدرجات: ص ١٠ ب ٦ ح ٥.

از آن: بحارالأنوار ج ۲ ص ۹۱ ب ۱۴ ح ۱۷.

۱۹- الکافی: ج ۱ ص ۴۰۰ ح ۵، بصائرالدرجات: ص ۹ ب ۶ ح ۳.

بحارالأنوار ج ۲ ص ۹۱ ب ۱۴ ح ۱۹ و ج ۱۰ ص ۳۱۷ ب ۳ ح ۱۳.

۲۰- الکافی: ج ۱ ص ۳۹۹ ح ۳، بصائرالدرجات: ص ۱۰ ب ۶ ح ۴.

از هردو: بحارالأنوار ج ۲ ص ۹۲ ب ۱۴ ح ۲۰ و ج ۴ ص ۳۳۵ ب ۸ ح ۲۱.

۲۱- الکافی: ج ۱ ص ۴۹ باب التوادر ... ح ۸.

۲۲- الکافی: ج ۱ ص ۳۹۹ باب أنه ليس شيء من الحق في ... ح ۲.

۲۳ - الکافی: ج ۱ ص ۲۱۰ باب أن أهل الذكر الذين ... ح ۱، بصائرالدرجات: ص ۴۰ ب ۱۹ ح ۱۳ ...

عن أبي جعفر عليه السلام في قول الله تعالى: «فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»، قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «وَالْأَيُّمَةُ هُمْ أَهْلُ الذِّكْرِ، (وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ)، قَالَ: نَحْنُ قَوْمُهُ، وَنَحْنُ الْمُسْأَلُونَ.

وبصائرالدرجات: ص ۳۷ ب ۱۸ ح ۶ ... عن أبي جعفر عليه السلام في قول الله تبارك وتعالى: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ»، قال: الذِّكْرُ الْقُرْآنُ، وَنَحْنُ قَوْمُهُ، وَنَحْنُ الْمُسْأَلُونَ.

وبصائرالدرجات: ص ۳۷ ب ۱۸ ح ۱ و الکافی: ج ۱ ص ۲۱۱ باب أن أهل الذكر ... ح ۵ ... عن أبي عبد الله عليه السلام في قول الله تعالى: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ»، قال: الذِّكْرُ الْقُرْآنُ، وَنَحْنُ قَوْمُهُ، وَنَحْنُ الْمُسْأَلُونَ.

وتفسير القمي: ج ۲ ص ۲۸۶ ... عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قلت له: قوله: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ؟» فقال: الذِّكْرُ الْقُرْآنُ، وَنَحْنُ قَوْمُهُ، وَنَحْنُ الْمُسْأَلُونَ.

۲۴- ثواب الأعمال: ص ۱۴ و الخصال: ج ۲ ص ۴۳۲ والمحاسن: ج ۱ ص ۱۳ ب ۸ ح ۳۸ وبشارة المصطفى: ص ۲۶۹.

بحارالأنوار ج ۲۷ ص ۵۳ ب ۱ ح ۵ و ج ۶۵ ص ۳۷۷ ب ۲۷ ح ۲۴.

۲۵- الأمالي، الشيخ الصدوق: ص ۲۶۸ المجلس ۴۵ ح ۱۴، و فضائل الأشهر الثلاثة: ص ۸۶

ح ٦٥ و ص ١١٢ ح ١٠٦، وروضة الواعظين: ج ١ ص ٤٢ باب في فضل التوحيد.
وسائل الشيعة: ج ١ ص ٢٥ ب ١ ح ٢٩ و بحار الأنوار: ج ٦٥ ص ٣٧٦ ب ٢٧ ح ٢٢ از الأمالي، و
بحار الأنوار: ج ٩٣ ص ٢٥٧ ب ٣٠ ذيل حديث ٣٩ از الفضائل.

٢٦- الكافي: ج ١ ص ٢١٠ ح ٢.

از آن: وسائل الشيعة: ج ١٧ ص ٦٤ ب ٧ ح ٣٣٢٠.

٢٧- وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١١٩ ب ٩ ح ٣٣٣٦٦ از رسالة الراوندي قدس سره في أحوال أحاديث
أصحابنا رضی الله عنهم.

٢٨ - كفاية الأثر: ص ٢٥٥ ب ٣٤ ح ١.

از آن: بحار الأنوار: ج ٣٦ ص ٤٠٣ ب ٤٦ ح ١٥.

٢٩- بحار الأنوار: ج ٢٦ ص ١٥٨ ب ١١ ح ٥ از كتاب المحتضرات كتاب سيد حسن كبش: باسناده إلى
يونس بن ظبيان، عن أبي عبد الله عليه السلام أنه قال له:.

٣٠- صفات الشيعة: ص ٣ ح ٤.

٣١- معاني الأخبار: ص ٣٩٩ باب نوادر المعاني ... ح ٥٧.

٣٢- رجال الكشي (إختيار معرفة الناقلين): ص ٣ الجزء ١ ح ٤.

از آن: بحار الأنوار: ج ٢ ص ٨٢ ب ١٤ ح ٢.

٣٣- الكافي: ج ٨ ص ١٢٤ ح ٩٥ و رجال الكشي (إختيار معرفة الناقلين): ص ٤٥٤ ح ٨٥٩ به اختصار.

٣٤- عيون أخبار الرضا عليه السلام: ص ٣٠٣ ب ٢٨ ح ٦٣، بشارة المصطفى صلى الله عليه وآله:
ص ٢٢١.

بحار الأنوار: ج ٢ ص ١٥ ب ١٦ ح ١١ و ج ٢٦ ص ٢٣٩ ب ٤ ح ١ و وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١٢٨ ب ١٠
ح ٣٣٣٩٤ از العيون.

٣٥- صفات الشيعة: ص ٣ ح ٢.

- از آن: الوسائل: ج ۲۷ ص ۱۱۶ ب ۹ ح ۳۳۵۸ و بحارالأنوار: ج ۶۵ ص ۱۶۷ ب ۱۹ ح ۲۴.
- ۳۶- مستطرفات السرائر: ص ۶۴۰ از کتاب أنس العالم تصنيف صفوانی.
- از آن: بحارالأنوار: ج ۲۷ ص ۵۸ ب ۱ ح ۱۹.
- ۳۷- الكافي: ج ۸ ص ۳۱۱ و ۳۱۲ ح ۴۸۵.
- از آن: الوسائل: ج ۲۷ ص ۱۸۵ ب ۱۳ ح ۳۳۵۵۶-۲۵.
- ۳۸- الكافي: ج ۱ ص ۴۴۱ أبواب التاريخ، باب مولد النبي صلى الله عليه وآله ووفاته ح ۸ و الأمالي، الشيخ الصدوق: ص ۶۰۴ المجلس ۸۸ ح ۴.
- تأويل الآيات الظاهرة: ص ۱۹۱ و بحارالأنوار: ج ۱۶ ص ۳۶۸ ب ۱۱ ح ۷۸ از الكافي، و بحارالأنوار: ج ۳۷ ص ۲۹۵ ب ۵۴ ح ۱۰ از الأمالي.
- ۳۹- الكافي: ج ۱ ص ۳۲ باب صفة العلم و... ح ۱.
- از آن: وسائل الشيعة: ج ۲۷ ص ۴۳ ب ۶ ح ۳۳۱۶۷.
- ۴۰- دعائم الإسلام: ج ۲ ص ۵۳۴ كتاب آداب القضاة... ح ۱۸۹۹.
- از آن: مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۲۴۵ ب ۴ ح ۲۱۲۴۵-۱۲ و ج ۱۷/۳۴۷ ب ۱ ح ۲۱۵۴۲-۱.
- رک. بحارالأنوار: ج ۷۵ ص ۲۲۹ ب ۲۳ ح ۱۰۷ از تحف العقول: ص ۳۱۵-۳۲۲.
- ۴۱- اليقين: ص ۳۴۹-۳۵۸ ب ۱۲۷ و التّحصين، السيّد عليّ بن طاووس قدّس سرّه: ص ۵۸۹ ب ۲۹. روضة الواعظين: ج ۱ ص ۹۸ و الإحتجاج: ج ۱ ص ۶۵ و الصّراط المستقيم: ج ۱ ص ۳۰۱ و العدد القويّة: ص ۱۸۰.
- بحارالأنوار: ج ۳۷ ص ۲۱۵ ب ۵۲ ح ۸۶ از الإحتجاج و اليقين.
- ۴۲- كنزالفوائد، الكراجكي: ج ۱ ص ۳۵۲.
- از آن: وسائل الشيعة: ج ۲۷ ص ۱۶۹ ب ۱۲ ح ۳۳۵۱۵، و بحارالأنوار: ج ۲ ص ۲۶۰ ب ۳۱ ح ۱۷ و ج ۲۸/۷۱ ب ۱۸ ح ۷ و مستدرک الوسائل: ج ۱۲ ص ۲۱۷ ب ۱۴ ح ۱۳۹۲۴-۲.
- ۴۳- الكافي: ج ۱ ص ۵۸ باب البدع والرأي و المقاييس ح ۱۹.

از آن: الوافي: ج ١ ص ٢٦٠ ح ٢٠١-٢٤، و مرآة العقول: ج ١ ص ٢٠٠.

٤٤ - الكافي: ج ١ ص ٥٨ ح ١٩ و نهج البلاغة صبحي الصالح: ص ٢٠٢ الكلمة ١٤٥: ... و ما أُحْدِثْتُ بِدَعَةٍ إِلَّا تَرِكَ بِهَا سُنَّةً، فَاتَّقُوا الْبِدْعَ، وَ الزُّمُومَ الْمُسْهِعَ، إِنَّ عَوَازِمَ الْأُمُورِ أَفْضَلُهَا، وَإِنَّ [مُحْدَثَاتِهَا] مُحْدَثَاتِهَا شَرُّهَا،

٤٥ - بصائر الدرجات: ص ١٤٨ ب ١٣ ح ٧.

از آن: بحار الأنوار: ج ٢٦ ص ٣٥ ب ١ ح ٦٠ و مستدرک الوسائل: ج ١٨ ص ١١ ب ٨٣ ح ٨ به اختصار.

٤٦ - الأمالي، الشيخ الطوسي: ج ٢ ص ١٤٤.

و مكارم الأخلاق: ص ٤٥٨ إلى ٤٦٣ الفصل ٥- يقول مولاي أبي طول الله عمره الفضل بن الحسن: هذه الأوراق من وصية رسول الله صلى الله عليه وآله لأبي ذر الغفاري رضي الله عنه التي أخبرني بها الشيخ المفيد أبو الوفاء عبد الجبار بن عبد الله المقرئ الرازي و الشيخ الأجل الحسن بن الحسين بن الحسن أبي جعفر محمد بن بابويه رضي الله عنهما إجازة قال: أُملي علينا الشيخ الأجل أبو جعفر محمد بن الحسن الطوسي قدس سره، و أخبرني بذلك الشيخ العالم الحسين بن الفتح الواعظ الجرجاني في مشهد الرضا عليه السلام قال: أخبرنا الشيخ الإمام أبو علي الحسن بن محمد الطوسي قال: حدّثني أبي الشيخ أبو جعفر قدس سره قال: أخبرنا جماعة، عن أبي المفضل محمد بن عبد الله بن محمد بن المطلب الشيباني قال: حدّثنا أبو الحسين رجاء بن يحيى العبرتي الكاتب سنة أربع عشرة و ثلاثمائة و فيها مات قال: حدّثنا محمد بن الحسين بن ميمون قال: حدّثني عبد الله بن عبد الرحمن الأصم، عن الفضيل بن يسار، عن وهب بن عبد الله الهناء [الهنائي] قال: حدّثني أبو حرب بن أبي الأسود الدؤلي، عن أبي الأسود قال: قدمت الرّيدة فدخلت على أبي ذر جندب بن جنادة رضي الله عنه فحدّثني أبو ذر قال: دخلت ذات يوم في صدر نهارة على رسول الله صلى الله عليه وآله في مسجده فلم أر في المسجد أحداً من الناس إلا رسول الله صلى الله عليه وآله و عليّ عليه السلام إلى جانبه جالس فاغتنمت خلوة المسجد فقلت: يا رسول الله! بأبي أنت و أمي أوصني بوصية ينفعني الله بها. فقال:..

- ٤٧- الکافی: ج ١ ص ٣٢ باب صفة العلم و ... ح ٤ و ج ٥ ص ٨٧ ح ٢ و تحف العقول: ص ٢٩٢ و دعائم الإسلام: ج ٢ ص ٢٥٥ الفصل ١٥ ح ٩٦٩.
- ٤٨- المحاسن: ج ١ ص ٥ ب ١ ح ١١ و تحف العقول: ص ٤٤٦.
- بحار الأنوار: ج ١ ص ٢١٣ ب ٦ ح ١١ از المحاسن.
- ٤٩- الکافی: ج ١ ص ٦٧ ح ١٠ و من لا يحضره الفقيه: ج ٣ ص ٨ ح ٣٢٣٣ و تهذيب الأحكام: ج ٦ ص ٣٠١ ب ٩٢ ح ٥٢ والإحتجاج: ص ٣٥٦.
- ٥٠- الکافی: ج ١ ص ٣١ باب فرض العلم و ... ح ٦ و المحاسن: ج ١ ص ٢٢٩ ب ١٥ ح ١٦٣.
- ٥١- المقنعة: ص ٥٩١.
- از آن: وسائل الشيعة: ج ١٧ ص ٣٨٢ ح ٢٢٧٩٧.
- ٥٢- الکافی: ج ٢ ص ١٣٠ باب ذمّ الدنيا و الزهد ... ح ١٠ و مجموعة ورام: ج ٢ ص ١٩٢ الجزء و مشكاة الأنوار: ص ١١٤ الفصل ٣.
- ٥٣- الکافی: ج ١ ص ٣٣ باب صفة العلم و ... ح ٦.
- از آن: وسائل الشيعة: ج ٢١ ص ٤٧٧ ب ٨٤ ح ٢٧٦٣١.
- ٥٤- الإحتجاج: ج ١ ص ١٥ و التفسير المنسوب إلى الإمام الحسن الزكيّ العسكري عليه السلام: ص ٣٣٩ ح ٢١٤ مانند آن باختلافی.
- از آن دو: بحار الأنوار: ج ٢ ص ٢ ح ١. تأويل الآيات: ج ١ ص ٧٤ ح ٤٨ و تفسير البرهان: ج ١ ص ١٢٢ ح ١٥ از تفسیر امام عليه السلام.
- ٥٥- الکافی: ج ١ ص ٤٣ باب المستأكل ... ح ٥. و این الحديث در: أعلام الدّین، الدّعائم، العدد القويّة، كشف الغمّة والعوالي است مراجعه كنيد.
- ٥٦- أعلام الدّین: ص ٢٩٦.
- از آن: بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٩٤ ح ١٠٨.
- ٥٧- نهج البلاغة: ص ٤٨٣ الكلمة ٩٠ و غرر الحكم: ص ٤٨ الكلمة ٢٦٠.

- ۵۸- المحاسن: ص ۲۳۳ والإرشاد، الشيخ المفيد: ج ۱ ص ۳۳۰.
بجاراتنواز ج ۲ ص ۴۳ ب ۱۰ ح ۹ از المحاسن.
- ۵۹- الكافي: ج ۱ ص ۷۰ باب الأخذ بالسنة و شواهد الكتاب ... ح ۸ و المحاسن: ج ۱ ص ۲۲۳
ب ۱۱ ح ۱۳۹.
- ۶۰- مشكاة الأنوار: ص ۳۲۸ ب ۹.
وسائل الشيعة: ج ۲۷ ص ۱۷۲ ب ۱۲ ح ۳۳۵۲۴ از خط شهيد أول قدس سره.
- ۶۱- رجال الكشي (اختيار معرفة الناقلين): ص ۳ الجزء الأول ح ۲.
از آن: وسائل الشيعة: ج ۲۷ ص ۱۴۹ ب ۱۱ ح ۳۳۴۵۳ و بجاراتنواز ج ۲ ص ۸۲ ب ۱۴ ح ۱.
- ۶۲- الغيبة، النعماني: ص ۱۴۱ ب ۱۰ ح ۲.
از آن: بجاراتنواز ج ۵۱ ص ۱۱۲ ب ۲ ح ۸.
- ۶۳ - سورة (۳۶) يس صلى الله عليه وآله آية ۳۱.
۶۴- من لا يحضره الفقيه: ج ۴ ص ۳۹۸ ح و الأمالي، الشيخ الصدوق: ص ۱۶۸ المجلس ۳۲ ح ۱ و
الأمالي، الشيخ الطوسي: ص ۵۲۱ المجلس ۱۸ ح ۱۱۴۹- ۵۶ ... عن الصادق، عن آبائه، عن علي
عليهم السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: إذا كان يوم القيامة وزن مداد العلماء
بدماء الشهداء، فيرجح مداد العلماء على دماء الشهداء.
- بجاراتنواز ج ۲ ص ۱۶ ب ۸ ح ۳۵ از الأمالي طوسي، و ج ۲ ص ۱۴ ب ۸ ح ۲۶ از الأمالي صدوق.
- ۶۵- تفسير العياشي: ج ۱ ص ۱۵۱ ح ۴۹۸.
از آن: بجاراتنواز ج ۱ ص ۲۱۵ ب ۶ ح ۲۵.
- ۶۶- الكافي: ج ۱ ص ۳۸ باب فقد العلماء ... ح ۲.
۶۷- قرب الإسناد: ص ۱۲۴ و الكافي: ج ۱ ص ۳۸ باب فقد العلماء ... ح ۳ و ج ۳ ص ۲۵۴ باب نوادر
... ح ۱۳ و علل الشرائع: ج ۲ ص ۴۶۲ ب ۲۲۲ ح ۲.
- وسائل الشيعة: ج ۳ ص ۲۸۳ ب ۸۸ ح ۳۶۶۰ و ج ۵ ص ۱۸۷ ب ۴۲ ح ۶۲۸۹ و بجاراتنواز ج ۷۹

ص ١٧٧ ب ٢٠ ح ١٨.

٦٨- التفسير المنسوب إلى الإمام الحسن الزكيّ العسكري عليه السلام: ص ٣٥٠ ح ٢٣٦.

از آن: الإحتجاج: ج ١ ص ١٩.

٦٩- كمال الدّين: ج ٢ ص ٤٨٣ ب ٤٥ و الغيبة، الشّیخ الطّوسي: ص ٢٩٠ ح ٤ و الإحتجاج: ج ٢

ص ٤٦٩ و إعلام الوری: ص ٤٥٢ الفصل ٣ و الخرائج و الجرائح: ج ٣ ص ١١١٣ و كشف الغمّة:

ج ٢ ص ٥٣١ الفصل ٣ و منتخب الأنوار المضيئة: ص ١٢٢ الفصل ٩.

وسائل الشّیعة: ج ٢٧ ص ١٤٠ ب ١١ ح ٣٣٤٢٤، بحار الأنوار: ج ٢ ص ٩٠ ب ١٤ ح ١٣ و ج ٥٣ ص ١٨٠

ب ٣١ ح ١٠ و ج ٧٥ ص ٣٨٠ ب ٣٠ ح ١.

٧٠- الكافي: ج ١ ص ٥٤ باب البدع و... ح ٢ و عوالی اللّآلی: ج ٤ ص ٧٠ الجملة ٢ ح ٣٩ و نهج الحق:

ص ٣٧ و منية المرید: ص ١٨٦.

وسائل الشّیعة: ج ١٦ ص ٢٦٩ ب ٤٠ ح ٢١٥٣٨، بحار الأنوار: ج ١٠٥ ص ١٥ اجازة ٢٨.

٧١- بحار الأنوار: ج ٥٤ ص ٢٣٤.

٧٢- إرشاد القلوب: ج ١ ص ٦٩ ب ١٧.

٧٣- رجال الكشيّ (إختيار معرفة الناقلين): ص ٤٩٣ ح ٩٤٦ و علل الشّرايع: ج ١ ص ٢٣٥ ب ١٧١

ح ١ و عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ١ ص ١١٢ ب ١٠ ح ٢ و الغيبة، الشّیخ الطّوسي: ص ٦٣.

بحار الأنوار: ج ٤٨ ص ٢٥٢ ب ١٠ از رجال کشی و العلل و الغيبة. وسائل الشّیعة: ج ١٦ ص ٢٧١

ب ٤٠ ح ٢١٥٤٦ از العيون.

٧٤- الكافي: ج ٢ ص ٣٧٥ باب محالسة أهل المعاصي... ح ٤.

(تنبيه الخواطر) مجموعة ورام: ج ٢ ص ١٦٢ جزء ٢ مانند آن و مرسل.

از آن: كتاب الوافي: ج ١ ص ٢٤٥ ح ١٨٢- ٥ و الشافي، فيض كاشاني: ص ١١٠ ح [١٣٧] ٦ و

وسائل الشّیعة: ج ١٦ ص ٢٦٧ ب ٣٩ ح ١ و الفصول المهمّة في أصول الأئمّة (تكملة الوسائل): ج ٢

ص ۲۳۲ ح ۱۷۲۳ و هداية الأئمة إلى أحكام الأئمة عليهم السلام: ج ۵ ص ۵۹۴ ح ۱۴۹ و مجمع البحرين: ج ۲ ص ۱۳۶ مادة (غيب) ومنهاج البراعة في شرح نهج البلاغة (خوئي): ج ۱۳ ص ۸۶ و ج ۱۵ ص ۳۲۲ و بحار الأنوار ج ۷۱ ص ۲۰۲ ب ۱۴ ح ۴۱ و ج ۷۲ ص ۱۶۱ ب ۵۷ و ج ۷۲ ص ۲۳۵ ب ۶۶.

۷۵- كتاب الطرف: ص ۱۱۶ الطرفة الأولى.

از آن: وسائل الشيعة: ج ۱ ص ۴۰۰ ب ۱۵ ح ۱۰۴۴، بحار الأنوار ج ۲ ص ۲۶۰ ب ۳۱ ح ۱۲ و ج ۱۸ ص ۲۳۲ ب ۱ ح ۷۵ و در آن است: وَرَفَعُهَا إِلَى الْإِمَامِ، و ج ۶۵ ص ۳۹۲ ب ۲۷ ح ۴۱ و در آن است: إِلَى الْوُصُولِ إِلَى الْإِمَامِ، و ج ۷۷ ص ۲۹۴ ب ۳ ح ۴۹ و مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۲ ب ۱۲ ح ۲۱۴۷۳-۲.

۷۶- الكافي: ج ۱ ص ۶۷ باب إختلاف الحديث ... ح و من لا يحضره الفقيه: ج ۳ ص ۸ باب الإتفاق على عدلين ... ح ۳۲۳ و تهذيب الأحكام: ج ۶ ص ۳۰۱ ب ۹۲ ح ۵۲ و الإحتجاج: ج ۲ ص ۳۵۵ و عوالي اللآلي: ج ۴ ص ۱۳۳ الجملة ۲ ح ۲۳۱.

وسائل الشيعة: ج ۲۷ ص ۱۵۷ ب ۱۲ ح ۳۳۴۷۲ از الكافي والفقيه و التهذيب، مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۱ ب ۱۲ ح ۲۱۴۷۲-۱ از الإحتجاج.

۷۷- مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۳ ب ۱۲ ح ۲۱۴۷۸-۷ از عوالي اللآلي، و ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ح ۲۱۴۸۱-۱۰ از تنبيه الخواطر مانند آن.

۷۸- التمهيد: ص ۷۴ ب ۹ ح ۱۷۱.

از آن: بحار الأنوار ج ۶۴ ص ۳۱۰ ب ۱۴ ح ۴۵ و مستدرک الوسائل: ج ۱۱ ص ۱۷۸ ب ۴ ح ۱۲۶۸۶-۲۲ و در آن است: وَبَاطِنٍ وَظَاهِرٍ، و ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ح ۲۱۴۸۰.

۷۹- الأمالي، الشيخ الطوسي: (در الأمالي چاپ شده نمی باشد) و مجموعة ورام: ج ۲ ص ۶۲ الجزء ۲ و مكارم الأخلاق: ص ۴۶۷ الفصل ۵ و در آن است: الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنَ الشَّيْءِ، أعلام الدّين: ص ۱۹۹.

بحار الأنوار ج ۷۴ ص ۷۵ ح ۳ از المكارم، مستدرک الوسائل: ج ۱۱ ص ۲۶۴ ب ۲۰ ح ۱۲۹۵۱-۶ و

ج ١٧ ص ٣٢٣ ب ١٢ ح ٢١٤٧٦-٥ از الأمالي.

٨٠- من لایحضره الفقیه: ج ٤ ص ٤٠٠ ح ٥٨٥٨ و الأمالي، الشیخ الصدوق: ص ٣٠٥ المجلس ٥٠ ح ١ و

الخصال: ج ١ ص ١٥٣ ح ١٨٩ و معانی الأخبار: ص ١٩٦ باب معنی الغایات ... ح ٢.

وسائل الشیعة: ج ٢٧ ص ١٦٢ ب ١٢ ح ٣٣٤٩١ از الفقیه و الأمالي و الخصال، بحار الأنوار: ج ٢

ص ٢٥٨ ب ٣١ ح ١ از الأمالي، و ج ٦٩ ص ٢٠٣ ب ١٠٦ ح ١ از المعانی و الأمالي، و ج ٧٤ ص ١٢٦

ب ٦ ح ٣٠ از المعانی.

٨١- من لایحضره الفقیه: ج ٤ ص ٧٥ باب نوادر الحدود ... ح ٥١٤٩ و عوالي اللآلی: ج ٣ ص ٥٤٨

باب الحدود ... ح ١٥.

وسائل الشیعة: ج ٢٧ ص ١٦١ ب ١٢ ح ٣٣٤٩٠ و ص ١٧٥ ح ٣٣٥٣١ از الفقیه.

٨٢- نهج البلاغة: ص ٤٢٦-٤٣٣ ک ٥٣.

از آن: بحار الأنوار: ج ٣٣ ص ٦٠٤ ب ٣٠ ح ٧٤٤٤.

٨٣- الکافی: ج ٨ ص ٦٣ ح ٢٢ و نهج البلاغة: ص ١٢١ الخطبة و غرر الحکم: ص ١٢٣ ح ٢١٣٤.

وسائل الشیعة: ج ٢٧ ص ١٦٠ ب ١٢ ح ٣٣٤٨٣ و بحار الأنوار: ج ٣٤ ص ١٠٥ ب ٣١ از نهج البلاغة،

و بحار الأنوار: ج ٣١ ص ٥٥٤ از الکافی.

٨٤- نهج البلاغة: ص ٤١٦ کتاب ٤٥-٤٥.

از آن: وسائل الشیعة: ج ٢٧ ص ١٥٩ ب ١٢ ح ٣٣٤٨٠، و بحار الأنوار: ج ٣٣ ص ٤٧٣ ب ٢٩ ح ٦٨٦

و ج ٤٠ ص ٣٤٠ ب ٩٨ ح ٢٧ و ج ٧٢ ص ٤٤٨ ب ٨٩ ح ١٢.

٨٥- نهج البلاغة: ص ٨١ الخطبة ٣٨ و غرر الحکم: ص ٧٢ فی الشبهات ... الكلمة ١٠٨٣ تا قول

حضرت علیه السلام: وَ دَلِيلُهُمُ الْعَمَى.

وسائل الشیعة: ج ٢٧ ص ١٦١ ب ١٢ ح ٣٣٤٨٧ تا: وَ دَلِيلُهُمُ الْعَمَى، و بحار الأنوار: ج ٦٧ ص ١٨١

ب ٥٢ از نهج البلاغة.

٨٦- نهج البلاغة: ص ٥٧ الخطبة ١٦ و غرر الحکم: ص ٤٧٢ الكلمة ١٠٧٨٦ و ١٠٧٨٧ و مجموعة

- ورّام: ج ۲ ص ۸ الجزء ۲ و أعلام الدّين: ص ۱۴۷ باب صفة المؤمن
- وسائل الشّيعه: ج ۲۷ ص ۱۶۱ ب ۱۲ ح ۳۳۴۸۸ و بحار الأنوار ج ۳۲ ص ۴۷ ب ۱ ح ۳۰ از نهج البلاغة، و بحار الأنوار ج ۷۵ ص ۳ تتمه باب ۱۵ ح ۵۱ از كتاب مطالب السّؤل محمد بن طلحة.
- ۸۷- الأمالي، الشّيخ المفيد: ص ۲۸۳ المجلس ۳۳ ح ۹ و الأمالي، الطّوسي: ص ۱۱۰ المجلس ۴ ح ۱۶۸- ۲۲ از شيخ مفيد.
- بحار الأنوار ج ۲ ص ۲۵۸ ب ۳۱ ح ۴ و وسائل الشّيعه: ج ۲۷ ص ۱۶۷ ب ۱۲ ح ۳۳۵۰۹ از الأمالي شيخ طوسي.
- ۸۸- الأمالي، الشّيخ المفيد: ص ۲۲۰ المجلس ۲۶ ح ۱ و الأمالي، الشّيخ الطّوسي: ص ۷ المجلس ۱ ح ۸ و كشف الغمّة: ج ۱ ص ۵۳۵.
- بحار الأنوار ج ۴۲ ص ۲۰۲ ب ۱۲۷ ح ۷ و ج ۷۵ ص ۹۸ ب ۱۸ ح ۱ از الأمالي شيخ مفيد و طوسي، وسائل الشّيعه: ج ۲۷ ص ۱۶۷ ب ۱۲ ح ۳۳۵۱۰ از الأمالي ابن الطّوسي.
- ۸۹- تفسير العيّاشي: ج ۱ ص ۸ ح ۲ و رسالة في المهر، الشّيخ المفيد: ص ۳۰.
- وسائل الشّيعه: ج ۲۷ ص ۱۷۱ ب ۱۲ ح ۳۳۵۲۰ از تفسير، مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ح ۲۱۴۸۴- از رسالة المهر.
- ۹۰- مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ضمن ح ۲۱۴۸۲- ۱۱ از غرر الحکم.
- ۹۱- عيون الحکم و المواعظ، الّليثي: ص ۶۸ الفصل ۱ ح ۱۷۲۲ و غرر الحکم: ص ۱۲۵ ح ۲۱۸۵.
- ۹۲- نهج البلاغة: ص ۴۸۸ الحکمة ۱۱۳ و روضة الواعظين: ج ۲ ص ۴۳۴ و مشکاة الأنوار ص ۱۱۵ الفصل ۳.
- وسائل الشّيعه: ج ۲۷ ص ۱۶۱ ب ۱۲ ح ۳۳۴۸۶ و بحار الأنوار ج ۲ ص ۲۶۰ ب ۳۱ ح ۱۵ و ج ۶۶ ص ۴۰۹ ب ۳۸ ح ۱۲۲ و مستدرک الوسائل: ج ۱۲ ص ۴۶ ب ۶۲ ح ۱۳۴۸۰- ۱۷ از نهج البلاغة، بحار الأنوار ج ۶۷ ص ۳۱۶ ب ۵۸ ح ۲۳ از الرّوضة و ج ۷۵ ص ۱۳ تتمه باب ۱۵ ح ۷۱ از مطالب السّؤل.

- ۹۳- مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ح ۲۱۴۸۲- ۱۱ از غررالحکم.
- ۹۴- الخصال: ج ۱ ص ۱۶ ح ۵۶ و تحف العقول: ص ۴۸۹ - و روي عن الإمام الخالص الهادي أبي محمد الحسن بن عليّ عليهم السلام:..
- بجارالأنواز ج ۲ ص ۲۵۸ ب ۳۱ ح ۲ و ج ۶۷ ص ۳۰۵ ب ۵۷ ح ۲۵ و ج ۶۸ ص ۲۰۶ ب ۶۵ ح ۱۴ و ج ۷۰ ص ۳۴۹ ب ۱۳۷ ح ۴۲ و ج ۷۵ ص ۱۹۲ ب ۲۳ ح ۵ از الخصال، مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۳۲۴ ب ۱۲ ح ۲۱۴۸۳- ۱۲ از کتاب الغایات، جعفر بن أحمد القميّ.
- ۹۵- تفسیر علیّ بن ابراهیم القميّ: ج ۱ ص ۳۱۱.
- از آن: بجارالأنواز ج ۲ ص ۲۹۸ ب ۳۴ ح ۱۹ و وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۱۷۲ ب ۱۲ ح ۳۳۵۲۲ و در آن است: یَوْمَ یَلْقَوْنَهُ.
- ۹۶- الکافی: ج ۱ ص ۵۰ باب التّوادر... ح ۹ و کتاب الزّهد، حسین بن سعید اهوازی: ص ۱۹ ب ۲ ح ۴۱- ... عن أحدهما علیهما السلام مانند آن تا: اَهْلُکَکَ، و المحاسن: ج ۱ ص ۲۱۵ ب ۸ ح ۱۰۲ عن أحدهما علیهما السلام مانند آن.
- وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۱۵۴ ب ۱۲ ح ۳۳۴۶۵ از الکافی و المحاسن، و الوسائل: ج ۲۷ ص ۱۵۷ ب ۱۲ ح ۳۳۴۷۶ از کتاب الزّهد.
- ۹۷- المحاسن: ج ۱ ص ۲۰۴ ب ۴ ح ۵۳ و الکافی: ج ۱ ص ۵۰ باب التّوادر... ح ۱۲.
- وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۱۶۸ ب ۱۲ ح ۳۳۵۱۲ و بجارالأنواز ج ۲ ص ۱۱۸ ب ۱۶ از المحاسن، و الوسائل: ج ۲۷ ص ۲۴ ب ۴ ح ۳۳۱۰۹ و ص ۱۵۵ ب ۱۲ ح ۳۳۴۶۷ از الکافی.
- و در کتاب التّوحد: ص ۴۵۹ ب ۶۷ ح ۲۷- عن زرارة قال سألت أبا جعفر علیه السلام: ما حجة الله على العباد؟ قال: أَنْ يَقُولُوا ما یَعْلَمُونَ، وَ یَقِفُوا عِنْدَ ما لا یَعْلَمُونَ، و الأمالی شیخ صدوق: ص ۴۲۰ المجلس ۶۵ ح ۱۴ مانند التّوحد، روضة الواعظین: ج ۲ ص ۴۶۸.
- وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۱۶۳ ب ۱۲ ح ۳۳۴۹۵ از التّوحد و الأمالی، بجارالأنواز ج ۲ ص ۱۱۳ ب ۱۶ ح ۲ از الأمالی.

۹۸- من لا يحضره الفقيه: ج ۳ ص ۸۴ باب الوكالة ... ح ۳۳۸۳ و تهذيب الأحكام: ج ۶ ص ۲۱۴ ب ۸۶ ح ۵.

وسائل الشيعة: ج ۱۹ ص ۱۶۳ ب ۲ ح ۲۴۳۶۹ و ج ۲۰ ص ۲۵۹ ب ۱۵۷ ح ۲۵۵۷۴ و ج ۲۷ ص ۱۵۹ ب ۱۲ ح ۳۳۴۷۹ از الفقيه.

۹۹- تفسير العياشي: ج ۱ ص ۳۶۰ ح ۲۵ و معاني الأخبار: ص ۲۵۲ باب معنى الورع ... ح ۱. وسائل الشيعة: ج ۱۶ ص ۲۵۸ ب ۳۷ ح ۲۱۵۰۶ و ج ۲۷ ص ۱۶۲ ب ۱۲ ح ۳۳۴۹۳ و بحار الأنوار: ج ۶۷ ص ۳۰۳ ب ۵۷ ح ۱۵ و ج ۷۲ ص ۳۶۹ ب ۸۲ ح ۶ از المعاني.

۱۰۰- المحاسن: ج ۱ ص ۱۹۸ ب ۲ ح ۲۴ و الكافي: ج ۱ ص ۴۳ باب من عمل بغير علم ... ح ۱. فقه الرضا عليه السلام: ص ۳۸۱ ب ۱۰۶ عن العالم عليه السلام مانند الكافي و در آن زیادت است: عَنِ الطَّرِيقِ، من لا يحضره الفقيه: ج ۴ ص ۴۰۱ ح ۵۸۶۴ و در آن است: فَلَا تَزِيدُهُ سُرْعَةً السَّيْرِ مِنَ الطَّرِيقِ إِلَّا بُعْدًا، الأمالي، شيخ صدوق: ص ۴۲۱، المجلس ۶۵ ح ۱۸ مانند الفقيه و در آن است: وَلَا يَزِيدُهُ،

الأمالي، شيخ مفيد: ص ۴۲ المجلس ۵ ح ۱۱- عن جعفر بن محمد عليهما السلام يقول: العاملُ عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَى سَرَابٍ بِقِيَعَةٍ لَا تَزِيدُهُ سُرْعَةً سَيْرِهِ إِلَّا بُعْدًا.

تحف العقول: ص ۳۶۲ از امام جعفر صادق عليه السلام، و در آن است: غَيْرِ طَرِيقٍ فَلَا تَزِيدُهُ سُرْعَةُ السَّيْرِ إِلَّا بُعْدًا، كنز الفوائد: ج ۲ ص ۱۰۹ از امام جعفر صادق عليه السلام: مانند الكافي و در آن است: لَا تَزِيدُهُ، روضة الواعظين: ج ۱ ص ۱۰- از رسول الله صلى الله عليه وآله مانند الفقيه و در آن است: وَلَا تَزِيدُهُ، أعلام الدين: ص ۸۳ از امام صادق عليه السلام، عِدَّة الدَّاعِي: ص ۷۴ القسم ۶ از رسول الله صلى الله عليه وآله مانند الفقيه و در آن است: لَا يَزِيدُهُ، عوالي اللآلي: ج ۴ ص ۷۳ الجملة ۲ ح ۵۰ از امام جعفر صادق عليه السلام مانند العدة. مستطرفات السرائر: ص ۶۴۴ از المحاسن و در آن است: فَلَا يَزِيدُهُ، مشكاة الأنوار: ص ۱۳۴ الفصل ۸ از المحاسن و در آن است: وَلَا تَزِيدُهُ، مستطرفات السرائر: ۶۲۳ از الفقيه و در آن است:

فَلَا يَزِيدُهُ.

وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۲۴ ب ۴ ح ۳۳۱۱ از الکافی والفقیه والأُمالی شیخ صدوق، و ص ۱۶۶ ب ۱۲ ح ۳۳۵۰۴ از الأُمالی شیخ مفید و در آن است: لَا يَزِيدُهُ، بحار الأنوار ج ۱ ص ۲۰۶ ب ۵ ح ۱ از الأُمالی شیخ صدوق و ج ۱ ص ۲۰۸ ب ۵ ح ۹ از الأُمالی شیخ مفید و در آن است: عَلَى السَّرَابِ بِقِيَعَةٍ لَا يَزِيدُهُ، و ج ۷۵ ص ۲۴۴ ب ۲۳ از التحف مانند آن.

۱۰۱- الکافی: ج ۱ ص ۵۰ باب التَّوَادُّر... ح ۱۰.

المحاسن: ج ۱ ص ۲۱۶ ب ۸ ح ۱۰۶... قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَكْتُبُ، فَأُمْلِي عَلَيْهِ: أَنَّهُ لَا يَنْفَعُكُمْ فِيمَا يَنْزِلُ بِكُمْ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ إِلَّا الْكَفُّ عَنْهُ، وَالتَّثَبُّتُ فِيهِ، وَرَدُّهُ إِلَى أُمَّةٍ الْهُدَى، حَتَّى يَحْمِلُوكُمْ فِيهِ عَلَى الْقَصْدِ.

تفسير العياشي: ج ۲ ص ۲۶۰ ح ۳۰- عَنْ حمزة بن محمد الطَّيَّار قَالَ: عرضت على أبي عبد الله عليه السلام كلاماً لأبي فقال: أَكْتُبُ، فَإِنَّهُ لَا يَسْعُكُمْ فِيمَا نَزَلَ بِكُمْ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ إِلَّا الْكَفُّ عَنْهُ، وَالتَّثَبُّتُ فِيهِ، وَرَدُّهُ إِلَى أُمَّةٍ الْهُدَى، حَتَّى يَحْمِلُوكُمْ فِيهِ عَلَى الْقَصْدِ، وَيَجْلُوا عَنْكُمْ فِيهِ الْعَمَى، قَالَ اللَّهُ: «فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ».

وسائل الشیعة: ج ۲۷ ص ۲۵ ب ۴ ح ۳۳۱۱۳ و ص ۱۵۵ ب ۱۲ ح ۳۳۴۶۶ از الکافی، بحار الأنوار ج ۲ ص ۱۲۰ ب ۱۲ ح ۳۳، از المحاسن. و بحار الأنوار ج ۲ ص ۱۲۰ ب ۱۶ ح ۳۲ از المحاسن: ج ۱ ص ۲۱۶ ب ۸ ح ۱۰۴... إِنَّهُ لَا يَسْعُكُمْ فِيمَا يَنْزِلُ بِكُمْ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ إِلَّا الْكَفُّ عَنْهُ وَالتَّثَبُّتُ فِيهِ وَالرَّدُّ إِلَى أُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى يُعْرِفُوكُمْ فِيهِ الْحَقُّ وَيَحْمِلُوكُمْ فِيهِ عَلَى الْقَصْدِ. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»، بحار الأنوار ج ۲۳ ص ۱۸۳ ب ۹ ح ۴۲ از تفسیر عیاشی و در آن است: وَالتَّثَبُّتُ، و مستدرک الوسائل: ج ۱۷ ص ۲۶۸ ب ۷ ح ۲۱۳۰۳-۲ از تفسیر عیاشی، و در بحار و مستدرک است: عرضت على أبي عبد الله عليه السلام بعض خطب أبيه حتى انتهى إلى موضع فقال: كَفَّ فَاسْكُتْ. ثُمَّ قَالَ لِي: أَكْتُبُ، وَأُمْلِي عَلَيَّ: أَنَّهُ لَا يَسْعُكُمْ....

۱۰۲- معاني الأخبار: ص ۲۳۸ باب معنى الجنون... ح ۲.

از آن: بحار الأنوار ج ٢ ص ١١٧ ب ١٦ ح ١٥ ووسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١٦٥ ب ١٢ ح ٣٣٥٠٠ ودر آن است: فَهُوَ الْمُجْتَنُونَ.

١٠٣- الكافي: ج ٤ ص ٣٩١ باب القوم يجتمعون على الصيد و ... ح ١. تهذيب الأحكام: ج ٥ ص ٤٦٦ ب ٢٦ ح ٢٧٧.

وسائل الشيعة: ج ١٣ ص ٤٦ ب ١٨ ح ١٧٢٠١ و ج ٢٧ ص ١٥٤ ب ١٢ ح ٣٣٤٦٤ از الكافي، بحار الأنوار ج ٢ ص ٢٥٩ ب ٣١ ح ١٠ از التهذيب.

١٠٤- تهذيب الأحكام: ج ٢ ص ٢٥٩ ب ١٣ ح ٦٨ و الإستبصار: ج ١ ص ٢٦٤ ب ١٤٩ ح ١٣ مانند التهذيب ودر آن است: عبدالله بن صباح ... فَوْقَ اللَّيْلِ ... الَّتِي فَوْقَ اللَّيْلِ.

وسائل الشيعة: ج ٤ ص ١٧٦ ب ١٦ ح ٤٨٤٠ و ج ١٠ ص ١٢٤ ب ٥٢ ح ١٣٠١٥ مانند الإستبصار و در آن است: ... عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَضَّاحٍ ... و بحار الأنوار ح ٢٢٥٩ ب ٣١ ح ١١ از التهذيب ودر آن است: ... حَتَّى تَذْهَبَ الْحُمْرَةُ فَكَتَبَ

١٠٥- الكافي: ج ١ ص ٥٤٧ باب النية و ... ح ٢٥ و المقنعة: ص ٢٨٣ ب ٣٨ و تهذيب الأحكام: ج ٤ ص ١٣٩ ب ٣٩ ح ١٧ و الإستبصار فيما اختلف من الأخبار: ج ٢ ص ٥٩ ب ٣٢ ح ٩ و عوالي اللآلي: ج ٢ ص ٧٧ المسلك ٤ ح ٢٠٦ باختصار: ج ٣ ص ١٢٦ ب ٥ ح ٦. وسائل الشيعة: ج ٩ ص ٥٣٨ ب ٣ ح ١٢٦٦٥ از الكافي.

١٠٦- الكافي: ج ١ ص ٥٣ باب رواية الكتب و ... ح ١٤.

الإرشاد في معرفة حجج الله على العباد: ج ٢ ص ١٨٦ مانند آن باختلاف واختصار. إعلام الوری: ص ٢٨٥ الفصل ٤ از الإرشاد، الخرائج والجرائح: ج ٢ ص ٨٩٤ و روضة الواعظين: ج ١ ص ٢١٠ و كشف الغمّة: ج ٢ ص ١٧٠ مانند الإرشاد. وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ٨٣ ب ٨ ح ٣٣٢٧١ از الكافي، بحار الأنوار ج ٢ ص ١٧٨ ب ٢٣ ح ٢٨ از المنية.

١٠٧- الكافي: ج ١ ص ٥٨ باب البدع والرأي و ... ح ٢١.

از آن: الوافي: ج ١ ص ٢٥٨ ح ١٩٩-٢٢.

- ۱۰۸- بصائرالدرجات: ص ۳۰۰ ب ۱۴ ح ۸. از آن: بحارالأنوار: ج ۲ ص ۱۷۳ ب ۲۳ ح ۶.
- ۱۰۹- بصائرالدرجات: ص ۳۰۰ ب ۱۴ ح ۶.
- ۱۱۰- بصائرالدرجات: ص ۳۰۱ ب ۱۵ ح ۱، الإختصاص: ص ۲۸۱. از آن‌ها: بحارالأنوار: ج ۲ ص ۱۷۳ ب ۲۳ ح ۸.
- ۱۱۱- بصائرالدرجات: ص ۵۳۸ ب ۲۲ ح ۵، علل الشرائع: ج ۲ ص ۳۹۵ ب ۱۳۱ ح ۱۳ به سند خود از امام جعفر صادق علیه السلام مانند آن و در آن است: أَتَاكُمْ بِهِ مُرْجِيٌّ وَلَا قَدَرِيٌّ وَلَا خَارِجِيٌّ نَسَبُهُ إِلَيْنَا فَإِتَّكُمْ... شَيْءٌ مِنَ الْحَقِّ.
- بحارالأنوار: ج ۲ ص ۱۸۶ ب ۲۶ ح ۱۰ از البصائر.
- ۱۱۲- حديقة الشيعة: ج ۴ ص ۸۰۲ فصل ۲: ابن حمزه و سيّد مرتضى رازی از شيخ مفيد رحمه الله به واسطه‌ای نقل کرده‌اند که او به سند خود نقل نموده از محمد بن الحسين بن ابی الخطاب که از خواص اصحاب چند امام معصوم است، که او گفت: كنت مع الهادي عليّ بن محمد عليهما السلام في مسجد النبيّ فأتاه جماعة من أصحابه منهم أبوهاشم الجعفريّ وكان رجلاً بليغاً و كانت له منزلة عظيمة عنده عليه السلام ثم دخل المسجد جماعة من الصوفيّة وجلسوا في جانب مستديراً وأخذوا بالتهليل فقال عليه السلام:.
- ۱۱۳- ملا محمد طاهر قمی رحمه الله در تحفة الأخياف: ص ۲۲ - مرقوم فرموده: مرحوم سيّد مرتضى رازی از شيخ مفيد به سند صحيح از حضرت امام عليّ التّقيّ عليه السلام روايت کرده: محمد بن حسين بن أبي الخطاب گوید: من با امام عليّ التّقيّ عليه السلام در مسجد النبيّ صلى الله عليه وآله وسلم بودم، در آن حال جمعی از اصحاب آن حضرت از جمله ابوهاشم جعفری . که فردی بليغ و سخنور و نزد امام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بود. برآن حضرت وارد شدند. پس از آن گروهی صوفی وارد مسجد شده و در گوشه‌ای از مسجد حلقه زده و به گفتن لا إله إلا الله پرداختند. امام عليه السلام به ما فرمود: ...
- مقام الفضل: ج ۲ ص ۴۱۲ و البراهين القاطعة: ج ۲ ص ۳۴۸ الفرقة ۷ و الإثناعشرية: ص ۲۸ از

كتاب حديقة الشيعة.

وإكليل المنهج في تحقيق المطلب، محمد جعفر بن محمد طاهر خراساني كرباسي: ص ١٢٨؛ وفي كتاب قرب الإسناد مسنداً عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب قال: كنت مع الهادي علي بن محمد عليهما السلام في مسجد النبي صلى الله عليه وآله، فأتاه جماعة من أصحابه منهم أبو هاشم الجعفري وكان رجلاً بليغاً وكانت له منزلة عظيمة عنده عليه السلام.

و الهدايا لشيعة أئمة الهدى: ج ١ ص ١٠٦ المقدمة ١٠- و روى الشيخ المفيد رحمه الله بإسناده عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب

منهاج البراعة في شرح نهج البلاغة (خوئي): ج ١٤ ص ١٦ المقام ٨ الحادى والعشرون في حديقة الشيعة عن السيد المرتضى ابن الداعي الحسن الرزائي وابن حمزة جميعاً، عن المفيد، بسنده عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب، ورواه المحدث الجزائري أيضاً في الأنوار التعمانية من كتاب قرب الإسناد مسنداً عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب مثله.

١١٤- الكافي: ج ١ ص ٣٩١ باب التسليم وفضل المسلمين ... ح ٦. و مختصر البصائر: ص ٢٦٦ باب ما جاء في التسليم لما جاء عنهم عليهم السلام وفي من رده وأنكره ... ح ٢٦٠ / ٦ از (بصائر الدرجات سعد بن عبد الله) ... ودر آن است: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ فَلْيَقُلْ: الْقَوْلُ مِنِّي فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ قَوْلُ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ فِيمَا أَسْرَوْا، وَفِيمَا أَعْلَنُوا، وَفِيمَا بَلَّغَنِي، وَفِيمَا لَمْ يَبْلُغَنِي.

بحار الأنوار: ج ٢٥ ص ٣٦٤ ب ١٣ ح ٢ و عوالم العلوم و المعارف: ج ٢٠ قسم ٢ الصادق عليه السلام ب ١٧ ح ١ از مختصر البصائر. رياض السالكين في شرح صحيفة سيد الساجدين: ج ٦ ص ٤١٤ و الشافي: ص ٢٩٥ ح ٥/٤٢٩ و الوافي: ج ٢ ص ١١٢ ح ٥٧٢- ٦ و تفسير البرهان: ج ٥ ص ٨٦٤ ب ٤ ح ١٢١٢١ / ٢٨ و الإيقاظ من الهجعة: ص ٧ و مرآة العقول: ج ٤ ص ٢٨٢ همه از الكافي.

١١٥- تفسير فرات الكوفي: ص ٣٦٦- ٣٦٨ ح ٤٩٩.

١١٦- الكافي: ج ٢ ص ٢٩٨ باب طلب الرئاسة ... ح ٥ و معاني الأخبار: ص ١٦٩ باب معنى وطء

أعقاب الرجال ... ح ١.

وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١٢٦ ب ١٠ ح ٣٣٣٨٧ - ٦ و بحار الأنوار: ج ٧٠ ص ١٥٠ ب ١٢٤ ح ٤ از الكافي. بحار الأنوار: ج ٢ ص ٨٣ ب ١٤ ح ٥ و ج ٧٠ ص ١٥٣ ب ١٢٤ ح ١٠ از المعاني.

١١٧- معاني الأخباز: ص ١٧٩ باب معنى قول الصادق جعفر بن محمد عليه السلام: من طلب الرئاسة هلك ... ح ١.

از آن: وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ١٢٩ ب ١٠ ح ٣٣٣٩٦ - ١٥.

١١٨- الكافي: ج ١ ص ١٨١ باب معرفة الإمام والرد إليه ... ح ٦، و ج ٢ ص ٤٧ باب خصال المؤمن ... ح ٣.

١١٩- الكافي: ج ١ ص ١٨٠ باب معرفة الإمام والرد إليه ... ح ٢.

از آن: وسائل الشيعة: ج ٢٧ ص ٦٣ ب ٧ ح ٣٣٢٠٧ - ٥ وإثبات الهداة: ج ١ ص ١٠٦ ب ٦ ح ٢٧ و الإيقاظ من الهجعة: ص ٤٠ ح ٣.

١٢٠- دلائل الإمامة: ص ١٠٤ - ١٠٦ ح ٣٤ / ٣٤.

١٢١- الكافي: ج ١ ص ٥٢٧ باب ما جاء في الإثني عشر و النص عليهم عليهم السلام ... ح ٣- محمد بن يحيى و محمد بن عبد الله، عن عبد الله بن جعفر، عن الحسن بن ظريف و علي بن محمد، عن صالح بن أبي حماد، عن بكر بن صالح، عن عبد الرحمن بن سالم، عن أبي بصير، عن أبي عبد الله عليه السلام، قال:.

و الإمامة و التبصرة من الحيرة: ص ١٠٣ ب ٢٧ ح ٩٢- حدّثنا سعد بن عبد الله و عبد الله بن جعفر الحميري جميعاً، عن أبي الحسن صالح بن أبي حماد و الحسن بن طريف جميعاً: عن بكر بن صالح، عن عبد الرحمن بن سالم، عن أبي بصير، عن أبي عبد الله عليه السلام قال: . و الهداية الكبرى: ص ٣٦٤-٣٦٦ ب ١٤. و إثبات الوصية: ص ١٦٨ و ٢٧١- أبو الحسن صالح بن أبي حماد و الحسن بن طريف جميعاً: عن بكر بن صالح، عن عبد الرحمن بن سالم، عن أبي بصير، عن أبي عبد الله عليه السلام: . و الغيبة، التعماني: ص ٦٢ ب ٤ ح ٥ - حدّثني موسى بن محمد

القَمِّي أبو القاسم بشير از سنة ثلاث عشرة و ثلاثمائة قال: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: . وَ كَمَالَ الدِّينِ وَ تَمَامَ النِّعْمَةِ: ج ١ ص ٣٠٨ ب ٢٨ ح ١- حَدَّثَنَا أَبِي وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ جَمِيعًا: عَنْ أَبِي الْحَسَنِ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ طَرِيفٍ جَمِيعًا: عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ. وَ حَدَّثَنَا أَبِي وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكَّلِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ مَاجِيلُوهِ وَ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَ الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ نَاتَانَةَ وَ أَحْمَدُ بْنُ زِيَادِ الْهَمْدَانِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: . وَ عِيُونَ أَخْبَارِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: ج ١ ص ٤١ ب ٦ ح ٢ مَانَدُ كَمَالِ الدِّينِ. وَ الْإِخْتِصَاصُ: ص ٢١٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْقِلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ عِنْدَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْحَائِرِ سَنَةِ ثَمَانٍ وَ تِسْعِينَ وَ مِائَتَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ طَرِيفٍ بْنِ نَاصِحٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: . وَ الْغِيَّةُ، الشَّيْخُ الطُّوسِيُّ: ص ١٤٣- أَخْبَرَنِي جَمَاعَةٌ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ مُحَمَّدِ بْنِ سَفِيَّانِ الْبَزْوَفِيِّ، عَنْ أَبِي عَلِيِّ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسٍ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ مَعًا، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ الرَّازِيِّ وَ الْحَسَنِ بْنِ طَرِيفٍ جَمِيعًا، عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: . صَفْوَةُ الْأَخْبَارِ (مَخْطُوطٌ): الشَّيْخُ فَضْلُ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَرْنِ ٥: ص ١٣٢- رَوَايَةُ أَبِي بَصِيرٍ. وَ إِعْلَامُ الْوَرَى بِأَعْلَامِ الْهُدَى: ج ٢ ص ١٧٣ الْفَصْلُ ٢ مَانَدُ الْكَمَالِ وَ الْعِيُونَ وَ مَنَاقِبِ آلِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ: ج ١ ص ٢٩٦- از كتاب مولد فاطمة عليها السلام (الشَّيْخُ الصَّدُوقُ): أَنَّهُ أَخْبَرَنِي أَبِي سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكَّلِ وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ مَاجِيلُوهِ وَ أَحْمَدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ تَاتَانَةَ وَ أَحْمَدَ بْنَ زِيَادِ الْهَمْدَانِيِّ بِأَسَانِيدِهِمْ: عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ لِلْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: . وَ الْإِحْتِجَاجُ: ج ١ ص ٦٧- رَوَى أَبُو بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: . وَ جَامِعُ الْأَخْبَارِ: ص ١٨ الْفَصْلُ ٧- عَنْ الصَّدُوقِ قَالَ: حَدَّثَنَا

أبي رحمه الله، عن سعد بن عبد الله، عن أبي الحسن صالح بن أبي حماد، عن بكر بن صالح، عن عبد الرحمن بن سالم، عن أبي بصير، عن أبي عبد الله عليه السلام: «و الرّوضة في فضائل أمير المؤمنين عليه السلام: ص ٦٢ ح ٤٦ و الفضائل: ص ١١٣ و ١١٤، ابن شاذان القميّ: قال أبو بصير: عن أبي عبد الله جعفر بن محمد الصادق عليه السلام: «و ألقاب الرّسول و عترته ضمن (مجموعة نفيسة في تاريخ الأئمة عليهم السلام): ص ١٦٠ و مشارق أنوار اليقين: ص ٦٠ الفصل ١٤ ... حديث اللّوح الذي رواه جابر عن الزّهاء عليها السلام و هو لوح أهداه الله إلى رسوله فيه اسمه و اسم الخلفاء من بعده نسخته: «و إرشاد القلوب إلى الصّواب: ج ٢ ص ٢٩٠- عن أبي عبد الله عليه السلام قال: «و الصّراط المستقيم إلى مستحقّي التّقديّم: ج ٢ ص ١٣٧ و ١٣٨ فمن التّصوص الصّحيفة الّتي أخرجها جابر و قال: أشهد بالله أنّي هكذا رأيته مكتوباً في اللّوح: «و الجواهر السّنيّة: ص ٢٠١ از الكافي.

بحار الأنوار ج ٣٦ ص ١٩٥ ب ٤٠ ح ٣ از الكمال و العيون و الإحتجاج و الإختصاص و غيبة الطّوسي و التّعامي. و عوالم العلوم: ج ١٥ / ٣ ص ٦٨ ح ٦، و ج ١١ / ٢ ص ٨٤٨ ح ٦، از كمال الدّين و العيون. و إثبات الهداة بالتّصوص و المعجزات: ج ٢ ص ٥ ب ٩ ح ٧٣ از الكافي و الكمال و العيون و غيبة الطّوسي و التّعامي و الإحتجاج و إعلام الوری و المشارق و الإرشاد الشّيخ المفيد و الصّراط المستقيم و المناقب و الإثبات و تقریب المعارف و إرشاد القلوب. و در كتب مخالفين:

در بحر المناقب: ص ٣٣ مخطوط، الشّيخ جمال الدّين محمّد بن أحمد الحنفيّ الموصليّ الشهير بابن حسويه بنابر نقل كتاب شرح إحقاق الحقّ: ج ٥ ص ١١٤ ح ١٠٩ قال: «و في اللّوح المحفوظ الّذي نزل به جبرئيل عليه السلام فيه ما ينفع المستبصرين و هو محذوف الأسانيد يرفع إلى جابر بن عبد الله الأنصاريّ رضي الله عنه أنّه قال: قال أبو بصير: عن أبي عبد الله جعفر بن محمد الصادق: «و فرائد السّمطين: ج ٢ ص ١٣٦ ب ٣٢ ح ٤٣٢- ٤٣٥- أنبأني المشايخ الكرام السيّد الإمام جمال الدّين رضي الإسلام أحمد بن طاوس الحسنيّ و السيّد الإمام النّسابة جلال الدّين

عبد الحميد بن فخر بن معد بن فخر الموسوي و علامة زمانه نجم الدين أبو القاسم جعفر بن الحسن بن يحيى ابن سعيد الحلبيون رحمهم الله كتابة: عن السيد الإمام شمس الدين شيخ الشرف فخر ابن معد بن فخر الموسوي، عن شاذان بن جبرئيل القمي، عن جعفر بن محمد الدوريسي، عن أبيه، عن أبي جعفر محمد بن علي بن الحسين بن موسى بن بابويه القمي رضي الله عنهم قال: حدثني أبي و محمد بن الحسن رضي الله عنهما، قالوا: حدثنا سعد ابن عبد الله و عبد الله بن جعفر الحميري جميعاً: عن أبي الخير صالح بن أبي حماد و الحسن بن طريف جميعاً، عن بكر بن صالح. و حدثنا أبي و محمد بن موسى بن المتوكل و محمد بن علي ماجيلويه و أحمد بن علي ابن ماجيلويه و أحمد بن علي بن إبراهيم، و الحسن بن إبراهيم بن ناتانة و أحمد ابن زياد الهمداني رضي الله عنهم قالوا: حدثنا علي بن إبراهيم، عن أبيه إبراهيم ابن هاشم، عن بكر بن صالح، عن عبد الرحمن بن سالم، عن أبي بصير: عن أبي عبد الله عليه السلام قال:.

و به حديث لوح اينان اشاره کرده اند:

الإرشاد في معرفة حجج الله على العباد: ج ۲ ص ۱۳۸ فصل في تاريخ ولادة الإمام السجاد عليه السلام ... و ج ۲ ص ۱۵۹ فصل في تاريخ ولادة الإمام الباقر عليه السلام ... و ج ۲ ص ۱۸۲ فصل في تاريخ ولادة الإمام الصادق عليه السلام ... و قال: روت الشيعة ... و الفصول المختارة: ص ۳۰۴ فصل الإعتراض على مذهب الكيسانية و رد أدلتها ... و اشاره به حديث لوح کرده و بعضی از آن را نقل فرموده است فقيه أبو الصلاح الحلبي در كتاب شريف تقريب المعارف: ص ۱۸۲ و ۴۲۱: و روي قصّة اللوح الذي أهبّطه الله تعالى على نبيّه صلى الله عليه وآله وسلم فيه أسماء الأئمّة الإثني عشر. و روي ذلك من عدّة طرق عن جابر بن عبد الله الأنصاري رحمه الله ... و فرموده: و روي عن أبي بصير، عن أبي عبد الله جعفر بن محمد الصادق عليه السلام ... و اشاره به حديث لوح کرده است إربلي در كتاب كشف الغمّة في معرفة الأئمّة: ج ۲ ص ۸۴ و ج ۲ ص ۱۲۴: و روت الشيعة في خبر اللوح الذي هبط به جبرئيل على رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ... و ج ۲ ص ۱۶۷ و ص ۵۰۸ ب ۲۵. و اشاره به حديث لوح کرده است علي بن يوسف بن

المطهر الحلیّ در کتاب العدد القویّة لدفع المخاوف الیومیّة: ص ۸۴.

۱۲۲ - کمال الدّین: ج ۱ ص ۳۰۸ ب ۲۸ ح ۲ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۱ ص ۴۶ ب ۶ ح ۵.

۱۲۳ - کمال الدّین: ج ۱ ص ۳۰۸ ب ۲۸ ح ۳ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۱ ص ۶ ب ۶ ح ۶.

۱۲۴ - کمال الدّین: ج ۱ ص ۳۰۸ ب ۲۸ ح ۴ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۱ ص ۴۵ ب ۶ ح ۳.

۱۲۵ - کمال الدّین: ج ۱ ص ۳۰۸ ب ۲۸ ح ۵ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۱ ص ۴۵ ب ۶ ح ۴.

۱۲۶ - الأمالی، الشّیخ الطّوسی: ص ۲۹۱ المجلس ۱۱ ح ۵۶۶ - ۱۳ - أبو محمّد الفحّام، قال: حدّثني

عمّی، قال: حدّثني أبو العبّاس أحمد بن عبد الله بن عليّ الرّأس، قال: حدّثنا أبو عبد الله عبد

الرحمان بن عبد الله العمريّ، قال: حدّثنا أبو سلمة يحيى بن المغيرة، قال: حدّثني أخي محمّد بن

المغيرة، عن محمّد بن سنان، عن سيّدنا أبي عبد الله جعفر بن محمّد عليهما السلام قال:.. از آن:

بشارة المصطفى لشيعته المرتضى: ص ۱۸۳ و ۱۸۴.

و در کتاب تأویل الآيات الظّاهرة: ص ۲۱۰ - المقلّد بن غالب بن الحسن رحمه الله، عن رجاله

بإسناد متصل إلى عبد الله بن سنان الأسديّ، عن جعفر بن محمّد عليهما السلام مانند آن با

اختلاف.

از آن: تفسير البرهان: ج ۲ ص ۷۷۵ ح ۴۵۳۷ / ۵.

۱۲۷ - سورة (۱۰) يونس عليه السلام آیه ۱۱.

برخی از آثار مكتوب معظم له

عربی

- أدب ذبیح آل محمد صلوات الله عليهم أجمعين
- الشَّهادة المقدَّسة بولاية اميرالمؤمنين والزَّهراء واولادهما الأئمَّة المعصومين عليهم السَّلام:
جلد ۱ جرعة من ماء المعين: في بعض فضائل اميرالمؤمنين عليه السَّلام
جلد ۲ جرعة من ماء المعين: في بعض فضائل أئمَّة المؤمنين عليهم السَّلام و فضائل
شيعتهم المؤمنين
جلد ۳ جرعة من ماء المعين: في الشَّهادة بولاية أميرالمؤمنين و اهل بيته المعصومين عليهم
السَّلام في التَّكوين
جلد ۴ جرعة من ماء المعين: في الشَّهادة بولاية أميرالمؤمنين و اهل بيته المعصومين عليهم
السَّلام في التَّشريع
- احاديث بقيَّة الله الأعظم عجل الله تعالى فرجه
- زيارات ذبیح آل محمد صلوات الله عليهم أجمعين العاشورائيَّة
- موسوعة أحاديث طه و آل ياسين صلوات الله عليهم أجمعين الفقهيَّة ۵۰ جلد
- موسوعة أحاديث بقيَّة الله الأعظم عجل الله تعالى فرجه الشَّريف
- موسوعة أحاديث ذبیح آل محمد صلوات الله عليهم أجمعين ۲ جلد
- موسوعة تفسير طه و آل ياسين صلوات الله عليهم أجمعين ۱۱۰ جلد

- موسوعة قراءات طه و آل یاسین صلوات الله علیهم أجمعین ۲ جلد

- وظیفه الشيعة الکرام في زمن غيبة الإمام علیه الصلوة والسلام

فارسی

- از برکة غدیرتاجی کران کربلا (غدير، عاشورا و غلو) در ردّ غلو

- امامت اصل اصول دين محمدی صلی الله علیه وآله

- پاک نهاد دیرین حضرت زهیر بن القین علیه السلام، علوی (دفاعیه)

- پژوهشی نو پیرامون حدیث شریف کسای یمانی (در دفاع از حدیث شریف کسای یمانی به

روایت حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها)

- پرسش‌ها و پاسخ‌ها:

جلد ۱، پرتوی حق (پاسخ شیعه به شبهات وارد شده از جانب وهابیان)

جلد ۲، (پاسخ به سؤالات شیعیان درباره جبر، عصمت پیامبران، علم و عصمت

اهل بیت علیهم السلام)

جلد ۳، فضل طینت نور (بدعت در عزاداری اهل بیت علیهم السلام و شیعیان عزادار)

- پژوهشی در واکاوی و اعتبار زیارت جامعه کبیره (پاسخ به شبهه‌ها، منابع، سند، متن،

تحقیق همراه با متن زیارت از منابع اصیل و ...) (دفاعیه)

- پژوهشی در واکاوی و اعتبار زیارت عاشوراء معروفه (پاسخ به شبهه‌ها، منابع، سند، متن،

تحقیق همراه با متن زیارت از منابع اصیل و ...) (دفاعیه)

- پژوهشی در واکاوی و اعتبار زیارت عاشوراء ناحیه مقدسه مهدیه عجل الله فرجه (پاسخ به

شبهه‌ها درباره منابع، سند و متن، تحقیق همراه با متن زیارت از منابع اصیل و ...) (دفاعیه)

- ترجمه کتاب شریف «زیارات ذبیح آل محمد العاشورائیه» (در فضیلت زیارت امام حسین

علیه السلام... و زیارت عاشوراء و دفاع از آن و مدارک و سند آن)

- تولی و تبری اساس توحید

- حجاب (نگاه، پوشش و روابط) از دیدگاه قرآن و عترت
- حج در احادیث اهل بیت اطهار علیهم السلام
- حضرت حرّ علیه السلام آزاد مرد شهید، حسینی (دفاعیه)
- حریم و حیا (نگاه مولانا المهدی عجل الله تعالی فرجه)
- حلاج مرتدّی به دار آویخته (در ردّ تصوّف و فلسفه و اشخاص آن)
- حور و آتش (دفاع از حضرت فاطمه و خدیجه سلام الله علیهما)
- در محضر فقیه معارفی: ۸ جلد (مجموعه‌ای نفیس از پاسخ به سؤالات و شبهات؛ معارفی، قرآنی، فقهی، تاریخی، درائی، حدیثی و ...)
- دعای صمنی قریش و اعتبار آن (دفاعیه بربرّات و تبرّی)
- ربا، اعلان جنگ با الله و رسولش
- ریش تراشی از دیدگاه قرآن و عترت
- زیارت‌های مولانا السّقاء ابوالفضل العبّاس علیه السلام
- شرح زیارت جامعه کبیره جلد ۱، ۲، ۳، ۴ و ...
- شطرنج از دیدگاه قرآن و عترت
- غنا و موسیقی از دیدگاه قرآن و عترت
- فاطمة حجة الله علی الحجج علیهم السلام (معارف فاطمی)
- گزیده‌ای از فقه ظه و آل یاسین علیهم صلوات الله:
- جلد ۱ یکصد و ده حدیث معارفی
- جلد ۲ کتاب طهور، عبادات و ... (فقهی فتوایی)
- جلد ۳ فقه معاملات و ... (فقهی فتوایی)
- جلد ۴ حج در احادیث اهل بیت اطهار علیهم السلام
- جلد ۵ مناسک حج و عمره (فقهی فتوایی)

جلد ۶ آداب حج و عمره، اعمال و دعاهاى مستحب

- والدة الحجّة المنتظر علیهما السّلام علویّة مطهّرة (اصل و نسب مادر امام زمان عجل الله فرجه)

- و تألیفات و تحقیقات دیگری در موضوعات معارف، فقه، حدیث، تاریخ و... که برگرفته از منابع اصیل (قرآن و حدیث محمد و آل محمد صلی الله علیهم اجمعین) می باشند.
البته ایشان هم چنان به توفیق الهی و با وجود حجم گسترده کار، باز هم پاسخ به سؤالات و شبهات و مسائل مطرح روز از وظایف و دغدغه‌های خود می دانند و پاسخ می دهند.

